

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\J\Jirotka
Zdeněk\Zdenek_Jirotka_-_Saturnin.pdb

PDB Name: Zdenek_Jirotka_-_Saturnin
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

+-----+
| Zdeněk Jirotka: SATURNIN |
+-----+

I

Teorie doktora Vlachy

Přijal jsem sluhu

Příhoda s lupičem

Doktor Vlach mluví o zdravém rozumu, výstražných tabulkách a Pythagorovi

Ačkoliv nemám rád všechna ta přirovnání a podobenství, kterými doktor Vlach proplétá své temperamentní řeči, uznávám, že na tom názorném příkladu s kavárnou, člověkem a mísou koblih něco je. Lze na něm aspoň přibližně ukázat, jakým člověkem je Saturnin.

Doktor Vlach si totiž rozdělil lidi podle toho, jak se chovají v poloprázdné kavárně, mají-li před sebou mísu koblih. Představte si luxusní kavárnu za nedělního odpoledne. Venku je krásný den a hostů v kavárně je málo. Už jste se nasnídali, přečetli jste všechny noviny a teď jste se pohodlně opřeli v měkkém boxu a zamyšleně se díváte na mísu koblih. Nuda se pomalu rozlézá do všech koutů kavárny.

A tu se tedy má ukázat, do které skupiny lidí podle teorie doktora Vlachy patříte. Jste-li prý člověkem bez fantazie, bez touhy po dynamice a bez smyslu pro humor, budete se na ty koblihy dívat tupě a bezmyšlenkovitě třeba až do poledne a pak se zvednete a půjdete k obědu.

Mám důvodné podezření, že do této první skupiny zařazuje doktor Vlach také mne. Myslím, že není v právu. O humoru a o té dynamice nebudeme mluvit, ale to, že mi upírá fantazii, když ví, že se mi povedlo správně vyplnit úřední formuláře přiznání k dani důchodové, to mne opravdu překvapuje. Ale na tom nezáleží. I kdybych mezi lidi tohoto druhu opravdu patřil, bylo by mi to milejší, nežli být příslušníkem skupiny druhé, která prý se při pohledu na ty koblihy baví představou, co by se dělo, kdyby někdo zčistajasna a bez výstrahy začal ostatní návštěvníky kavárny tím pečivem bombardovat.

Nechápu, jak dospělý a rozumný člověk může myslit na takové věci. Přitom však úplně souhlasím s tím, že doktor Vlach, jak sám říká, patří do této skupiny. Z jakýchsi nepochopitelných důvodů je na to hrdý. Považuje tento druh lidí za duševně vyspělejší. Já si ovšem nedovedu představit, co má společného s duševní vyspělostí představa koblih, rozbíjejících se o hlavy pokojných návštěvníků kavárny. Nedovedu si to představit, ale prosím, nebudeme se o to přít. Mám totiž ustálené mínění o debatách s doktorem Vlachem. Kdykoliv jsem se totiž do takové debaty pustil, připadal jsem si jako člověk, který z pošetilosti prorazil zeď údolní přehrady.

Kdyby mi osud nebyl přivedl do cesty Saturnina, nikdy bych byl nevěřil, že se vyskytuje ještě třetí druh lidí, takové jakési bílé vrány. Myslím tím lidi, které představa koblih svištících vzduchem láká natolik, že vstanou a uskuteční ji.

K takovým jedincům chová doktor Vlach nezřízenou úctu. Tvrdí, že k takovému činu je zapotřebí nejen vyhraněného smyslu pro komiku, ale i odvahy, temperamentu a já nevím čeho ještě. Podle mého názoru je k tomu potřebí tak neobvyklá dávka bláznovství, že každý rozumný tvor musí být jat údivem, že se takoví lidé mohou vyskytovat i mimo ústavy lidskou společností pro ně zřízené. Bylo mi, bohužel, souzeno, abych se přesvědčil na vlastní kůži, že takoví lidé skutečně existují a že nebyli dosud nijak omezeni v osobní svobodě. Saturnin totiž takovým člověkem opravdu je.

Dívám-li se dnes zpátky na krátké období svého života, které jsem nedávno prožil, musím se diviti mnoha věcem. Například tomu, co všechno se událo v té době. Můj život byl jaksi zhuštěn, události se řítily jedna za druhou a já jsem se stěží mohl sledovat. Podobal jsem se člověku, který při sestupování ze zasněženého kopce šlápl na klouzačku, ukrytou pod sněhem. Mám takový pocit, že v době, kdy jsem klouzal dolů jako po skle, nechoval jsem se nijak zvlášť důstojně. Myslím, že je to pochopitelné, a rád bych věděl, kdo by mi to mohl vyčítat. Radu, že jsem se mohl kdykoliv během té doby postavit mimo skluzavku, mohl by mi dát jen člověk, který neví, co to je zápasit zoufale o poslední zlomek rovnováhy, který člověk má. Ostatně nebylo to nijak zvlášť nepříjemné, a dokonce myslím, že to stálo

za to. Vyrosl jsem sice dávno z chlapeckých snů o dobrodružstvích a mám rád klidný a střízlivý život, ale myslím, že sprcha neobvyklých událostí nemůže nikomu škodit. V dešti se ještě nikdo neutopil a na věci nepříjemné člověk zapomíná. Strastiplná cesta sněhovou vánicí zdá se vám z časového odstupu dobrodružstvím docela zajímavým.

Snad nebylo moudré, že jsem si já, svobodný a poměrně mladý člověk, vzal sluhu. Zdá se to dokonce výstřední a příliš románové. Jisto je, že by se v Čechách našlo velmi málo mladých mužů, kteří by měli svého sluhu, a mé klidné a konzervativní povaze je vzpomínka na to, že jsem udělal něco tak neobvyklého, nepříjemná.

Saturnin hledal inzerátem v novinách místo sluhu za podmínek, které jsem mohl přijmout, a měl několik velmi dobrých doporučení. Jeho vzhled a korektní vystupování se mi velmi zamlouvaly. Později jsem zjistil, že se mu dostalo hlubokého a systematického vzdělání. Jeho jméno, poněkud neobvyklé, bylo mi jaksi povědomé, ale teprve nedávno jsem objevil spojitost, ve které mi uvízlo v paměti. Dostalo se mi do rukou číslo asi dva roky starých novin s článkem o pokusu loupeže ve vile profesora Ludy a vzpomněl jsem si, že jsme o tom tenkrát v kavárně hovořili. Saturnin se tehdy stal hrdinou dne a vážnější čtenáři novin kroutili nad jeho počínáním hlavou. Ostatně mám zde ten výstřížek:

Vzrušující příhoda s lupičem. V noci na neděli 6. srpna vnikl do vily historika a sběratele prof. Ludy neznámý lupič a pokusil se vylomit pancéřovou schránku, v níž prof. Luda uschovává některé cenné zlatnické starožitnosti. Nežli mohl schránku otevřít, byl vyrušen domácím zaměstnancem p. Saturninem. Co se pak mezi oběma muži událo, je předmětem vyšetřování. Když totiž policie, povolána telefonicky, se dostavila na místo činu, našla lupiče v hlubokém bezvědomí s velkou tržnou ranou na hlavě. Pan Saturnin vypovídal poněkud neobvykle. Tvrdil, že lupič se zranil sám, a to řemdihem ze sbírek zbraní profesora Ludy. Na této podivné výpovědi umíněně trval. Lupič se v nemocnici probral k vědomí, ale tvrdí, že zapomněl, jak se jmenuje. Podle předběžného vyšetřování se zdá, že se událost zběhla takto: vyrušený lupič se pokusil zastrašit p. Saturnina ostře nabitým revolverem. Pan Saturnin mu zbraň vyrazil z ruky a vyhodil ji oknem do zahrady, kde byla později nalezena. Potom pronesl p. Saturnin delší řeč, ve které se snažil vyložit lupiči, že boj dvou nestejně vyzbrojených soupeřů není fér. Přinutil ho, aby si vzal ze stěny zbraň, kterou lupič popisuje jako tyč a kouli na řetěze, a sám si vzal také takovou. Po jakýchsi zmatených formalitách došlo k boji, ve kterém byl lupič raněn. Zajímavé je, že zraněný nevylučuje možnost, že si tržnou ránu na hlavě způsobil sám. Říká, že ten nástroj šlo velmi těžko ovládat a že několikrát se jen taktak uhnul roztočené kouli své vlastní zbraně. Mimoto prý měl po celý zápas hrozný strach, že rozbije lustr. Celkem je rád, že to tak dopadlo. Po skončení vyšetřování neopomineme podat čtenářům našeho listu zevrubnou zprávu.

Řekl jsem již, že s doktorem Vlachem není možno debatovat. Nejenom že vás zahrne takovým přívalem slov, ale dokonce provede obvykle jakýsi myšlenkový přemet a pronese ohnivou filipiku proti něčemu, o čem jste vůbec neměli v úmyslu hovořit. Tato okolnost bude mít vliv i na souvislost mého vypravování, ale nemohu si pomoci. Neočekávané proslavy doktora Vlacha někdy způsobí, že kapitola, začínající pojednáním o kriminalistice, skončí pojednáním o kriminalistice, ačkoliv se v ní skoro stále mluvilo o chytání pstruhů. Doktor Vlach už je takový, a padesátiletého člověka je těžko předělat.

Když jsem se ho jednou ptal, co si má člověk se zdravým rozumem myslit o události, popsané v tom výstřížku z novin, odpověděl, že je o tom velmi těžko rozhodnout, protože dnes už nikdo zdravý rozum nemá. Řekl, že my všichni jsme zapráhli své mozky do služeb svých úzce specializovaných povolání a snažíme se ze všech sil, aby nám ostatní mozkové závitý odumřely. Jakmile se tak stane, všimnou si nás naši představení a začneme dělat kariéru. Je prý úžasné, jak prosté a jednoduché úvahy jsou již mimo okruh výkonnosti mozku většiny lidí.

Doktor Vlach mluvil ještě pět čtvrtí hodiny, a já si už dnes dobře nepamatuji, o čem to bylo. Skončil tím, že se velmi pochvalně vyjadřoval o Pythagorovi. Já jsem mu tento názor nevyvracel, ale pokud se týká tvrzení, že dnes už nikdo zdravý rozum nemá, myslím, že by měl doktor Vlach mluvit pouze za sebe.

II

Klidný starý dům

Zásadně neužívám přísloví

Saturninovy výstřednosti

Bydlíme na lodi

Uvoluji se chytit Marka Aurelia

Žádný muž nesnese, aby bylo pochybováno o jeho statečnosti

Chtěl bych, abyste si představili, jak klidně jsem žil předtím, než se stal Saturnin mým sluhou. Obýval jsem takový menší byt v jednom z těch starých měšťanských domů, jejichž osobité kouzlo na mne vždy velmi působilo. Cítil jsem se tam velice spokojen. Ovzduší těch domů s fasádami, plnými štukatérské práce, s vyšlapanými kamennými schody, intimním přítímím na chodbách a vysokými výplňovými dveřmi je mé duši daleko bližší nežli uniformní prostředí

moderních staveb. Cítím jaksí, že k útulnosti lidského příbytku patří příjemné a uklidňující šero.

Doktor Vlach říká, že jsou to pocity zděděné po předcích, kteří žili v jeskyni. Vůbec se tenkrát vyjadřoval o mém bytě velmi hanlivě. Nechápal, jak mohu v tom domě bydlet. Říkal, že jakmile tam vstoupí, sevře se mu srdce a duše se mu naplní skličujícími představami lidských tragédií. Že prý všichni lidé, kteří tam za ta dlouhá léta bydleli, odnesli své štěstí s sebou, ale bolesti, zármutky a zoufalství tam nechali. Tvrdil, že všechny prostory domu jsou prý prosáklé slzami, prolitými v nešťastných nocích, po kterých už nevzešlo ráno. Zkrátka Doktor Vlach říkal, že se tam musely stát hrozné věci a že tam na něho všechno padá.

Pokud já vím, nic tak hrozného se tam nestalo, jen jednou spadlo visuté lešení, a to nikoliv na doktora Vlach, nýbrž na dvůr. Nikomu se při tom nic nestalo a není tedy žádného důvodu k tomu, aby byl člověk smutný. Doktor Vlach potom řekl, že je lepší, když na něho padne smutek, než kdyby naň padlo visuté lešení. On vám od každé vážnější debaty takhle uteče.

Tak jsem tedy žil v malém, tichém bytě, na jehož stěnách byly vybledlé tapety a obrazy v širokých starodávných rámech. Sloupkové hodiny s hracím strojkem odměřovaly čas za klidných večerů, které jsem trávil v mohutné ušaté lenošce.

Ano, bývám doma dokonce dosti často, zvláště je-li venku nevlidné počasí. Za tmavých podzimních nocí, kdy nebesa dští na zem proudy deště, studený víchř rve listí ze stromů, meluzína skučí kolem věží starých hradů a mísí se s křikem poplašených vran, kdy osamělí jezdci cválají rozblácenými cestami za svými pochybnými cíli, za takových nocí sedával jsem dlouhé hodiny u kamen a četl jsem Václava Beneše Třebízského. Pak jsem šel spát a zdálo se mi o tom, že slyším pláč milenky, praskání hořícího krovu a přísahy pomsty, a ráno jsem byl naplněn údivem, že pražskými ulicemi jezdí tramvaje. Byl jsem překvapen, že káva, kterou mi přinesla paní Suchánková k snídani, nebyla otrávená.

Ta paní Suchánková byla starší paní s černými vlasy, rozdělenými pěšinkou, a starala se o mne docela mateřsky. Nic mi nechybělo, na nic jsem si nemohl stěžovat, a snad právě to mne mrzelo. Je o tom jedno takové přísloví, ale já přísloví a pořekadel zásadně neužívám. Z duše se mi to protiví. Až poznáte tetu Kateřinu, pochopíte proč.

Tak tedy do toho klidného prostředí vstoupil jednoho dne Saturnin a považoval za svou povinnost učinit mi život tak pohnutým, jak to jen bylo možno. Uvidíte sami, že se mu to podařilo.

Aby mi bylo rozuměno: nechci snad tvrdit, že Saturnin nebyl dobrým sluhou. Měl všechny vlastnosti, které dobrý sluha má mít. Byl to hezký, světlolasy člověk, poctivý, spolehlivý a velmi chytrý. Měl jsem vždycky takový dojem, že by mohl být zrovna tak ředitelem nějakého mezinárodního koncernu, jako osobním sluhou. Samozřejmě, že by nemohl ředitelská místa střídát tak, jako střídal místa sluhů.

Když mi předložil své doklady, musil jsem konstatovat, že chybí vysvědčení z posledního místa. Později jsem se dověděl, proč nemohl toto vysvědčení mít. Opustil místo po výstupu téměř absurdním. Byl totiž zachvácen jakýmsi druhem amoku ve chvíli, kdy se domníval, že jednání své zaměstnavatelky nemůže déle snášet. V zuřivosti, o které mám důvody se domnívat, že byla předstírána, poškodil zařízení bytu neomluvitelným způsobem, svou překvapenou zaměstnavatelku hodil v zámeckém parku do nádrže vodotrysku a pak se teprve uklidnil. Nebudu jmenovat dámu, o kterou šlo, ačkoli ji velmi dobře znám, ale chci podotknout, že mé zkušenosti do jisté míry vysvětlují a dokonce snad omlouvají Saturninovo počínání. Myslím tím, že znám značný počet lidí, kteří by ji do toho vodotrysku docela rádi hodili. Ovšem nikdo z nich by nebyl ukončil ten výstup podobným způsobem jako Saturnin. Když se totiž ona dáma vynořila po pás z vody a upřela na pachatele pohled naprosto nechápavý, uklonil se Saturnin prkenně a prohlásil, že je prostřeno. Pak se vzdálil, aby si sbalil své věci.

Teprve mnohem později jsem musil konstatovat, že vytváření takových nesmyslných situací je jeho vášní. Nemyslím tím, že by si byl dovolil něco podobného vůči mně. Jednak mé tělesné proporce ho přesvědčují, že by se situace nemusila vyvinout přesně podle jeho předpokladů, jednak ho drží na uzdě má přirozená důstojnost. Ale přesto od doby, kdy se stal mým sluhou, nevěděl jsem dne ani hodiny, kdy budu nucen řešit situaci naprosto nevídanou, senzační a obvykle velmi málo příjemnou.

Začalo to tím, že když o mně mluvil s paní Suchánkovou, dával prý mi nejnemožnější tituly, jako sir, Jeho Milost, sáhib nebo blahorodí, podle toho, co právě četl. Potom mi nanosil do bytu různé lovecké trofeje, jako buvolí rohy, sloní kly, různé kožesiny a podobné. Později jsem zjistil, že si tyto věci vypůjčoval od rekvizitáře naší přední scény. V mé nepřítomnosti patrně vyprávěl mým přátelům smyšlené lovecké historky. Jen tak si mohu vysvětlit to, že mě několik známých dam překvapilo v kavárně žádostí, abych jim vykládal, jak jsem zabil žraloka stativem fotografického aparátu. Přirozeně jsem popřel, že bych byl někdy něco takového udělal, a od té doby mám pověst až příliš skromného hrdiny.

Marně jsem přemýšlel, proč to Saturnin dělá. Nejdříve jsem se domníval, že má jakousi chorobnou touhu, aby se stal sluhou nějakého dobrodruha gentlemana, a že z nouze si mou prozaickou osobnost opřádá nimbem hrdiny. Později jsem dospěl k přesvědčení, že se tím prostě baví. Měl vůbec humor nepřijatelného druhu. Jednou mi vykládal velmi zmatené teorie o vtipech, kterým se prý říká kanadské. Pokud jsem mu rozuměl, pointa těchto vtipů spočívá v tom, že nakonec buďto hoří dům, nebo je někdo těžce zraněn. Nemohu říci, že by se mi to příliš líbilo.

Asi za půl roku začal Saturnin projevovat názor, že byt, ve kterém jsme až do té doby spokojeně bydleli, není dost veliký. Celkem to byla pravda. Původně sice stačil naprosto, ale jestliže někdo z vás už viděl buvolí rohy, ale to byla dlouhá historie. To se rozumí, že doktor Vlach Saturnina podporoval. Pravil, že jsem se měl z toho domu vystěhovat již dávno, a mluvil něco o tom, že mám chatrné zdraví a že byt je vlhký. Nebylo na tom zblá pravdy. Předně nebyl byt vlhký ani trochu, a pokud se mého zdraví týče, neví o něm doktor Vlach nic. Ošetřoval mě naposled, když jsem měl spalničky, a to mi bylo asi deset let.

Skončilo to tak, že mne Saturnin vyhledal jednoho odpoledne v kruhu mých známých a diskrétně mi oznámil, že jsme se přestěhovali. Dodal, že bydlíme na vodě blízko řetězového mostu.

Patrně by mu bylo přišlo vhod, kdybych byl omdlel. Zachoval jsem však naprostý klid a pokračoval jsem v rozehrané partii karet. Teprve večer jsem vypil několik koňaků a šel jsem se podívat do starého bytu. Byl skutečně prázdný a paní Suchánková měla uplakané oči. Podle způsobu, jakým se mnou jednal majitel domu, jsem usoudil, že by nebylo dobré, kdybych se příliš zajímal o podrobnosti vystěhování.

Pak jsem šel k tomu řetězovému mostu. Bylo to sice nesmyslné, ale někam jsem jít musel. Saturnin stál na nábřeží, měl placatou námořnickou čepici a říkal mi kapitáne.

O té doby jsme žili v obývací lodi a nemohu říci, že by to bylo tak zlé. Je sice pravda, že hned v prvním týdnu se v noci uvolnilo kotvení a naše loď sjela z jezu. Bylo to nepříjemné; byla totiž naprostá tma a já jsem měl v první chvíli za to, že se Saturnin utopil, protože jsem ho marně na celé lodi hledal. Později se vysvětlilo, že spal ve strážním koši. Ale, jak pravím, nebýt této rušivé příhody, nemohl jsem si na nové obydlí stěžovat. Je nutno se s leccíms v životě smířit.

Tím ovšem nechci říci, že jsem se vzdal Saturninovým nápadům na milost a nemilost. Nemohl jsem to učinit již proto, že mi nebyla lhostejná má pověst, která byla jeho ztřeštěnostmi již stejně značně poškozena. Začal jsem být považován za člověka šíleně odvážného a velmi výstředního. Asi tak jako Harry Piel. Jednou byla v novinách zmínka o naší obývací lodi a v té souvislosti jsem byl označen jako "známý náš sportovec". Příštího dne jsem neúmyslně vyslechl debatu mezi Saturninem a naším dodavatelem paliva, v níž se Saturnin rozčiloval, že tam nebylo napsáno "lovec šelem", ačkoliv to redaktorovi výslovně zdůraznil.

Tato stále rostoucí, nezasloužená a mně osobně velmi nemilá pověst výjimečného muže měla značně nepříjemné důsledky. Tak jsem byl například jednou v noci probuzen mužem v úřední čepici a bylo mi vysvětleno, že je naléhavě třeba mé pomoci. S použitím značné dávky své kombinační logiky jsem z mužova zmateného povídání vyrozuměl, že jakýsi chovanec, domnívající se, že je Marcus Aurelius, utekl z ošetřovací péče a že správa ústavu se domnívá, že pro muže mých kvalit je hračkou jmenovaného pána zase chytit.

Je těžko zklamát lichotivé mínění, které o vás lidé mají. Vstal jsem a rychle jsem se oblékl. Muž v úřední čepici tvrdil, že mu bylo řečeno, abych byl tak laskav a vzal si s sebou pušku. Já žádnou nemám, a tak jsem to zamluvil. Řekl jsem, že ji nebudu potřebovat, a muž v úřední čepici se na mne podíval s výrazem nelíbené úcty.

Vydal jsem Saturninovi rozkazy pro případ, že bych se nevrátil, a odešel jsem s mužem do deštivé noci. Teprve z rozhovoru, který jsme spolu cestou vedli, vyšlo najevo, že je zřízcem zoologické zahrady a Marcus Aurelius že je lev.

Jsem rozhodně aspoň průměrně statečný muž, ale dovedete si představit, jak mi bylo. Nerad na to vzpomínám. Nakonec to dopadlo dobře. Zřízcům zoologické zahrady se totiž podařilo lva chytit, když usnul unaven marnými útoky na motorový vůz elektrické trati číslo 12. Mého zásahu tedy nebylo potřeba, ale správce zoologické zahrady přesto vřelými slovy ocenil ochotu, s kterou jsem přispěl na pomoc ohroženému obyvatelstvu města Prahy, a projevil potěšující mínění, že snad příště mi bude dopřáno uchopit některého z dravců vlastníma rukama za uši. Snad si myslel, že po tom bůhvíjak toužím.

Příštího dne byla v novinách zmínka o tom, že jsem se s nevšední ochotou zúčastnil chytání chudáčka Marka Aurelia. Dovedete si představit, jaká to byla voda na Saturninův mlýn.

Když jsem o té události mluvil s doktorem Vlachem, pronesl překvapující názor, kterým mne téměř urazil. Řekl totiž, že se mu zdá, že legenda, kterou mne Saturnin obestřel, je mi docela vhod. Jinak prý by si nedovedl vysvětlit mou ochotu chodit v noci do Tróje na lov lvů.

Byl jsem vždycky toho názoru, že s citem pro hodnocení lidských povah se člověk musí už narodit. Nelze jej získat ani lety, ani zkušeností, jak je vidět na doktoru Vlachovi. Jak ho to vůbec mohlo napadnout! Za jak pošetilého a ješitného mne považuje! Kdybych toužil po pověsti dobrodruha, dovedl bych si ji získat sám a nečekal bych, až mi ji vytvoří můj sluha. Nesmí být přehlížena skutečnost, že jsem byl okolnostmi přiveden do situací, kdy jsem se musel těžce rozhodovat mezi smyslem pro pravdu na jedné straně a svou přirozenou hrdostí na straně druhé.

Žijete-li klidně jako normální a střízlivý občan, nemají vaši přátelé a známí příčiny, aby uvažovali o tom, jak byste se zachoval, kdybyste byl napaden rozzuřeným buvollem. Zkuste si představit lidi ze svého okolí v takové situaci a uvidíte, jak je to nesmyslné. A teď uvažte, že díky Saturninovým výmyslům byli moji přátelé přímo sváděni k takovým úvahám. Moje osobní statečnost byla takto pomyslně vystavována zkouškám jako pokusný králík.

Já jsem například nikdy netvrdil tu pitomost o žraloku a o stavivu fotografického aparátu, ale dovedete si představit, jak by vám bylo, kdyby se nejkrásnější dívčí ústa, jaká jste kdy viděl, maličko prohnula k pochybovačnému úšklebku a řekla: "Vy a žralok?" Je jistě pochopitelné, jestliže některá má rozhodnutí nesla pečeť přání, abych jednoho dne mohl říci: "Ano, slečno Barboro, já a žralok, já a lev, já a jakékoliv nebezpečí na světě."

III

Slečna Barbora

Prohrávám tři sety tenisu

Saturnin staví tréninkovou stěnu

Neobvyklá úmluva s majitelem lodi

Doktor Vlach pronáší řeč o úpadku řemesel

Slečnu Barbaru Terebovou jsem poznal na tenisovém dvorci. Byla hvězdou předměstského klubu, jehož jsem byl členem. Vidával jsem ji, krásnou a nepřístupnou, nastupovat k cvičným zápasům s trenérem nebo některým

vyčníkajícím hráčem. Za to, že naše známost překročila hranici mých zdvořilých pozdravů a jejich zdvořilých, ale chladných odpovědí, mohu děkovat Pepíkovi.

Dovolte, abych vám toho Pepíka představil. Je částí klubového inventáře, je mu dvanáct let, sbírá míčky, odložené rakety, kouří a chodí za školu. Přesto, že je tak mlád, je znám svými znaleckými posudky, týkajícími se krásy dámských nohou, jejichž tvarů si při výkonu svého povolání bedlivě všímá. Ve svých výrociích je naprosto nesmlouvavý a je známo, že majitelkou jediných nohou, které obstály před jeho kritickým pohledem, je právě slečna Barbora.

Mužští členové klubu se vždycky smáli na celé kolo, když Pepík v jejich kruhu vykládal své rozumy. Považoval jsem tuto zábavu za krajně nevkusnou. I kdyby nebylo pohoršujícího Pepíkova mládí, zůstává nesporným, že slušně vychovaný mladý muž se nedívá dámám po nohách. I kdyby se mu k tomu naskytla příležitost.

Půl hodiny před tím, než jsem byl slečně Barboře představen, zrovna jsem takovou příležitost měl. Seděl jsem v lehátku před klubovnou, a slečna Barbora stála na vyvýšené verandě. Vyhlížela trenéra a často se dívala na hodinky. Na mém lehátku byla připevněna stříška proti slunci, a ta mi zastíňovala slečnu Barboru od pasu nahoru, takže bych si byl mohl její nohy klidně prohlížet, aniž bych se vystavoval nebezpečí, že budu přistižen při téhle netaktnosti.

Musil jsem v duchu myslet na to, jak by byli někteří členové klubu vděční za takovou příležitost. Jak by si zálibně prohlíželi ty krásně modelované opálené nohy s útlými kotníky, štíhlé holeně a oblá lýtka, kulatá dívčí kolena a plná, sportem vypracovaná stehna, na nichž slunce vytvořilo tep zrychlující hranici hnědé a růžové v těch místech, kde mizela v oslnivě bílých šortkách. Prohlédli by si i malou jizvu na levém koleně a domyslili by si, že je to památka na ten loňský úraz na lyžích. Jak říkám, byli by za takovou příležitost velmi vděční a ani by je nenapadlo, aby pokračovali ve čtení novin, jako jsem to udělal já.

Slečna Barbora se trenéra nedočkala a zdálo se, že je tím rozmrzelá. Ptala se na něco Pepíka, ten pokrčil rameny a pak ukázal směrem ke mě. Potom se přišel zeptat, jestli bych si nechtěl se slečnou zahrát. Řekl jsem, že mi bude opravdovým potěšením, ale on to slečně Barboře tlumočil tak, že se podíval směrem k verandě a řekl: "Jo."

Slečna Barbora se na mne usmála a já vám něco řeknu: že mé hezké nohy, no, prosím, to má mnoho žen, ale taková ústa jsem ještě nikdy neviděl. Všechno její kouzlo je zakleto do těch nádherných úst. I když jsem ji znal již velmi dlouho, nebyl jsem si jist, jaké má oči, protože kdykoliv jsem s ní byl pohromadě, díval jsem se jí na ústa.

Hrál jsem s ní tři sety a všechny jsem prohrál. Nebylo mi to zrovna příjemné, ale utěšoval jsem se v duchu, že si bude myslet, že to dělám z galantnosti. Ona si to však kupodivu nemyslila a po hře mi řekla, že ještě neviděla, aby někdo forehand tloukl tak nemožně jako já. Ještě odmítavěji se vyjádřila o mém servisu. Pravila, že servíruju jako babička. Nemám rád, když se mladá dáma vyjadřuje podobným způsobem. Nesmíte si ovšem myslet, že jsem obhájcem společenských frází a lži a že by mi bylo milejší, kdybych po zápase, v němž jsem hrál úlohu téměř trapnou, slyšel říkat slečnu Barboru věty jako:

"Ó, hrajete překrásně! Již dávno jsem si tak nezahrála. Hrajete tenis rád?"

To bych si tedy rozhodně nepřál, ale není přece potřeba používat takových periferních obrátů: "Servírujete jako babička." Jsem rád, jsou-li lidé upřímní, ale to neznamená, že mají mluvit takovým způsobem. Všechno lze říci uhlazenou mluvou dobré společnosti. Četl jsem jednou, že diplomat nikdy neřekne, že někdo lže. Použije v takovém případě věty: "Domnívám se, že o správnosti vašich informací dalo by se s úspěchem pochybovat." A je to.

Nevím, jak se Saturnin dověděl, že jsem nebyl slečně Barboře rovnocenným soupeřem. Tvářil se zdrceně a domnívám se, že se ho to opravdu osobně dotklo. Celý příští den dělal na palubě naší obývací lodi takový dřevěný plot a já jsem se neodvažoval zeptat, co to bude. Večer na tom namaloval pás ve výši tenisové sítě a prohlásil, že je to tréninková stěna. Že by mi doporučoval, abych proti ní denně cvičil údery, hlavně, povídal, ten forehand.

Pak mi předvedl několik drivů tak prudkých, že jsem měl dojem, že by jich stěna mnoho nevydržela. Ptal jsem se ho, kde se tomu naučil, a on pravil, že byl dlouhou dobu tenisovým trenérem v Nizze.

Myslí jsem si, že by mě vůbec nepřekvapilo, kdybych se dověděl, že hrál v Davis-Cupu. Trénoval jsem podle jeho pokynů asi půl hodiny a zjistil jsem, že postavil stěnu i boční zábrany důmyslně, takže jen velmi málo míčů padalo do Vltavy.

Tak tedy k různým těm změnám, opravám a přístavkům, které Saturnin na lodi provedl, přibyla ještě ta tréninková stěna, a já jsem už raději vůbec nemyslel na to, co tomu řekne majitel lodi.

Saturnin si totiž od začátku počínal, jako by ta loď byla naše. Díval jsem se na to se značnými obavami, protože jsem předpokládal, že majitel nebude srozuměn se změnami, které jsme provedli. Alespoň jsem si nedovedl představit, že by s nimi souhlasil. Zatím jsem však neměl příležitost zjistit, jaké zaujímá stanovisko k Saturninovu řádění. Osobně jsem se s ním ještě nesetkal a také jsem po tom netoužil. Saturnin, který tu obývací loď najímal, mi ho popsal jako malého, nesmírně tlustého pána.

Právím-li, že Saturnin tu loď najal, nesmíte se domnívat, že tak učinil obvyklým způsobem, že ujednal výši nájemného, výpovědní lhůtu, podepsal nájemní smlouvu nebo tak nějak. Tak všedním a neromantickým způsobem si nemůže Saturnin počínat. Řekl mi tenkrát, že nám byla loď zapůjčena zdarma na padesát let. Potom vyprávěl něco asi v tom smyslu, že řekl majiteli, že se chystáme podniknout polární výpravu a že není široko daleko vhodnější lodi, než je jeho. Že je to pro něho, pro toho majitele, velká čest, že jeho loď bude jednou tak slavná jako Fram, a podobné nesmysly.

Majitel s tím vším souhlasil s podmínkou, že dáme lodi jméno Lili, Fifi, nebo tak nějak, já už si to nepamatuju, ale bylo to hrozné, a když nějakou objevenou zemi nazveme jeho jménem. Saturnin mu to slíbil, ale zapomněl se ho zeptat, jak se jmenuje. Nevzpomněl si na to ani při příštím setkání, když ho ten pán vyhledal, aby mu řekl, že se s tou slečnou rozešel a že by chtěl, aby se loď jmenovala Kléo.

Já nevím, kde lidé berou taková nevkusná jména. Jako by nebylo dost krásných ženských jmen. Stále a stále

jsem musil myslet na to, že kdybych se naučil pořádně forehand a servis, nebylo by důvodu, proč bychom nemohli dát lodi jméno BARBORA.

Večer nás navštívil doktor Vlach. Prohlédl si Saturninovy řemeslnické práce a použil této příležitosti, aby pronesl velkou řeč o úpadku řemesel.

Vzpomínám si jako dnes, jak jsme seděli na dřevěných palubních židličkách a jak doktor Vlach řečnil. Byl teplý večer, na obloze se objevovaly první hvězdy a naše černá hodinka byla podbarvena tlumenou směsí zvuků, skládající se ze šumotu města, vzdáleného znění klaksonů a tramvajových zvonců a tichého šplouchání řeky.

Nejsou-li řeči doktora Vlach zrovna osobní, dají se docela dobře poslouchat. Vypravuje velmi živě, dovede napodobovat způsob řeči lidí, o nichž vykládá, a přitom se obvykle tak upřímně rozhorluje, že je to zábavné. Stmívalo se čím dále tím více a v přestávkách mezi řeči občas zazářil ohníček doktorovy cigarety.

Bývaly doby, řečnil, kdy člověk, který šil boty, říkal si švec. A nejen že si to říkal, měl to také napsáno na vývěsním štítu, kde vedle obrázku vysoké dámské šněrovací boty bylo napsáno třeba: Alois Krátký, švec. A ten pan Krátký, mistr ševcovský, sedával večer u piva a vedl takovéhle řeči: "Milej zlatej, když já vám ušiju nový boty, můžete v nich jít pěšky na pouť na Svatou horu a zase zpátky za jedinej den, a až se vrátíte, tak nebudete líný a přijdete mi poděkovat, i kdyby to bylo v deset hodin večer. Takový já šiju boty."

Jak víte, povídal dále doktor Vlach, ševci vymřeli. Nestalo se to tím, že by na ně přišla nějaká nemoc nebo že je zničila Baťova továrna. Přišla horší pohroma. V příští generaci se z nějakých naprosto nepochopitelných důvodů začal švec stydět za to, že je ševcem, truhlář, že je truhlářem, zámečnick, že je zámečnickem.

Syn mistra Krátkého pracuje na tátově verpánku v téže kumbálku, ale na firmě má napsáno: výroba obuvi. Já vím, rozčiloval se doktor, že kdyby jeho táta vstal z mrtvých, že by vlastnoručně tu firmu sundal a řekl by synovi: "Tak ty se stydiš za tátovo řemeslo? Copak ty jsi nějaká výroba obuvi? Ty jsi švec! Vždyť je to učiněná hrůza. Člověk kouká po firmách a vůbec to nepoznává. A co ten Volek naproti? Ten se také nějak zmohl. Má tam napsáno: tovární sklad nábytku. On má továrnu?" Syn by shovívavě vysvětloval, že Volek nemá továrnu, že je to jen taková reklama, víš? "Reklama?" vybuchl by starý pán, "u mne to není reklama, u mne je to lež, klamání lidí a jalová pejcha. Reklama je u mne poctivě udělaná bota nebo jarmara."

Doktor Vlach povídal, že toho starého pána by to rozčilovalo, ale my že už jsme na to zvyklí. Přečteme firmu a hned si ji v duchu přeložíme do prosté mluvy obecné. Pánský módní salón, to je přece krejčí, návrhy, dekorace, interiéry, to je malíř pokojů, výroba železných konstrukcí, to je malý zámečnick s jedním učněm, protože kdyby to byli dva takoví, tak už to budou spojené strojírný nebo tak nějak. Továrna dehtových výrobků, nad tím už byste zaváhali. Jen se nedejte zmásti, to je náš starý známý mistr pokrývač, a dehtové výrobky, které potřebuje, si z některé továrny pěkně kupuje. Já ho náhodou znám.

Skutečnost, že dnešní řemeslníci se většinou za své řemeslo stydí, je zastíněna tím, jak se stydí dnešní výrobky za své původce. Předměty jsou tu jen proto, aby za ně byla zaplacená příslušná cena, ale zatvrzele odmítají sloužit svému účelu. A neříkejte mi, povídal doktor Vlach, že vidím příliš černě. Že ještě dnes jsou řemeslníci, kteří dělají dobré a poctivé věci, že lze ještě dostat například nábytek provedený tak, že se srdce směje, nábytek, jehož skříně se kupodivu otvírají, aniž je nutno jimi lomcovat, v jehož knihovně se skla posunují lehce, nábytek, který si tyto své vlastnosti udrží dlouhou řadu let.

Mám z toho radost, ale většině lidí je to málo platné. Myslím tu převážnou většinu, pro kterou 50 000 korun reprezentuje asi tak celoživotní úspory a ne nábytek do jednoho pokoje. Tito lidé se většinou smířili se svým životním standardem, ale je pochopitelné, že trvají na tom, aby se i jejich skříně otvíraly, skla v knihovně posunovala a aby nedocházelo k paradoxu, který by je nutil, aby proto, že nejsou bohatí, musili kupovat každé tři roky nový nábytek.

Moji rodiče, pokračoval doktor Vlach, také nebyli bohatí, a jděte se podívat na naše staré dubové skříně!

Bylo by to poněkud snesitelnější, kdyby dnešní řemeslníci nahrazovali svou menší dovednost a poctivost aspoň ochotou. Ale je tomu právě naopak. Mistr Krátký vám přinesl nová perka do bytu. To bývalo. Samozřejmě, že nemůžete chtít, aby vás navštívila výroba obuvi osobně.

Když jsme jako děti něco doma na nábytku poškodili, řekl tatínek truhlář v naší ulici: "Mistře, potřeboval bych opravit to a to." Mistr truhlář poděkoval za zakázku a slíbil, že tam bude v minutě Pepík s vozejkem. A případ v dnešních poměrech téměř neuvěřitelný: ten Pepík tam v minutě s vozejkem byl, na mou duši, můžete se zeptat.

Moje dcera, pokračoval doktor, má doma pro dítě takovou ohradu se svislými příčkami. Nedávno jedna ta příčka praskla, rozštípnuté dřevo trčelo výhruzně vzhůru a člověk si darmo představoval, kdyby ten človíček, co se tam batolí, na to upadl.

Tak jsem si řekl, že se postarám o to, aby to bylo zase v pořádku, aby ten capart také věděl, nač má dědečka. Protože jsem se stal stykem se řemeslníky značně skromným, ani v duchu mi nenapadlo, abych si počínal jako nebožtík tatínek, i vzal jsem tu posadu sám, jak jsem nejšikovnější dovedl, a nesl jsem ji k nejbližšímu velkovýrobci nábytku.

Nečekal jsem, že se mnou bude jednat, jako kdybych mu přinesl objednávku na milión obývacích pokojů, ale také mne cestou netrápily úvahy, jestli se pan velkovýrobce dobře vyspal a jestli snad nepřijdu nevhod. Potřeboval jsem, aby mi to opravil, a byl jsem ochoten za to zaplatit, aniž bych smlouval.

Prošel jsem průjezdem, pak špinavým dvorkem a vešel jsem do továrny o jedné malé místnosti a špinavém skladišťátku. Vysvětlil jsem panu továrníkovi, co bych potřeboval, když jsem byl předtím velmi slušně pozdravil.

Můj pozdrav nebyl opětován a pán té provozovny se na mne podíval tak nevrle a nevražlivě, že se můj výklad stal poněkud rozpačitým. Než jsem domluvil, pan velkovýrobce odešel, prásknuv za sebou dveřmi.

Dva tito se podívali rozpačitě na sebe, pak na mne, a pokrčili rameny. Vtom už mistr pootevřel dveře, kterými prve odešel, a řekl mi rozzuřeně: "S takovými věcmi se nemáme čas zdržovat!" a práskl dveřmi ještě hlučněji než prve. Domnívám se, že kdyby někdo přišel do UP závodů, aby mu spravili polámaný žebřík, že by s ním jednali slušněji.

Nepřeju nikomu nic zlého, končil doktor Vlach, a mé nervy nepotřebuji vzrušujících podívaných jako dráždidel, ale kdybych se dověděl, že podle neprávem zapomínaného způsobu, užívaného za Karla IV. blahé paměti, budou tohohle mistra truhlářského potápět v koši do Vltavy, šel bych tam už ráno, abych si na tu podívanou zajistil místo hned u zábradlí.

IV

Teta Kateřina a Milouš
Starosti o Miloušovu budoucnost
Vzpomínky na strýce Františka
Chemické objevy v rozsahu učebné látky pro nižší třídy škol středních
Rodinná válka kvůli dědečkovi
Nečekaná návštěva, zákaz kouření a další události

Myslím, že jsem se už zmínil, že mám tetu jménem Kateřina. Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech. Teta Kateřina má syna. Je mu 18 let a jmenuje se Milouš. Neštěstí nechodí nikdy samo. Teta Kateřina je vdova a Milouš je sirotek, protože strýc František před deseti lety zemřel. Jistě nelituje, že to udělal. Poslouchat celý život přísloví, pořekadla a zrnka moudrosti není maličkost.

Teta Kateřina je starší paní, ale odmítá to vzít na vědomí. Stojí se, jako by byla bůhvíjak mladá, nosí senzační klobouky a velmi se maluje, ačkoliv to vůbec neumí. Při chůzi zvláštním způsobem poskakuje a špulí rty. Často se stává, že některý z mužů, které teta potkává, je jejím vzhledem udiven a podívá se na ni poněkud vyjeveně. Tu teta podivným způsobem zkroutí obličej, čímž hodlá naznačit, že přemáhá úsměv, a po několika krocích si tiše řekne: "To byl ale dotěrný muž!"

Potom se za ním přes rameno ohlíží, nenápadně sice, ale přece jenom tak, že ostatní chodci mají obavy, aby nenarazila do stojanu pouliční svítílny. V kavárně vykládá všem známým dámám, že ji na ulici nějaký mladý muž fixoval a že jí to bylo velmi nepříjemné. Že je si vědoma toho, že není žádná mladice, a tak ať si takový hoch najde nějaké mladé děvčátko a nekouká po ní. Ano, tak to teta vždycky říká, ale, prosím vás, co je to platné? Muži se po ní koukají dál.

Milouš je výrostek neobvykle hloupý a ješitný. Teta ho rozmazluje a pořád o něm říká: "Copak náš Milouš!" Tvrdí o něm, že je neobvykle nadaný a že se tomu všichni diví. Kdo se tomu vlastně diví, jsem nikdy nezjistil. Jednou mi teta říkala, že Miloušovo nadání tak zapůsobilo na pány učitele, že bylo rozhodnuto, aby mladý génius byl dán do zvláštní školy. Později mi někdo povídal, že ta zvláštní a speciální škola se jmenuje pomocná a že jsou tam vyučovány děti, které by v normální škole postup vyučování brzdily. Nevím, jestli je to pravda, a neříkám to ze zlomyslnosti.

Ačkoliv k tetě Kateřině nechovám zvláštní sympatie, v tomto ohledu ji lituji.

Domnívám se totiž, že má velice skličující vyhlídky na budoucnost svého syna. Majetek, který po strýci má, se velmi ztenčil a myslím, že se brzo ukáže nutnost, aby si Milouš našel nějaké zaměstnání.

Když jsem se jednou tety ptal, jestli už přemýšlela o tom, čím Milouš bude, naznačila mi nejdříve, že to není moje starost, a potom smílivě řekla, že Milouš překrásně bruslí. Kdybych prý viděl ty figury, no, unikum. Ta odpověď se mi zdála podivná. I kdyby tomu bylo tak, jak teta říká, co bude, proboha, dělat v létě?

Potom teta změnila téma rozhovoru a vzpomínala na svého nebožtíka muže. Vykládala mi o něm, jako kdybych ho byl jakživ neviděl. Já se naň pamatuji velice dobře.

Byl to podivuhodný člověk. Vystřídal překvapující množství povolání z toho důvodu, že považoval za nedůstojné, aby někoho poslouchal. Teta tomu říkala vrozená hrdost. O postavení, které si nakonec získal, se miněni rozcházejí.

Teta Kateřina říká, že byl vědeckým pracovníkem. Já jsem toho názoru, že měl malou továrničku na nějaké čistící prostředky, a Saturnin jednou řekl, že podle toho, co slyšel, to byla továrna na katastrofy. Skoro bych řekl, že máme pravdu všichni.

Saturninovo tvrzení je jako obvykle poněkud přehnané, ale nelze upřít, že ve strýcově továrně se opravdu udála celá řada nehod, a je téměř neuvěřitelné, že při nich nikdo neztratil život. Na to tedy Saturnin narážel, když prohlásil, že strýc měl továrnu na katastrofy. Aspoň se domnívám, že to tak bylo myšleno, protože čistící prostředky, které strýc vyráběl, byly sice velmi špatné, ale přece k jejich označení nelze dobře užítí slova katastrofy.

Názor tety, že strýc byl vědeckým pracovníkem, také není možno úplně vyvrátit. V určitém smyslu slova byl člověkem, který objevil celou řadu chemických pouček a pravidel nejrůznějšího druhu. Všechna tato pravidla už před ním objevili jiní, ale strýc o tom nic nevěděl, a nelze proto jeho zásluhy přehlížet.

Protože chemii vůbec nerozuměl, byly cesty jeho objevů posety trny a zkropeny potem, ale tím větší byla jeho radost ze získání zkušeností. Nebylo mu lze upřít sportovního ducha. Podobal se člověku, který po ovládnutí malé násobilky prohlásil svým učitelům: "Dál už mi nic neříkejte. Nechci nic slyšet o tom, že pan Pythagoras, Eudoxus, Euklides, Archimédes a tak dále vymysleli to a to. Nepotřebuji týt z toho, co objevili jiní. Dejte mi papír, tužku a kružidlo a nechte mne na pokoji. Však já na to přijdu sám."

A strýček opravdu na leccos přišel. Tak například zjistil při pokusu, který měl velmi vzrušující průběh, že lit vodu do kyseliny je blbost, a vůbec mu nevadilo, že tento poznatek, korektněji vyjádřený, mohl získat z učebnice chemie pro nižší třídy škol středních, aniž by si byl při tom popálil prsty a zánovní vestu.

Chemie byla mu panenskou pevninou, roztočeným větrným zámkem, plným dveří, které se otvíraly tajemnými

formulemi. Neznal názvosloví, ignoroval valenční koncovky a žasl, když mu ve zkumavkách a křivulích šuměly prudké chemické reakce.

Podoben středověkému alchymistovi pachtil se za přeludem, padal a zase se zvedal, jenže na konci jeho cesty nezářil kámen mudrců, nýbrž univerzální mýdlo. Mýdlo, vyrobené z bezcenného svinstva nepatrnými výrobními náklady, ale výsledek: skvost.

Na oltář tohoto svého snu kladl strýc František oběti v podobě nejružnějších zranění a popálenin, vysypaných oken v laboratoři a nebezpečných nehod v továrně. Jednou byl dokonce ztloučen rozzuřenými dělníky, kteří na jeho rozkaz smíchali dvě suroviny a nestačili pak skákat okny ven.

Těmito stálými nehodami byl personál nakonec donucen žít ve stálém střehu, a tak se stalo, že jednou došlo ke zbytečnému poplachu. Dělníci míchali v kádi jakousi podivnou směs, a dílovedoucí se ptal strýce Františka, co z toho vlastně bude. Strýc byl zachmuřen a v záchvatu náhlé upřímnosti řekl: "Ví bůh." Byl velmi překvapen, když po této lakonické odpovědi jeho spolupracovníci propadli panice a dali se na zběsilý útěk. Domnívali se, že strýc řekl: "Výbuch."

Saturnin tvrdí, že starší dělníci říkali, že mají povinnosti ke svým ženám a dětem, a odcházeli ze strýcovy továrny, aby dali přednost bezpečnější práci v blízké továrně na třaskaviny.

Po každé nehodě ležel strýček na starodávném divanu ze zeleného plyše a tiše sténal. Tu přicházeli přátelé a známí a s vyčítavým výkřikem "Pane továrníku!" nebo "Kamaráde!" usedali na židle s rákosovým výpletem a ptali se, co se vlastně stalo.

Strýček unaveným hlasem naznačil, že prováděl pokus dalekosáhlého významu, zapletl do řeči několik technických výrazů a s ledabylostí odborníka mluvícího před laikem říkal strašlivé chemické nesmysly. Poté mu známí potřásli rukou, projevíli přesvědčení, že co nevidět bude zase všechno v nejlepším pořádku, a odcházeli po vzrjících dřevěných schodech s myšlenkou: "Vzácný to muž!"

Odpoledne převzala péči o strýce služebná Lidka, a teta dychtivě poskakovala směrem ke kavárně. Špulila rty a muži ji fixovali. V kavárně vykládala známým dámám o nehodě, která potkala strýce. Věda, pravila, je vznešená a krásná, ale je někdy krutá ke svým milencům.

Zatím milenec vědy na plyšovém divanu upadl do neklidného spánku a snil o tom, že vynalezne mýdlo, toaletní i kosmetické, nejlepší mýdlo na světě. Bude je vařit ze samých bezcenných odpadků, ale výsledek: skvost.

Po strýcově smrti jsem tetu vidával jen velmi zřídka. Naše vzájemné pocity byly vyjádřeny zdrženlivou přívětivostí, s kterou spolu jednají lidé, nepřekypující radostí nad tím, že jsou příbuznými. Při některých příležitostných rodinných schůzkách dávala teta najevo tak okázalý nezájem o můj soukromý život, že mne to naplňovalo radostí, kterou jsem se ani nesnažil skrývat.

Tento nezájem byl, bohužel, jen předstírán. Později jsem se jen postupně dovídal, že nebylo ani jediného mého skutku, ani jediné vlastnosti, ani jediné pronesené věty, která by unikla nejpřísnější kritice tety Kateřiny. Všechno bylo špatné. Počínajíc vázankou a končíc charakterem.

Myslím, že ani ostatní příbuzní mne neposuzovali lépe. Mezi členy naší rodiny zuří totiž tichý, ale urputný boj. Vypukl asi před desíti lety a jeho účelem je ušlechtilá snaha, aby náš dědeček nevěnoval svou přízeň a náklonnost někomu, kdo toho není hoděn. Lidé jsou zlí a dědeček je tak nezkušený! Lehce by se dal oklamat a mohl by odkázat majetek někomu, kdo by jej přivedl, jak říká teta Kateřina, vniveč.

Ostatní příbuzní jizlivě podotýkají, že z tety Kateřiny mluví zkušenost, protože ona už jeden majetek vniveč přivedla.

Mám podezření, že dědeček se baví tím nechutným rodinným bojem všech proti všem. Myslím, že mu dokonce není vhod, že já se toho závodu o jeho přízeň neúčastním, ale nemohu si pomoci. Ne že bych o to dědictví nestál. Lidé, kterým je lhostejno, budou-li mít milión nebo ne, se vyskytují jen v románech, zrovna tak jako ty neuvěřitelné lidské mátohy, které žijí šťastně a spokojeně, pokud nemají na oběd, ale které, nabyvše nečekaného bohatství, propadají z jakýchsi nesmyslných důvodů čirému neštěstí a oddechnou si teprve, když o ten majetek zase přijdou. To jsou hrdinové z papíru a sypou se z nich drtiny.

Já tedy opravdu nemohu říci, že bych o to dědictví nestál, ale nedokážu, abych se o ně ucházel takovým způsobem, jak se to děje v naší rodině. Co jsem živ, nikdy jsem se nepokusil oklamat lidi v čekárně tvrzením, že potřebuju od pana doktora jen něco podepsat, nikdy jsem se nesnažil koupit si jízdenku tak, že bych šel k pokladně z druhé strany, u poštovní přepážky jsem se nikdy nesnažil vecpat se před lidi, kteří tam byli dříve než já. Nechlubím se tím, chci pouze ukázat na povahový rys, který mi znemožňuje používat ostrých loktů ve snaze o získání dědečkova majetku. Zajímavé na tom je, že mne příbuzní přesto považují za nebezpečného favorita. Bůhví jak na to přišli.

Je pochopitelné, že za takových poměrů jsem byl velmi překvapen, když jsem jednoho večera jako obvykle vstoupil na palubu naší obytné lodi a v ústrety mi přihopsala teta Kateřina. Tvářila se, jako by očekávala, že její přítomnost vyvolá u mne výbuch nadšení. Dovádívě žvatlala a jako obvykle chrlila ze sebe jedno přísloví za druhým. Mezi jiným říkala, že host do domu, Bůh do domu.

Když jsem konečně překonal své ohromení a chtěl jsem použít malé pomlky, kterou teta udělala, abych se ujal slova, uviděl jsem Milouše, jak vystupuje z mé kabiny na přídí, oblečen v pyžama a s cigaretou v ústech. Nevím, jak jsem v tu chvíli vypadal, ale je jisto, že jsem úplně zapomněl, co jsem chtěl říci, a že teta Kateřina mi s jakýmsi chvatem povídala něco o tom, že Milouš je nemocen. Lékař prý mu nařídil pobyt na čerstvém vzduchu. Protože její finanční prostředky nedovolují, aby ho poslala do lázní, byla starostmi celá bez sebe. Dovedu si prý jistě představit, jak ji bylo: celou noc proplakala. Ano, nestydí se to říci, celou noc proplakala.

Ať přemýšlela sebevíc, nenalézala východiska, ačkoliv bylo tak jednoduché a tak nasnadě. To až Milouš

dostal ten nápad, že by mohl trávit takovou zotavenou na mé lodi. Více děr, více syslů, více hlav, více smyslů a víc očí víc vidí. Myslím, že teta měla v úmyslu říci ještě jedno přísloví, ale já jsem řekl, že mnoho psů je zajícova smrt, a ona se na mne nechápavě podívala.

Zatím se k nám dolou dal Milouš a řekl mi: "Dobrý den, starý brachu!" Nemám rád, když mi někdo říká starý brachu, a chtěl jsem to právě Miloušovi jasně říci, když vtom se ozval Saturnin.

"Chlapečku," povídal Miloušovi, "tady se nesmí kouřit."

Nebyla to pravda, kouřili jsme na palubě každý večer, ale vycítil jsem, že Saturninův útok byl odpovědí na toho "starého bracha", a pozoroval jsem s potěšením, jak Milouš zrudl. Potom řekl něco, z čeho vyzařovala jeho hloupost v celé své kráse.

"Já jsem se vás na nic neptal, sluho," povídal Saturninovi.

"Oh promiňte, mladý pane, opravdu jsem vás nechtěl urazit," omlouval se pokorně Saturnin, a vyškubnuv Miloušovi hořící cigaretu ze rtů, hodil ji do Vltavy.

Rozdíl mezi Saturninovým pokorným slovy a jeho neuctivým činem zmátl jak tetu Kateřinu, tak Milouše natolik, že Saturnin měl čas majestátně odejít, aniž kdo co řekl.

Teprve potom vykřikl Milouš vysokým hlasem, že je to drzost, a odběhl, patrně pro novou cigaretu. Teta prohlásila, že můj sluha má velmi podivné způsoby a až se diví, že takového člověka vedle sebe snesu.

Jistě jste zpozorovali, že můj postoj vůči Saturninovi je značně kritický, ale v tu chvíli jsem v něm viděl pouze člověka, který přispěchal, aby se mi v těžké chvíli postavil po bok.

Teta se, s dovolením, posadila na palubovou stoličku a chtěla právě pokračovat ve výkladu o Miloušově chatrném zdraví, když se Saturnin, předstíraje jakousi práci, opět přiblížil. Teta mě žádala, abych ho poslal pryč. Odpověděl jsem chladně, že, jak vidí, je loď malá a že mu nemohu poručit, aby skočil do vody.

Nato řekla, že má dojem, že není zrovna vítána a že to do jisté míry tušila. Že kdyby nebylo v sázce zdraví jejího dítěte, nikdy by nebyla na tuto loď vkročila. Že nepřišla prosit, protože podle jejího názoru je rodina povinná, aby pro toho chlapce něco udělala. Dokud byl živ její muž, strýc František, prospívala celé rodině tím, že ji zásobovala pastou na parkety. Jestliže ji dnes rodina osočuje, tu může ona prohlásit, že měla vždy nejlepší úmysly a že není vinou ani její, ani té pasty, že si strýc Michal na vyleštěných parketách zlomil nohu a že z toho byly pak takové nepříjemnosti.

Rád bych věděl, jestli teta Kateřina úmyslně lže, nebo opravdu neví, jak to tenkrát bylo. Strýc Michal si nezlomil nohu na parketách, nýbrž na kole při srážce s nějakým cyklistou, a s tou parketovou pastou byly nepříjemnosti proto, že parkety jí natřené úplně zčernaly a nadělala se v nich spousta dírek. Když to viděli majitelé domů, pokoušela se o ně mrtvice. Pamatuji si docela dobře, že tenkrát strýčka Františka jako výrobce té pasty asi 140 lidí žalovalo.

Čím déle teta mluvila, tím mi bylo jasnější, že se rozhodla zůstat s Miloušem na lodi, jak dlouho uzná za vhodné, a že konec konců do toho nemám co mluvit. Nakonec prohlásila, že bez pečlivé hospodyňky není pravého domova a že i takový korsár, jako jsem já, potřebuje pečlivé ženské ruky. Teď prý si teprve uvědomím hlubokou pravdu přísloví, že všude dobře, doma nejlépe. Odsuzovala prý ten ztřeštěný nápad bydlet na lodi, ale nyní vidí, že je to velmi romantické, a uvědomuje si, že po něčem takovém dávno toužila. Mimo jiné se rozdychtila, že nám bude spravovat stěžňovou plachtu.

Podotkl jsem již na jiném místě, že Saturnin se obvykle choval naprosto korektně. Myslím tím například, že nezasahoval do hovoru, nebyl-li tážán a podobně. Zdálo se však, že si umínil nešetřit těchto zásad vůči tetě Kateřině a jejímu synovi, a já se kajícně přiznávám, že jsem odepřel ho napomenouti.

Když zaslechl tetino prohlášení o tom, že nám bude přisívat záplaty na stěžňovou plachtu, podotkl, že žádnou plachtu nemáme. Teta odsekla, že se tedy plachta koupí. Saturnin se jí tázal, co s ní budeme dělat. Zmínil se o tom, že naše loď nemá stěžeň, že pro eventuální přemístování má pohon šroubem a že kupovat plachtu by bylo čirým nesmyslem. Podotkl, že i kdybych se já, jeho pán, z nějakých důvodů rozhodl plachtu zakoupit, byla by nová a nebylo by ji nutno opatřovat záplatami. Musím říci, že jsou okamžiky, kdy mi Saturninova logika imponuje.

V

Jsem bez přístřeší

Další vzpomínky na strýce Františka

Saturninův bitevní plán

Mikuláš a čert

Teta odchází a Saturnin vaří černou kávu

Kouření dovoleno

Doktor Vlach vždycky říká, že nejtrestuhodnější formou roztržitosti je, když se lidé zapomínají radovat ze života. Když přijímají královské dary osudu s přesvědčením, že je to samozřejmé. Probudí-li se člověk ráno zdrav a svěží v čisté posteli s vědomím, že za chvíli dostane teplou snídani, je to pádný důvod k tomu, aby vstal a aby zazpíval píseň díky nebo napsal oslavnou báseň na krásu života.

Prožíváme-li delší dobu idylu, tvrdí doktor Vlach, přestaneme ji vnímat, a osud by nám prokázal neocenitelnou službu, kdyby nás popadl za límec a vyhodil dočasně na mráz. Pak bychom nevzpomínali na to, že kamna trochu kouřila, nýbrž na to, že hřála. A na to, že bylo konec konců v naší moci, aby jenom hřála.

Osud mě popadl za límec a vyhodil mě z kabiny na příd. Je mi líto, že nemohu říci, že mě vyhodil na mráz. Bylo by to velmi působivé. Pamatuji si však docela dobře, že to bylo v prvních dnech měsíce července a bylo horko k

zbláznění.

Osud byl v tomto případě zastoupen tetou Kateřinou, která spolu s Miloušem se do mé kabiny, s dovolením, nastěhovala. Jakmile byla ukončena rozprava mezi tetou a Saturninem o tom, zda má či nemá být zakoupena stěžňová plachta, aby teta měla co spravovat, byl jsem zanechán svým trudným myšlenkám. Teta řekla, že je k smrti unavena, a půvabně při tom poklesla v kolenou, čímž měla být ta smrtelná únava znázorněna. Potom odešla svým poskakovacím způsobem do mé kabiny.

Saturnin se na mne podíval pohledem plným soustrasti a také odešel. Za chvíli jsem ho viděl na nábřeží, jak nastupuje do električky. Neměl jsem poněti, kam jede. Posadil jsem se do lehátka a bezmyšlenkovitě jsem vytáhl cigaretové pouzdro. Ještě než jsem si zapálil, uvědomil jsem si pocit solidarity se Saturninovým prohlášením o tom, že se zde na lodi nesmí kouřit, a vsunul jsem cigaretu zpátky do pouzdra. Ano, pokud se zde bude procházet a povalovat ten klacek Milouš, platí tady zákaz kouření.

Přistihl jsem se při tom, že si se zlomyslným potěšením vzpomínám na okamžik, kdy Miloušova cigareta letěla přes palubu. Obviňoval jsem se v duchu z bezcitnosti, když jsem si uvědomil, že jsem vlastně ještě pořád nevzal na vědomost, že ten hoch je nemocen. Jediná okolnost, která mě poněkud omlouvala, byla ta, že Milouš jakživ tak dobře nevypadal jako právě tenkrát. Ale konečně, říkal jsem si, je-li nemocen, může mu jenom prospět, když zanechá kouření.

Kdyby byl živ jeho otec, strýc František, jistě by mu kouření zakázal. Sam nekouřil a nevzal do úst ani kapku lihoviny. Věřil, že si tím prodlouží život. Říkal, že kdyby nebylo alkoholu, mohl zde ve zdraví být ještě jeho ujec, který předčasně odešel, když se byl upil před šedesáti lety svého věku.

Tak to vždycky strýc František říkal a byl zapřísláhlým nepřítelem alkoholu. Pamatuji se, jak se jednou rozzuřil, když nedopatřením rozkousl čokoládový bonbón naplněný likérem. Domníval se, že to bylo naň schválně nastraženo.

Dík této přísné životosprávě a soustavným dechovým cvičením zůstal až do své smrti podivuhodně svěží, o čemž svědčí skutečnost, že zemřel mezi dvěma kliky, provedenými z podporu ležmo za rukama, dosáhnuv stáří 48 let.

Jednou někdo říkal tetě Kateřině, že je pozoruhodné, že strýc František zemřel poměrně mlád, třebaže nepil, a že jeho ujec pil svých třicet plzní denně a dosáhl skoro šedesáti let.

Teta Kateřina řekla, že to naprosto nic nedokazuje, protože je možné a dokonce pravděpodobné, že kdyby si byl strýc František vzal příklad ze svého ujce, byl by zemřel ještě dříve.

Zastánce alkoholu se tety zeptal, jestli to míní tak, že kdyby byl strýc František pil třicet plzní denně, byl by zemřel jako dvouleté pachole, a teta se urazila.

Až do Saturninova návratu trávil jsem čas přemýšlením o svých skličujících vyhlídkách do nejbližší budoucnosti. Slunce pomalu zapadalo a s ním mizela i má naděje, že se stane něco nepředvídaného, co přinutí tetu Kateřinu, aby změnila své rozhodnutí a odešla.

Byl bych velmi nerad, kdybyste si mysleli, že pohostinnost je cizí mé povaze. Není, opravdu není, ale kdybyste znali tetu Kateřinu jako já, pochopili byste mé pocity. Není to poprvé, co se zčistajasna nastěhovala k někomu do rodiny, a všichni postižení později tvrdili, že nejlepší, co může člověk v takovém případě udělat, je, když si řekne: "Přišla živelní pohroma a já jsem ztratil byt i s celým zařízením a vůbec všechno, co jsem měl. Je to zlé, ale mohly mě potkat horší věci. Vyvážl jsem z toho živ a zdrav. Mám pilné ruce, jasnou hlavu a svět je veliký. Jak to může dlouho trvat, než člověk dostane pas?"

To se sice lehkou řečí, ale není to tak jednoduché. Vydat se do světa s holýma rukama není maličkost. Odvaha je krásná věc, ale všechno se musí dělat s rozumem. To, že dědečkův bratr v cizině během desíti let zbohatl, není ještě důvodem, aby ho kdekdo hned napodoboval.

Myslím ostatně, že bych nedostal tak dlouhou dovolenou. Úřad není holubník. Ale mluvmě k věci, jak říkají u soudu.

K mým pochmurným myšlenkám přistupoval ještě nepříjemný pocit, že jsem se v Saturninovi zklamal. Snad se vám bude zdát, že mu ubližuju a že se snažil seč byl, aby hostům naznačil, že nejsou vítáni. Jenže, jak sami víte, nedokázal tím nic. Byl jsem vždycky přesvědčen, že by dokázal i nemožnosti, a opravdu jsem pocíťoval zklamání, že jsme musili oba bezmocně přihlížet, jak se teta Kateřina zařizuje v mé kabině, jako by chtěla na tu vymyšlenou polární výpravu jet s námi.

Víte již, že jsem nebyl nadšen Saturninovými výstřednostmi, ale často jsem si myslel, že bych se mohl ocnout v situaci, ve které by mi jeho podivné vlastnosti zrovna přišly vhod. Obvykle prováděl Saturnin věci, nad kterými zůstával rozum stát. Přiváděl lidi do nemožných situací, nutil je, aby prováděli věci, které naprosto neměli v úmyslu, a stavěl je před hotové události. Teď zde byla tak jednoduchá věc, jako přemluvit tetu Kateřinu, aby šla spát do svého bytu v Nuslích, a pan Saturnin byl v koncích.

Řekl jsem si, že je-li sluha v koncích s rozumem, neznamená to, že jeho pán má složit ruce do klína. Na protějšku břeh Vltavy se pomalu kladly měkké fialové stíny, a mou ubohou hlavou se honily plány, jak se zbavit tetu Kateřiny. Rozhodl jsem se, že s pomocí doktora Vlacha a Saturnina budu předstírat, že na lodi vypukla nějaká hrozná nakažlivá nemoc.

Nebo to zařídím tak, aby teta i s Miloušem musila některý den odejít do města. V její nepřítomnosti spustíme motor a odjedeme s lodí několik kilometrů proti proudu. Potom se vrátíme a budeme ji očekávat na nábřeží s několika řádně promočenými svršky a řekneme jí, že se naše loď potopila po srážce s parníkem. Nebo by to šlo ještě tak, že zkrátka než se Saturnin vrátil, vymyslel jsem asi deset plánů, z nichž některé hraničily s trestním zákoníkem. Saturnin přišel asi o půl deváté a přinesl malý balíček. Tápal se, jestli mi může sdělit několik informací, o kterých se domnívá, že mne budou zajímat. Že by mi však ještě dříve, než o tom bude hovořit, dal rád otázku poněkud osobní, a že si není jist, může-li si to dovolit při svém podřízeném postavení.

Když jsem mu řekl, aby zanechal zbytečných okolků, tázal se mne, zda je správný jeho dojem, že bych přijal s určitým pocitem ulehčení, kdyby se milostivá paní a její synáček rozhodli opustit tuto loď. Odpověděl jsem, že jeho dojem, že bych přijal s určitým pocitem ulehčení, kdyby se milostivá paní a její synáček rozhodli opustit tuto loď, je správný.

Potom mi řekl, že podle informací, kterých se mu dostalo, je pan Milouš zdrav jako ryba. Tím nechce říci, že při ličení pohytek, které ji přinutily k tomu, že se rozhodla strávit delší čas na mé lodi, milostivá paní lhala. Domnívala se prostě, že není nutno, aby sdělovala pravé důvody svého rozhodnutí. Je to tím pochopitelnější, že zmíněné důvody byly pro milostivou paní poněkud ponižující. Po jakýchsi pavlačových výstupech, jejichž příčiny nebyly docela jasné, semkly se všechny ostatní dámy, obývací činžovní dům, do jednoho šiku proti milostivé paní a zakázaly jí přístup do domu pod pohrůžkou citelného tělesného trestu.

Milostivá paní se sice pokusila dnes odpoledne dostat se do svého bytu, ale byla nucena dát se na ústup před sročenými ženštinami. Saturnin projevil názor, že by bylo naprosto nespravedlivé, abych já odnášel následky neshod mezi milostivou paní na jedné straně a ostatními obyvatelkami činžovního domu na straně druhé.

Minul dále, že není prakticky možné, aby ty dámy zabraňovaly milostivé paní ve vstupu do bytu po celou noc, nehledě k tomu, že si milostivá paní může vzít policejní asistenci. Saturnin pravil, že z toho plyne:

1. pan Milouš je zdrav a může s ním být jako se zdravým člověkem nakládáno;

2. milostivá paní použila ke svým účelům válečné lsti, a jest tudíž podle všech pravidel dovoleno použít proti ní těžké zbraně;

3. protože se milostivá paní nastěhovala do kabiny na přídí způsobem poněkud bezohledným, aniž projevila zájem, kde a jak bude spát její dosavadní uživatel, musí být připravena na to, že bude proti ní zakročeno se stejnou bezohledností;

4. není nebezpečí, že by milostivá paní zůstala bez přístřeší; může snadno zařídit vše tak, aby se dostala bez úhony do svého bytu, a konečně

5. i kdyby se jí nepodařilo vyhnout se slíbené exekuci, nemohla by nám nic vyčítat, nehledě k tomu, že ty pomstychtivé dámy se vyjadřovaly velmi přesně o tom, co hodlají milostivé paní udělat s určitou partií těla, na které je těžko způsobiti vážnější poranění i v normálních případech a při proporcích milostivé paní už vůbec ne.

Saturnin se tázal, jsem-li srozuměn s tím, aby se pokusil změnit stanovisko milostivé paní. Samozřejmě že jsem souhlasil, ale netajil jsem své pochyby, že se mu to podaří. Místo odpovědi Saturnin konstatoval, že je devět hodin a že v devět hodin patnáct minut bude kabina na přídí zase volná.

Potom rozvázal balíček, který byl přinesl z města, a k mému značnému překvapení vybalil škrabošku svatého Mikuláše a čerta. Přitom pravil, že kupovat v červenci škrabošku Mikuláše je jedna z nejtěžších prací, které kdy vykonal. Pohladil zálibně bílé vousy, přilepené k rumělkové tváři dobrého světce, a na škrabošce čerta urovnal vyplazený jazyk z červeného plyše. Prosil mne, abych si pro případ, že by se nevrátil, pamatoval, že zemřel v mých službách. Žádal, abych se v tom případě poohlédl po nějakém hezkém děvčeti, které by si asi tak byl mohl vzít, a postaral se o ně jako o jeho vdovu.

Byl jsem tím vším trochu zmaten a díval jsem se za Saturninem s celou řadou nevyslovených otázek na rtech.

Nač koupil, pro všechno na světě, ty škrabošky?

Co to povídal o tom děvčeti?

Nedovedl jsem si představit, co se bude dít, a přiznávám se, že jsem byl vzrušen. Očekával jsem, že se z kabiny ozve buď zděšené tetino zaječení nebo prudká hádka. Nestalo se nic takového, a ručička mých náramkových hodinek ukazovala, že uplynulo již šest minut od chvíle, kdy Saturnin vstoupil do kabiny, třímaje v každé ruce jednu škrabošku.

Nastával soumrak, ačkoliv vysoko na nebi ve sférickém prachu bylo ještě plno slunečního světla. Zvrátil jsem se v lehátku nazad a pocítil jsem podivné uvolnění, jako by se mne celá ta záležitost netýkala. Na nábreží se rozsvítily lampy a já jsem měl pocit diváka ve chvíli, kdy se rozžárí jevištní lampa a opona jde pomalu vzhůru. V té podivné směsi dohasínajícího dne a rozžatých obloukových lamp připadalo mi všechno kolem jako kulisa, ploché a neskutečné, ale krásnější než jindy.

Bílé dveře kabiny, ozářené šiknými paprsky elektrického světla, přitahovaly mé zraky a dávaly mi tušit, že budou ústředním bodem scény, která nadcházela. Vtom už jimi vstoupil první herec. Byl to hezký světlovlasý muž, držící v ruce škrabošku čerta a Mikuláše, jako by se rozhodoval, kterou z těchto úloh má hrát. Potom se smutně zadíval na dveře kabiny, jako by se bál něčeho, co nelze odvrátit. Trhl sebou, když se objevila královna v cestovním úboru, následována princem. Učinil pohyb, jako by jí chtěl zabránit v odchodu, ale pak zdrceně spustil ruce podél těla. Škrabošky dopadly na zem a odhalily prázdnotu svého vnitřku. Jen maska bolesti na tváři mužově byla pravá. Královna poskakovala k můstku spojujícímu loď s nábrežím a princ chvála za ní. Když na nábreží dozněly kroky odcházejících, zvedl muž hlavu a řekl: "Je devět hodin patnáct minut. Tak to bychom jako měli."

Trvalo to velmi dlouho, nežli jsem se dověděl, co se vlastně v té kabině tenkrát událo. Saturnin říkal, že to ani nestojí za řeč a že o tom nerad mluví z estetických důvodů. Bylo to opravdu trochu drastické a zmíním se o tom jen stručně. Saturnin oznámil tetě Kateřině a Miloušovi, že jim koupil škrabošky, a doporučil jim, aby si je na noc nasadili na obličej.

Přirozeně, že si mysleli, že se Saturnin zbláznil. Tážali se, proč by dělali takové hlouposti, a Saturnin jim odpověděl, že je jim jistě známo, že na lodích nelze vyhubit jisté obtížné hlodavce, o kterých se říká, že první opouštějí potápějící se loď. Řekl jim ještě, že my oba máme již zkušenosti, že je velmi nepříjemné, přeběhne-li vám v noci takové zvíře přes nechráněný obličej. Teta řekla - vlastně neřekla nic a počala kvapně balit své věci.

Řeka ztemněla a na lodi se rozhostil klid a mír. Z druhého břehu sem dolehly hlasy, a opožděná kánoe zajížděla do loděnice. Saturnin na chvíli zmizel a vrátil se s čerstvě vařenou černou kávou. Nabídl jsem mu cigaretu a ukázal na

prázdnou palubovou židličku. Nebe již úplně pohaslo a příjemně se ochladilo.

VI

Jedeme na dovolenou
Dědeček pozval slečnu Barboru
Týden života
Saturnin nepozdravil tetu Kateřinu
Tajný výlet automobilem
Saturnin učí dědečka džiu-džitsu

Samozřejmě že dědeček nemá kapesní hodinky poháněné elektřinou. Takový nesmysl si může vymyslet jen Saturnin. Chtěl tím patrně symbolicky naznačit, že dědeček má ve svém domě všechno, na co se podíváte, zařízení na elektřinu. Otvírání dveří, topení, vaření, větrání, osvětlování, holení a zapalování cigaret.

Dědeček je mohutný starý pán s brunátnou pletí, šedivými vlasy a veselými očima. Byl dlouhá léta ředitelem městské elektrárny, starostou společenstva elektrotechniků, předsedou zemského svazu elektráren, členem správní rady elektrických podniků a vůbec členem všech korporací, v jejichž jméně se vyskytovala slova jako elektrický, elektrotechnický, elektřina a podobně.

Celý život propagoval elektřinu a říkájí o něm, že před lety vypracoval plán na elektrizaci Polabí a po celé délce horního toku řeky projektoval jednu elektrárnu na druhé, takže by byla nakonec voda v Labi už vůbec netekla, musela by být dávána do sudů a posílána do Hamburku vlakem. To byl ovšem jen žert, ale když si jej lidé vypravovali, cítili jste z jejich hlasu, že mají dědečka docela rádi. Ani u Saturnina tomu nebylo jinak. Myslím si dokonce, že si s dědečkem velmi dobře rozuměli už od té chvíle, kdy se Saturnin starému pánovi představil v přísném pozoru.

Přijel jsem totiž tenkrát asi v půli srpna na venkov, abych v dědečkově domě prolenošil tři týdny své dovolené, a Saturnin mne doprovázel. Zpočátku jsem váhal, mám-li vzít Saturnina k dědečkovi s sebou, nebo mám-li mu též dát dovolenou a jet sám. Věděl jsem totiž, že se teta Kateřina postarala, aby se dědeček dověděl, jak výstředního má vnuka. Takový mladík, a on musí mít sluhu! Jako bych tetu Kateřinu slyšel. Nakonec jsem se rozhodl, že vezmu Saturnina s sebou.

Dědeček to přijal jako samozřejmost. Prohlédl si Saturnina, stojícího před ním se sraženými podpatky, a zdálo se, že je spokojen. Potom se obrátil ke mně a říkal mi to, co mi říká pokaždé: že doufá, že se mi v této samotě bude líbit, a abych chodil hodně do lesa. Dodal, že letos bude mít ještě několik hostů. Za týden přijede doktor Vlach. Je už čtrnáct dní ve svém srubu v horách a slíbil, že sejde sem dolů mezi lidi. Z Prahy přijede vnučka dědečkova starého kamaráda inženýra Tereby.

Myslím, že jsem v tu chvíli zrudl, ale dědeček si toho nevšímal. Také Saturnin vypadal, jako by byl to jméno přeslechl. Nevnímal jsem dobře, co dědeček dále povídal, a vzpomínám se, až když se mne žertovně ptal, proč jsem nepřijel po řece se svou obývací lodí. Chtěl jsem mu odpovědět, že mi v tom zabránily jezy četných elektráren, ale pak jsem si to rozmyslel. On vlastně ani na odpověď nečekal a spokojeně se pochechtával. Šibalsky mžoural očkami a znenadání mne udeřil do zad a pochechtával se ještě spokojeněji.

Večer jsem seděl ve svém pokoji a přemýšlel jsem, jak vratké jsou úsudky, které si člověk učiní o svých bližních, či dokonce příbuzných. Dosud jsem považoval dědečka za mrzutého starého pána, poněkud zlomyslného a sobeckého. Zdálo se mi, že jsem mu velmi křivdil. Bylo mi ovšem záhadou, odkud ví o mém zájmu o slečnu Barboru, ale to bylo vedlejší. Hlavní bylo, že ji pozval a že mne čekala nejrozkosnější dovolená, jakou jsem kdy měl.

Litoval jsem jedině toho, že slečna Barbora přijede až za týden. Prohlížel jsem kapesní kalendář a přemýšlel jsem, co bych za to dal, kdybych mohl ten týden, který mne od setkání dělí, škrtnout, vytrhnout, přeskočit, abych se již příštího dne mohl probudit s vědomím, že na mne čeká procházka lesem s Barborou po boku. Potom ovšem nabylo vrchu střízlivé uvažování, které je mi tak vlastní. Týden života! Až jsem se zhrozil té ceny. Týden mladého života, týden, o kterém nevím, co krásného mi přinese. Týden být živ, toulat se po lese, cítit, jak voní mateřídouška, poslouchat šplouchání řeky, chodit na ryby a vyhřívat se po koupání v písku pod malou skalkou. Jak je to krásné!

Rozhodl jsem se tenkrát, že ten týden neškrtnu a že provedu zajímavý pokus. Do toho kapesního kalendáře zapíšu všechno, co se v tomto týdnu stane, abych příští sobotu mohl zvážít dobré i zlé a znovu zavrtět odmítavě hlavou, znovu si říci, že týden života je cena příliš vysoká.

Dívám-li se dnes zpátky, vidím, že nebylo nutno, abych si psal něco na způsob deníku. Události, které se zběhly, byly takového rázu, že bych si je byl zapamatoval v každém případě. Posuďte sami.

Příštího dne bylo krásné nedělní jít. Ležel jsem v poduškách a vdechoval svěží vzduch, který proudil otevřeným oknem ze zahrady. Po bydlení v obývací lodi vychutnával jsem až do dna pobyt v solidním domě svého dědečka. Pociťoval jsem příjemné vědomí bezpečnosti, jistoty, že se neozve z paluby poplašný Saturninův křik, abych se držel, že jede kolem parník "Praha". Přitom jsem uvažoval, že musím promluvit se Saturninem vážné slovo. Doktor Vlach se totiž na naší lodi občas vyjadřoval o dědečkovi s notnou dávkou obvyklého sarkasmu, a Saturnin těm hovorům naslouchal s neskrývaným potěšením. Obávám se, že nabyl o dědečkovi mínění poněkud neuctivého, a mrzí mne, že jsem ty hovory trpěl.

Tím nechci říci, že by snad doktor Vlach byl dědečka pomlouval. On mu takové věci říkal i do očí. Když jednou dědeček řekl, že už zde asi dlouho nebude, podotkl Vlach rozvážně: "Já si to představuji tak, že tiše zhasnete obklopen svými příbuznými, z nich každý bude do vás něčím tvrdým mlátit, protože vy byste jinak vůbec neumřel." Dědeček se

tomu smál asi půl roku.

Připravil jsem si řeč, kterou Saturninovi nastíním stručný dědečkův životopis, jeho zásluhy o elektrickou osvětu našich zemí, a již zakončím nějakou vzletnou pasáží o všech kladech této veliké osobnosti.

Právě jsem se rozhodl, že vstanu, když se ozvalo diskrétní zaklepání a Saturnin vstoupil. Přál mi dobrého jitra a pravil, že ranní ptáče dál doskáče, mladí ležáci, staří žebráci, a oznámil mi, že venku je pěkně, ale nechval dne před večerem, nevíme dne ani hodiny a kam čert nemůže, nastrčí bábu.

Vý nejste zvyklí na podivný způsob Saturninova vyjadřování, ale já jsem z té směsice přísloví pochopil, že přijela teta Kateřina. Nemohu říci, že bych tím byl býval potěšen. Teta Kateřina se rozhodně nehodila do mé představy o dovolené. Byla pro mne symbolem všech možných nepříjemností.

Mé neblahé předtuchy se začaly naplňovat ještě téhož dne dopoledne. Teta Kateřina vyvolala trapný výstup, když si stěžovala dědečkovi, že ji Saturnin nepozdravil a Milouše dokonce urazil.

Saturnin jí slušným způsobem odporoval a tvrdil, že neměl v úmyslu mladého pána urazit a milostivou paní že pozdravil. Dokonce si vzpomínal i na druh pozdravu. Řekl jí: "Má úcta."

Teta křičela, že je to drzá lež, Saturnin že rafinovaně překrucuje situaci a že ona není padlá na hlavu. Že prý se, když ji uviděl, ušklíbl a řekl: "No maucta." Tomu ona neřká pozdrav. Velmi se zlobila, ale to nebylo ještě nic proti Miloušovi. Ten ještě nezapomněl Saturninovi ten případ s cigaretou a již jím byl znova do hloubi duše uražen. Zabýval se celý minulý měsíc tím, že si dal růsti knírek, pozůstávající asi z jedenácti neukázněných vousů, a urážka, kterou mu bylo snést, se týkala této mužné ozdoby.

Když se totiž Milouš, věren svému předsevzetí, že nebude Saturnina brát vůbec na vědomost, procházel s ješitným výrazem ve tváři, postavil se mu Saturnin do cesty, a dívaje se mu upřeně na horní ret, ptal se s předstíraným zděšením: "Co se vám stalo?" Milouše to tak překvapilo, že se pitomě zeptal: "Kdy?" a pak utekl a zavřel se ve svém pokoji. Dědeček Saturnina napomenul, ale po jeho odchodu řekl tetě Kateřině, že když už Miloušovi něco takového vyrostlo, měl by si na tom při styku s lidmi držet čistý kapesník.

Odpoledne přišlo. Hrál jsem s dědečkem šachy a soustavně jsem prohrával. Dědeček mne přímo drtil. Je pozoruhodné, jak skvěle hraje, uvážíme-li jeho stáří. Po páté partii se shovívavě usmál a řekl, že budeme dělat něco jiného. Potom mi vyprávěl poutavý příběh ze svého mládí, když sloužil jako voják v Itálii a zamilovala se do něho jedna hraběnka. Milý, starý pán.

Jakmile se setmělo, odešel jsem do svého pokoje, abych nemusel hrát s tetou Kateřinou žolíky.

V pondělí přišlo také. Dědeček byl velmi mrzut, trápila ho dna. Klel jako dragoun, ale to je pochopitelné. Když ho nic netrápí, je milý, veselý a je odhodlán vyzvat kohokoliv na řeckořímský zápas. Ale o tom ještě bude řeč. Den se zoufale vlekl a teprve k večeru dědečkovy bolesti polevily. Potom mi bylo vyslechnouti příběh o tom, jak dědeček sloužil jako voják v Itálii a jak se do něho zamilovala jakási hraběnka.

Poslouchal jsem to jen tak na půl ucha, protože mi to dědeček vyprávěl předešlého dne. V duchu jsem si říkal, že je to podivuhodné, že uplynuly dva dny, aniž Saturnin provedl nějakou zřeštnost. Zaklepal jsem to na dřevo, a dědeček roztržitě řekl "Dále". Potom pokračoval ve svém vypravování.

Hned příštího dne si to Saturnin všechno vynahrádl. Tvrdil dědečkovi, že umí řídit auto. Dědeček to s radostí uvítal a projevil přání vyjet si ve staré fordce, která už dlouhá desetiletí rezivěla v garáži. Saturnin sehnal někde plechovku benzínu a kolem desáté hodiny tajně vyjeli. Nikdo z nás o tom nevěděl a poplach se strhl teprve, když dědeček chyběl u oběda.

Asi ve tři hodiny přijel Saturnin na kole a dědečka přivezl fiakr. Neměl jsem nejmenšího tušení, co se stalo, ale dědeček se celé odpoledne nepřestával třást a stále si pro sebe opakoval: "Ježíši Kriste, Ježíši Kriste!" Saturnin zase někam odjel.

Teta Kateřina žádala, abych jí to vysvětlil, ačkoliv jsem o tom věděl zrovna tak málo jako ona. Potom vedla zmatené řeči o nedočkavých dědicích a o atentátu. Nakonec řekla, že kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá, a čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.

Celou středu přišlo. Teta Kateřina mne k dědečkovi nepustila, a tak jsem se dal do čtení. Přečetl jsem knihu "Pučení" nebo tak nějak se to jmenovalo a bylo to od nějakého profesora. Zkazil jsem si tím celý den. Večer si mne dal dědeček zavolat a vyprávěl mi o tom, jak sloužil jako voják v Itálii. Je to těžká věc, já jsem ho tam neposílal. Před spaním jsem přemítal o tom, jak by i tyto deštivé dny byly krásné, kdybych je mohl trávit ve společnosti slečny Barbory.

Ve čtvrtek se dědečkovi velmi ulevilo a chtěl se mnou hrát šachy. Moc mne to netěšilo, protože venku zrovna chvíli přestalo pršet a já jsem se chtěl jít podívat k řece, ale pak jsem si řekl, že jsem tím dědečkovi povinen. Konec konců je Saturnin mým sluhou a já jsem zaň odpověden. Teta se divila, že dědeček na mne nezanevřel, pokládala to za stařeckou vrtkavost a podotkla, že kůň je jednou hříbětem a člověk dvakrát dítětem. Šel jsem tedy hrát s dědečkem šachy.

Ačkoliv jsem měl dobrou vůli, nedopadlo to dobře. Nejsem sice vynikajícím hráčem, ale přesto se mi zdálo nápadným, že dědeček dělal rošádu v jedné partii třikrát, pokaždé na jinou stranu. Když jsem ho na to upozornil, velmi se rozčilil a řekl, že ho ničemu učit nebudu, že on už hraje šach asi sto let. Propustil mne v náladě velmi nepřívětivé.

Když jsem odcházel z pokoje, nabírala teta Kateřina zhluboka dech a to znamenalo, že se chystá říci nějaké přísloví. Podařilo se mi zavřít dveře dříve, než spustila.

V pátek měl dědeček velmi dobrou náladu, a dokonce se ptal po Saturninovi. Saturnin se dostavil a podal dědečkovi vojenské hlášení. Řekl, že je všechno v pořádku, trafika že byla dopravena na původní místo a automobil byl dán do opravy. Mechanik však naléhavě žádá nějakou fotografii, aby věděl, jak ten vůz dřív vypadal. Také se tázal, jestli náhodou nezůstala jedna dvířka od toho automobilu v garáži. Saturnin garáž prohledal, ale dvířka nenalezl. Ještě se pozeptá, jestli nezůstala v té trafice.

Jinak prý neměla nehoda vážnějších následků. Majitel trafiky utrpěl sice nervový otřes, ale nikoliv při nehodě samé, nýbrž při návratu od oběda, když zjistil, že trafika je pryč. Dědeček se smál, nabídl Saturninovi doutník a pak se spolu celé odpoledne bavili. Teta Kateřina dokonce tvrdila, že cvičili. Já nevím, byl jsem celou tu dobu ve svém pokoji.

Odpoledne mi chtěl dědeček vykládat o Itálii a o té hraběnce, ale já jsem ho prosil, abychom podnikli něco jiného. Bylo to ode mne velmi nepředložené, ale kdo by byl tužil něco takového. Dědeček řekl, že mu Saturnin vysvětlil zápas džiu-džitsu a že on, dědeček, mne tomu také naučí.

To, co následovalo, se vám bude zdát neuvěřitelné. Prosím, abyste měli na paměti, že jsem byl dalek toho, abych se se starým pánem rval. Přijal jsem jeho žertovný útok trpně, a to byla chyba. Jeho první chvat, kterým se pokusil ohrozit moji rovnováhu, vyloudil mi na rty shovívavý úsměv a ukonejšil mou obezřetnost. Najednou dědeček odskočil stranou a vrazil do mne z boku překvapující silou.

Následky byly hrozné. Letěl jsem po parketách napříč pokojem a praštil jsem sebou asi čtyři metry od místa, kde jsem původně stál. Když jsem se pokoušel vstát, projela mi pravou nohou oslňující bolest a zatmělo se mi před očima. Dědeček se smál, ještě když mne Saturnin se služebnou Marií odváděli do mého pokoje, a volal za mnou, že to přejde.

Dopravili mne do postele a poslali do města pro lékaře. Nevím, nač lékaři vlastně jsou, ale na to, co se mnou prováděl, jistě ne. Ten kotník mne bolel stejně dost a naprosto nebylo potřeby obracet mi nohu patou dopředu. Potom zasmušile prohlásil, že budu musít na rentgen a že zítra ráno pošle pro mne sanitní auto. Zítra ráno, prosím, když má konečně přijet slečna Barbora. Pochopíte, jak mi bylo, a to mne snad poněkud omlouvá, že jsem popuzeně odmítl dědečkovu nabídku, že mi bude vyprávět, jak sloužil v Itálii.

Když za mnou v sobotu ráno zapadla dvířka sanitního auta, viděl jsem, jak zahradní cestou přijíždí slečna Barbora ve svém bílém rapidu. Měla roztomilý sportovní klobouček a moc jí to slušelo.

VII

Vezou mne do nemocnice
Děšť, liják, průtrž mračen, povodeň
Pan doktor Zajíček
Nemocnice funguje jako past
Pan správce má své předpisy
Slečna Barbora řeší situaci
Náhodou jsme se neutopili
Doktor Vlach

Ležel jsem na nosítkách a sanitní auto sjíždělo pomalu cestou k řece. Začalo zase drobně pršet. Saturnin seděl vedle šoféra a ve chvíli, kdy jsme vjížděli na dřevěný můstek přes řeku, mne upozornil na nebezpečně vzdušnou hladinu. Spousty kalné vody letěly pod můstkem jen asi o metr níže, než byl povrch vozovky. Kus borového dřeva štěhlavě zmizel pod můstkem a vynořil se na opačné straně na hřbetu žluté vlny.

Podíval jsem se s obavami směrem k horám, dusícím se v nízkých mracích. Voda crčela ze stromů, klouzala po napitém mechu, klopýtala s kamenitých strání a hrčela v úžlabinách. Pádila směrem k řece a podle toho, jak sílila a mohutněla, brala s sebou jehličí, drobnou hlínu, drny, oblázky, klopotně obracela větší kameny, podemílala příkré stráně, bořila srovnané metry dřeva, rvala břehy a unášela s sebou kmeny stromů.

Byl jsem rád, když jsme měli můstek šťastně za sebou, a celou cestu do nemocnice jsem si představoval groteskní situaci, která by vznikla, kdyby rozvodněná řeka odnesla tuto jedinou spojnicí dědečkovy samoty s ostatním světem.

Myslím, že jsem vám ještě nepopsal zvláštní polohu dědečkova domu. Je postaven pod horami na úpatí Hradové a pozemek, na kterém stojí, je sevřen dvojicí řek do protáhlého trojúhelníka. Doktor Vlach říká, že je to místo pro elektrárnu a ne pro obytný dům, ale doktor Vlach má vždycky nějaké námitky. Já říkám, že je to nejkrásnější koutek světa, jaký jsem kdy viděl. Z některých lidí, věcí nebo krajin vyzařuje zvláštní pocit bezpečnosti. Jsou lidé, po jejichž boku byste byli ochotni vrhnouti se do riskantních podniků, jsou věci, dávající vám pocit jistoty, a jsou místa na zemi, kde si připadáte chráněni před jakýmkoliv nebezpečím. Takovým místem je dědečkův trojúhelník, sevřený říčkami, s mlčící Hradovou v zádech.

Do malého města se železniční stanicí je možno se dostat jen po soukromém dědečkově mostu.

Jestliže jsem přemýšlel o tom, že povodeň by mohla přerušit spojení mezi obyvateli dědečkova domu a ostatním světem, tu se mé obavy netýkaly ani tak dopravní kalamity samé jako možnosti, že bychom se slečnou Barborou zůstali na různých stranách řeky. Tak jsem si svou dovolenou opravdu nepředstavoval.

Sanitní auto projelo městečkem a zahrnulo do třešňové aleje, vedoucí k nemocnici. Drobný déšť ustal a bylo nesnesitelné dusno. Měl jsem velmi živou představu, jak nad těmi mraky, do údolí napěchovanými, pálí srpnové slunko. Kdesi v dále zaburácel hrom.

Auto zastavilo před malou bílou budovou a Saturnin se šoférem mne chtěli odnést dovnitř na nosítkách. Odmítl jsem to a za jejich pomoci jsem se dobelhal do ošetřovny, došlapuje na poraněnou nohu co nejméně. Usadili mne na bíle natřenou lavici a šofér odešel, aby oznámil náš příjezd. Osaměli jsme se Saturninem a oba jsme mlčeli. Saturnin měl trochu špatné svědomí a přičítal si, zcela správně, vinu na mém zranění. Prohlížel si lékařské nástroje v zasklené skříni s takovým zájmem, že mne to poněkud znepokojovalo.

Vzduch byl pln pachy po nějaké dezinfekční látce, a velké kulaté hodiny tikaly takovým podivným zvukem, jako když kape voda do umývadla. Po chodbě se blížily kroky, šofér pootevřel dveře, rozhlédl se ošetřovnou, jako by někoho hledal, řekl "Tak sakra." a zase zmizel. Zase bylo jednotvárné ticho a mne se zmocňovala příjemná ospalost.

Zavřel jsem oči a před mým duševním zrakem se objevila spousta kalných vln, vrhající kmeny stromů proti mostním pilířům jako strašlivé berany. Vtom mne napadla myšlenka, která mne úplně probudila. "Saturnine," ptal jsem se, "myslíte, že je v Praze také povodeň?" "Určitě!" přisvědčil Saturnin. Zavřel jsem oči znovu a na houpajících se vodních spoustách jsem viděl naši obývací loď, jak se vzpíná na příliš krátkém zakotvení, zatímco na nábreží povykoval její malý tlustý majitel.

Mé chmurné představy byly přerušeny příchodem ošetřovatelky, která nám oznámila, že pan primář zde ještě není. Vzala ze skříňky několik teploměrů a zase odešla. Saturnin, jako by četl mé myšlenky, řekl, že není třeba, abych měl obavu o naši obývací loď. Před odjezdem přemluvil majitele, aby loď pojistil na značnou částku. Dodal, že můj majetek, na lodi se nacházející, dovolil si pojistit sám. Byl jsem úplně ohromen. Ptal jsem se, kde vzal peníze na zaplacení pojistky, a on mi odpověděl, že při pojištění lodi fungoval jako zástupce pojišťovny, a provize, která mu patřila, použil k tomu, aby zaplatil roční prémii na pojištění mého majetku. Právil, že naprosto není třeba, aby mne to přivádělo do rozpaků, protože patří mezi povinnosti dobrého sluhy, aby se staral o bezpečnost majetku svého pána. Podotkl, že náš odjezd byl kvapný vzhledem k tomu, že jsem do poslední chvíle nevěděl přesný termín své dovolené a že tudíž neměl čas vysvětlit mi výhody pojištění a nemohl si vyžádat můj souhlas. Částka, kterou pojišťovně mým jménem zaplatil, není velká a v případě, že schvaluji jeho postup, mohu mu ji při nejbližší gázi vyplatit. Pokynul jsem hlavou a pak jsme zase oba mlčeli.

Asi za půl hodiny přišla ošetřovatelka a sdělila nám, že pan primář již přišel a provádí vizitu. Bude to trvat asi dvacet minut.

Trvalo to čtyřicet minut, než ošetřovatelka zase přišla, uložila do skříně teploměry a řekla, že, bohužel, pan primář už je pryč. Tohle bylo trochu moc. Vyskočil jsem, ale prudká bolest v kotníku mne přinutila, že jsem si zase sedl.

Tázel jsem se ošetřovatelky, proč pan primář odešel, když věděl, že zde už půl druhé hodiny čekáme. Projevila domněni, že snad na nás zapomněl. Ptal jsem se, není-li zde jiný lékař, který by mi mohl udělat ten rentgenový snímek. Byla překvapena, že běží jen o rentgenový snímek, a tvářila se tak, jako by byla myslila, že si chce dát tu nohu amputovat. Právila, že snímek by mohl udělat doktor Zajíček. Byl jsem téhož názoru a ptal jsem se, kdy pan doktor Zajíček přijde. Právila, že pan doktor Zajíček je přece tady už od rána. Saturnin se tázel, kde je pan doktor Zajíček ukryt. Smála se a říkala, že pan doktor Zajíček není ukryt. Je v inspekčním pokoji. To nás velmi potěšilo. Saturnin chtěl vědět, zda by se pan doktor přišel podívat, co se to děje, kdyby někdo začal na ošetřovně střílet. Byla tím poněkud zmatena, ale domnívala se, že v takovém případě by pan doktor určitě přišel. Saturnin se jí ptal, jestli by to šlo zařídit i jinak, bez toho střílení. Řekla, že by ho mohla prostě zavolat. Saturnin pravil, že to bude nejlepší, ať ho prostě zavolá.

Pan doktor Zajíček přišel trochu rozčuchán a se stopami růže na tváři. Byl roztržitý, a když se mne byl čtyřikrát zeptal, která noha to je, udělal rentgenový snímek té zdravé. Když jsem mu řekl, že mám poraněný pravý kotník, tvářil se tak nedůvěřivě, jako kdybych mu byl předvedl nějaké kouzlo. Potom se zamyslel, díval se velmi soustředěně a já jsem měl dojem, že mi počítá nohy. Konečně se rozhodl, vyfotografoval mi pravý kotník a odešel do temné komory.

Vrátil se asi za půl hodiny a řekl, že to nic není, že si mám na to dávat obklady z octanu hlinitého a že tu nohu nemám namáhat. Rozloučil se s námi jako docela normální člověk a odešel.

Byl jsem rád, že to mám za sebou, a s pomocí Saturninovou jsem se belhal k východu. Sanitní auto stálo venku a šofér ležel natažen na pryčně v budce vrátného a spal. Vrátný seděl za stolem, hlavu měl položenou vedle telefonu na ohnuté ruce a spal také. Vypadalo to jako výjev ze Šípkové Růženky.

Saturnin mne posadil na lavici a šetrně vzbudil šoféra. Právil mu, že odjíždíme. Ten dobrý muž říkal, že pro to ho nemusíme budit. Přál nám šťastnou cestu a chtěl pokračovat ve svém odpočinku. Zatím se probudil vrátný a nechápavě se na nás díval. Saturnin řekl šoférovi dobrosrdečně, že chceme odjet jeho sanitním autem. Že je nám líto ho budit, ale je to opravdu nutné.

Šofér vstal a tázel se nás, máme-li proň jízdní rozkaz. Písemný rozkaz z kanceláře nemocnice. Řekli jsme, že nic takového nemáme a že jsme to přece neměli ani ráno, když nás vzal sem. Právil, že to je sice pravda, ale že ráno měl jízdní rozkaz on, a hned jej vytahoval z ohmatané tobolky. A ten jízdní rozkaz zněl pouze na cestu do nemocnice a nikoliv na cestu zpět. On musí dostat takový zelený lísteček z kanceláře, jinak nemůže jet.

Saturnin se ptal, bude-li někdo teď v poledne v kanceláři. Vrátný řekl, že myslí, že tam pan správce ještě bude a že tam může zavolat telefonem. Prosili jsme ho, aby to udělal. Pan správce tam byl a Saturnin převzal telefon od vrátného. Dověděl se, že je přísně zakázáno používat sanitního auta k jízdám z nemocnice. Je určeno výhradně pro rychlou dopravu nemocných do nemocnice, a to ještě jen v opravdu vážných případech, kde je nebezpečí z prodlení. Cesta z nemocnice nikdy nespěchá. Pan správce se divil, že bylo povoleno použít sanitního auta v případě tak bezvýznamném, jako je poraněný kotník.

Saturnin se osmělil podotknout, že jsem přece nemohl s tím poraněním jít dvě hodiny pěšky. To pan správce uznal, ale tvrdil, že se musí řídit předpisy. Doporučoval, abychom si zatelefonovali pro nájemné auto pana Pivody. Saturnin mu poděkoval a telefonoval panu Pivodovi. Bylo mu řečeno, že pan Pivoda jel se svým autem do Plzně a vrátí se až zítra večer.

Saturnin zavolal znovu pana správce a vyložil mu naši obtížnou situaci. Právil, že jsem naprosto neschopen chůze, nehledě ani k tomu, že mi lékař zakázal, abych poraněnou nohu nemáhal. Majitel nájemného auta pan Pivoda je pryč a vrátí se až zítra. Sanitní auto nás sem dovezlo, stojí zde zbytečně a cesta pod Hradovou a zpátky by netrvala déle než půl hodiny. Jeho pán je ochoten zaplatit zvýšenou sazbu.

Pečlivý úředník mu odpověděl, že je to naprosto vyloučeno. Musil by tu jízdu zanést do knih jako novou

dopravu do nemocnice, tedy předstírat, že auto jelo prázdné ven a s nemocným zpět. Saturnin ho žádal, aby to tedy tak udělal, ale on řekl, že ho Saturnin uráží, když na něm žádá, aby obcházel předpisy, nehledě k tomu, že to nejde provést už z toho jednoduchého důvodu, že by mu pak vlastně chyběl v nemocnici jeden pacient, a kdyby přišla revize, bylo by z toho vyšetřování a musil by tu cestu platit. Saturnin řekl, že by nemusil, zaplatíme ji my a jsme ochotni peníze v kanceláři ihned složit. Správce řekl, že to není možné, protože podle předpisů nemůže a nesmí být úhrada jízdného placena předem. Saturnin tedy navrhl, že ji zaplatíme potom. Pan správce pravil, že podle předpisů.

V tu chvíli se Saturninovo jednání jako kouzlem změnilo. Bez nejmenšího přechodu navázal na své uctivé a trpělivé vysvětlování a vyjednávání takovou spoustu hrubostí, že se mi zatajil dech.

Mezi jiným povídal, že by panu správce doporučoval, aby si lehl na oddělení pro duševně choré a dělal toho pacienta, který by mu při revizi chyběl. Tu cestu aby účtoval tak, jako by auto jelo prázdné ven a prázdné zpátky, to že bude určitě přesně podle předpisů. A jestliže se ta doprava nesmí platit ani předem, ani potom, tak ať to platí během jízdy.

Potom se strašlivým způsobem vyjádřil o pánech, kteří ty předpisy dělali. Pravil, že odjedeme autem bez jeho svolení, a radil mu, aby se nám v tom nepokoušel zabránit. Řekl, že jakmile by se tu objevil někdo, kdo by jen trochu vypadal jako správce tohoto blázince, dostane gumovou hadicí přes hlavu. Tedy gumovou hadicí jsme neměli, a nevím, kde by ji byl Saturnin vzal. V tu chvíli jsem však o tom nepřemýšlel, protože jsem uviděl to, co způsobilo tak náhlou změnu v Saturninově chování. Před nemocnicí zastavil bílý rapid slečny Barbory a jeho majitelka zrovna vstupovala do haly. Usmála se na nás, naplnila halu zvukem svého tlumeného altu a vůbec si nevšimla strnulého šoféra a vrátného. Tázala se, co s námi je a proč už dávno nejsme doma. Sundala si řidičskou rukavici z jelenice a podala ruku mně i Saturninovi.

Za chvíli už jsme seděli ve voze a slečna Barbora jela třeshňovou alejí na plný plyn. Pravila neohlížeje se, že voda stále stoupá a že neví, jestli se ještě dostaneme domů. Ačkoliv bylo asi půl jedné, zešeřilo se tak, že téměř nebylo vidět na hodinky. Tisnivé ticho zavládlo, když slečna Barbora zastavila u benzínové pumpy a vypjala motor. Po dopoledních zkušenostech jsem byl překvapen, že muž obsluhující pumpu ihned přišel.

Těžké černé mraky byly stále nižší a stále více se stmívalo. Všiml jsem si, že jsme se všichni instinktivně přikrčili. Slečna Barbora zaplatila benzín, stiskla startér a v desíti metrech už jela na trojku. Prolétli jsme městem a Barbora rozsvítila reflektory. Reflektory v poledne! Díval jsem se před sebe v napjatém očekávání, že se v nejbližší chvíli rozpoutá peklo. Saturninovi podivně svítily oči a já jsem měl pocit, že má radost jednak z toho, že se děje něco neobvyklého, jednak ze slečny Barbory. Řídila vůz s obdivuhodnou bravurou a přidávala plyn s lehkomyšlností lidí, kteří nikdy automobil nerozbili.

Když jsme se blížili k řece, podotkla slečna Barbora, že se jí zdá, že už voda teče přes most, ale most ještě stojí. Zvolnila poněkud tempo a ptala se: "Tak co, jedem?" Bylo to úplně šílenství, ale já jsem si v tu chvíli vzpomněl, jak se její krásná ústa ušklíbala, když se mne ptala: "Vy a žralok?" a řekl jsem tvrdě: "Jedem!"

Saturnin se na mne podíval s obdivem a pochvalně přikývl. Slečna Barbora také kývla hlavou, sevřela pevněji volant a stiskla plynovou páku až k podlaze. V tu chvíli jsem mezi okrajem jejího sportovního kloboučku a Saturninovou hlavou spatřil obraz, při němž mi trnula krev v žilách. Vozovka mostu byla úplně pod vodou a bylo těžko říci, zda deset nebo padesát centimetrů. Z kalných prudkých vln vynořovalo se jen zábradlí po obou stranách mostu, a to ještě kmitalo pod nárazy proudu, jako by chtělo každou vteřinu uletět.

Bílý rapid vletěl v bláznivém tempu mezi obě zábradlí a já jsem s hrůzou viděl, že v posledním okamžiku strhla slečna Barbora volant prudce napravo. V té chvíli jsem měl dojem, že jsme vjeli přímo do řeky. Spousta vody nám udeřila na všechna okna najednou a celý vůz se zachvěl. Motor řval a zdálo se, že se kola točí na místě. Nevím, jak dlouho to trvalo, ale najednou jsme byli z toho venku, slečna Barbora spustila elektrický stírač okna a pokračovala v jízdě k dědečkově domu. Jenom podotkla, že je dobře, že nám v té vodě nezhasl motor. Já jsem se ohlédl zpět k řece, na místo, kde jsem prožil nejnebezpečnější okamžik svého života, a byl jsem jaksi dotčen tím, že se most hned za námi nezřítíl. To se přece patří, bývá to ve všech filmech. Zábradlí však ještě stále trčelo z vln a kmitalo pod tlakem proudu. Musil jsem se tenkrát spokojit tím, že se most zřítíl až dvě hodiny poté. Když jsme byli již asi padesát metrů od krytého vjezdu dědečkova domu, začalo to boží dopuštění.

Prožil jsem již často bouři v horách, ale něco takového jsem jakživ neviděl. Oslňující světlo blesků zářilo téměř stále a hrom bil v několikavteřinových přestávkách, celý prostor byl naplněn ohlušujícím rachotem, slečna Barbora něco volala, ale nebylo slyšet co, Saturnin se obrátil a snažil se mi něco říci, ale nebylo slyšet co, já jsem se jich na něco ptal, ale také to nebylo slyšet. Pak jsme se tomu dali všichni do smíchu. Zajeli jsme pod krytý vjezd a dlouho jsme nevystupovali, protože jsme se smáli. Bylo to takové uvolnění nebo co, já jsem si připadal jako blázen, ale i to mi bylo k smíchu.

Když mne Saturnin vedl halou, ozvala se strašlivá rána a já jsem myslel, že uhodilo přímo do domu. Na rozsáhlé dědečkově rozvodné desce něco zarsřelo a Saturnin sebou polekaně trhl. Pak jsme se tomu zase dali všichni do smíchu.

Přes leštěné zábradlí dřevěného schodiště se do haly nahnula jakási postava a známý hluboký hlas říkal něco o tom, že hysterický smích jako reakce na prožité skutečné nebo domnělé nebezpečí se vyskytuje často u lidí podprůměrné inteligence. No, to víte, doktor Vlach.

VIII

Venku se žení čerti
Úvaha o dnešních dívkách

Milouš v úloze svůdce žen
Pobuřující sázka
Saturnin vykopává válečnou sekeru proti Miloušovi
Kuchařka a služebná Marie zmizely
Teta balí dědečka do přikrývky
Povodeň strhla most

Dědečkův dům se otřásl v základech. Seděl jsem v hlubokém křesle a díval jsem se, jak se obývací pokoj střídavě naplňuje fialovým světlem a zase tone v zsinalem šeru. Po okenních tabulích tekly proudy deště. Teta Kateřina se po každém zablesknutí pokřižovala, podívala se starostlivě k oknu a zase mluvila dál.

Povídala, že by to člověk nevěřil, když v těch letech ještě někdo nemá rozum. Vždyť je to o život. Nemůže to dobře skončit. Tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. Takovému starému člověku stačí, aby se nachladil, a jede. Copak to někdy někdo slyšel? To se rozumí, on má vždycky svou hlavu jako všichni mužští. To by jich ubylo, kdyby dali na to, co ženská povídá.

Poslouchal jsem tetu jen jako ve snu a myslil jsem na jiné, docela příjemné věci. To, že slečna Barbora čekala, kdy se vrátím z nemocnice a když to trvalo příliš dlouho, skočila do rapidu a jela pro mne, bylo tak milé, že jsem neváhal uvědomovat si to znovu a znovu. Stačilo, abych přivřel oči, a zase jsem viděl, jak se zářivým úsměvem vstupuje do vestibulu nemocnice a kamarádsky se ptá, co je s námi a kde vězíme.

Divím se lidem, kteří jsou nespokojeni s dnešními dívkami a mají proti nim spoustu námitek. Říkají opovrhlivě, že dnešní mladé dámy jsou samý sport, kavárna, biograf, auto a cigareta, ale vařečku prý berou do ruky obráceně. Sportem zhrubly a pozbyly něžné ženskosti. Chodí dlouhými kroky, místo aby půvabně cupitaly.

Popírám, že by sport zbavoval ženy jejich dívčího kouzla, a slečna Barbora je toho oslňujícím důkazem. Dovedu si ženu jako životního druhu docela dobře představit bez koketní bezradnosti, bez pískání při spatření myšky a občasného omdlávání. Jestli si někdo myslí, že mladá žena bude špatnou matkou proto, že umí řídit vůz a že ve dvaceti letech vyhrála na lyžích alpskou kombinaci, tak snad jakživ neviděl mladou mámu nad kolébkou. Co jsou všechny světové rekordy proti tomu, když máte malé děťátko!

Snad někdo namítne, že jsou případy, kdy mateřská láska nedovede přehlušit spoustu ostatních zájmů, které si mladá žena do manželství přinesla a pro které své dítě zanedbává. Ano, docela správně, a jsou též případy, kdy matka své dítě zabije. Ale to jsou zjevy výjimečné, vyskytovaly se vždy a není možno o nich mluvit jako o vlastnosti generace.

Venku zaburácel hrom a teta Kateřina vykřikla. Potom pravila, že komu není rady, tomu není pomoci. Ona ho varovala, ale kdepak, je jako malé dítě. Žádala, aby jí někdo řekl, jaký to má smysl. Celé dny sedí doma, ale jak začne takové dopuštění, tak zrovna musí jít ven.

Všechno to povídání se týkalo dědečka. On totiž má bouřku vášnivě rád, a jak začne venku třískat hrom, nikdo ho doma neudrží. Vezme si gumový plášť, klopený klobouk do deště a v juchtových botách brouzdá venku tak dlouho, až ten ohňostroj skončí. Doktor Vlach říká, že je to odbornický komplex a že se dědeček chodí dívat, jak dělá elektřinu konkurence.

Teta pravila, že by jednoho ranila mrtvice a že budeme obědvat. Na dědečka nebudem čekat, kdo pozdě chodí, sám sobě škodí. Odešla do kuchyně vydat příslušné rozkazy. Pokoj příjemně ztichl a já jsem toužil, aby se otevřely dveře a vstoupila slečna Barbora.

Dveře se opravdu otevřely a vstoupil Milouš. Měl na sobě jasně žlutý župan a v koutku úst nezbytnou cigaretu. Když mne uviděl, nadzvedl poněkud pravé obočí a řekl mi servus. To ví bůh, jestli někdo toho klacka naučí způsobům.

Sedl si do protějšího křesla a prohlásil, že je to strašná otrava. Nikoho nesmí ani napadnout, že se tady bude tři neděle koukat z okna, jak venku prší. Rozhodně se vrátí do Prahy. Po obědě požádá Barboru, aby ho zavezla na nádraží. Snad to ten most ještě vydrží.

Ptal jsem se ho, koho že miní požádat, a on řekl znovu, že Barboru. Tázel jsem se, jestli mu slečna Terebová dovolila, aby ji nazýval křestním jménem. Podíval se na mne shovívavě, pousmál se jako filmový světák a pravil, abych nebyl labuť. Naznačil, že má na slečnu Barboru zálusk, a nevybíravým způsobem promlouval o jejich tělesných půvabech.

Potom postřehl mé pobouření, pobaveně přivřel jedno oko a sevřeným palcem a ukazováčkem si půvabně přejížděl horní ret. Tím předstíral, že má knírek. Pravil, že netušil, že bych se já při svém věku mohl také zajímat o slečnu Barboru.

Aby bylo jasno, podotýkám, že je mi třicet let. Milouš vyznává jakousi zmatenou teorii, podle níž mám život za sebou. Řekl, že se mu nyní zdá, že pobyt v tomto hnízdě přece jenom nebude tak nudný, jak se domníval. Nabídl mi sázku o to, kdo z nás dříve dojde přízně slečny Barbory. Díval jsem se na toho domýšlivého osmnáctiletého kluka, křivícího tvář do světáckého výrazu, a zmocňovala se mne fyzická nevolnost.

Milouš si toho nevšímal, a snad dokonce považoval za tichý souhlas skutečnost, že jsem nebyl mocen slova. Pravil, že se nechce chlubit, ale z chování slečny Barbory soudí, že má větší naději na vítězství než kdokoli jiný. Aby tento handicap vyrovnal, sází dvě ku jedné, své dva tisíce proti mému tisíci. Přitom označil cíl, kterého má být dosaženo, a já jsem mu nedopřál času, aby mohl větu dokončit.

Neměl jsem Milouše nikdy rád, ale v tu chvíli jsem cítil, že jediným mým přáním je, abych toho domýšlivého slimáka zabil, zničil, roztrhal, rozbil na kusy a rozšlapal. Vyrázil jsem z křesla jako šílenec a skočil po něm.

Bohužel, nebylo mi dopřáno, abych mu ublížil. Můj útok skončil v polovině vzdálenosti mezi mým křeslem a Miloušem, protože jsem už podruhé toho dne zapomněl na poraněný kotník.

Zelený bolestí a vztekem seděl jsem na koberci a cítil jsem, jak mi na čele vyrazil pot. Noha mne bolela tak, že jsem stěží potlačoval zaúpění. Během té krátké doby se výraz Miloušovy tváře dvakrát změnil. Z ješitného úsměvu dobyvatele žen přešel v okamžiku mého útoku do výrazu poděšeného králíka, a dokonce přitom leknutím podivně zapištěl. Když jsem se bezmocně sesypal na koberec, nasadil si rychle původní masku a pravil, že je překvapen mým temperamentem a že to bude o to zajímavější. Dodal, že mi pošle Saturnina, aby mi pomohl vstát, a odešel způsobem, o kterém se domníval, že je nedbale elegantní.

Saturnin přiběhl a dopravil mne zpět do křesla. Bylo zřejmo, že nechápe, jak jsem se octl na koberci a proč mi Milouš nepomohl sám, ale byl příliš distinguishingým sluhou, než aby se vyptával. Říkával, že v takových případech jsou dvě možnosti. Buď pán chce, aby sluha věděl, co se stalo, a pak mu to sám řekne, nebo je mu milejší, když se o věci nemluví, a pak by bylo jakékoliv vyptávání trapné.

Požádal jsem Saturnina, aby se posadil do protějšího křesla, a tázal jsem se ho, je-li v mých službách spokojen. Pravil, že je velmi spokojen. Ptal jsem se ho, jak by si počínal, kdybych mu dal rozkaz poněkud neobvyklého druhu. Rozzářil se a řekl, že vždycky toužil po tom, aby mu někdo dával rozkazy neobvyklého druhu, ale že se mu to dosud nikdy nesplnilo.

Chtěl jsem vědět, zda by měl výčitky svědomí, kdyby mému bratranci, honosícímu se jménem Milouš, někde za rohem jednu pořádnou vrazil.

Odpověděl, že v takovém případě by výčitky svědomí měl, protože kdyby se mu taková příležitost naskytla, byla by tou jednou pořádnou pošetile promarněna, a úplně mne překvapil promyšleným plánem, co všechno by v tom případě Miloušovi udělal. Bylo zřejmo, že i on má s ním nějaký osobní účet, ale nechtěl jsem se vyptávat.

Potom jsem Saturnina zavázal slavnou přísahou, že bude Milouše neúprosně stíhat na zemi, na vodě i ve vzduchu tak dlouho, dokud já nebudu s to postavit se na obě nohy a trestat ho sám. Že k tomu použije každé vhodné příležitosti, všeho svého důmyslu a jakékoli lsti. Že se postará o to, aby se tomu blazeovanému svůdci žen stal život v dědečkově domě řetězem blamáží a nepříjemností. Že bude střežit každý jeho krok a potrestá jakoukoliv dotěrnost k slečně Barboře pořádným výpraskem. Že, tedy, já si to dnes už všechno nepamatuji, ale byla to přísaha hrozné pomsty za to, jak se Milouš vyjadřoval o slečně Barboře.

Saturnin pod dojmem slavné a nezapomenutelné chvíle povstal z křesla a opakoval pomalu a zřetelně všechno, k čemu se zavazoval. Do jeho slov se mísilo burácení vzdalující se bouře a já jsem neodolal a povstal jsem také. Stál jsem sice jen na jedné noze, ale stál jsem v pozoru.

Posvátnost chvíle byla přerušena příchodem tety Kateřiny. A bylo by možno říci zbrklým příchodem, protože tak, jak ona vešla, normální lidé do pokoje nevcházejí. Dveře se rozlétly, jako by za nimi vybuchl granát, a teta vpadla dovnitř. Zvolala něco naprosto nesrozumitelného a vrhla se do křesla.

Saturnin si dovolil poznamenat, že to snad není možné. Teta pravila, že je tomu, bohužel, tak. Saturnin mínil, že se to jistě všechno vysvětlí. Teta řekla, že měla zlý té noci sen. Saturnin se tázal, zda šla dceruška k vodě ven. Teta se naň nechápavě podívala, a ptala se, jaká dceruška. Místo odpovědi se Saturnin tázal, jestli tedy pana Milouše k jezeru cos nutí, nic doma, nic mu po chuti. Teta chtěla vědět, jestli Milouš něco takového říkal, a kde je to jezero.

Měl jsem dojem, že se oba zbláznili. Ptal jsem se Saturnina, co tetu pobouřilo a co to vykřikla, když přiběhla do pokoje. Saturnin pravil, že nemá nejmenšího tušení, protože jí vůbec nerozuměl. Chytil jsem se za hlavu a tázal jsem se, o čem tedy s ní mluví. Odpověděl, že je to osvědčený způsob uklidňování rozčilených osob.

Teta vyskočila a pravila, že ona není pro nás žádná osoba. Chlácholil jsem ji a pak jsem se jí zeptal, co se tedy vlastně stalo. Tu se do její tváře opět vloudil výraz strachu a rozhlédla se po pokoji, jako by očekávala, že uvidí strašidlo. Potom řekla přiskrceným hlasem, že kuchařka i služebná Marie zmizely.

Přiznávám se, že v první chvíli jsem byl zmaten, ale to bylo zaviněno jenom ustrašeným vzhledem tety Kateřiny a jejím nepřesným vyjadřováním. Jestliže mi někdo řekne, že kuchařka zmizela, představím si tuto událost buď jako trik salónního kouzelníka, nebo něco, co souvisí s okultismem. Odhmotnění nebo tak nějak tomu říkají. Prostě kuchařka bledne, ztrácí tvar, stává se neurčitou, rozplývá se a nakonec unikne ventilací do hvězdného prostoru. Potom bych chápal, kdyby svědek tohoto otrásajícího zjevu přiběhl do pokoje a vyděšeně volal, že kuchařka zmizela.

Nic takového se však neudálo a celý poplach byl úplně zbytečný. Teta prostě nenašla v kuchyni ani kuchařku, ani služebnou Marii, a já nechápu, proč ji to tak rozrušilo.

V tu chvíli přišel do obývacího pokoje doktor Vlach a krátce poté slečna Barbora, a teta se na ně vrhla, jestli neviděli ty zmizelé ženy. Potom se přiloudal Milouš, a tak se stalo, že nás dědeček při svém návratu našel všechny pohromadě, jak si vymýšlíme všechna možná vysvětlení, kam se poděly kuchařka a služebná.

Doktor Vlach zrovna říkal, že ho ani tak nezajímá osud kuchařky, jako co bude s obědem, když dědeček vstoupil. Teta Kateřina se mu s výkřikem vrhla vstříc a zahrnula ho přívalem něžných výčitek, aby bylo patrné, jak se strchovala o jeho zdraví. Snažila se ho zabalit do přikrývky z velbloudí srsti, ačkoliv měl na sobě ještě mokrý gumový plášť. To neměla dělat. Nejen že je to nesmysl balit někoho do přikrývky i s kloboukem, ale dědeček to mimoto nemá rád. Je hrdý na své zdraví a na to, jak je otužilý, a velmi se rozzlobí, když mu někdo věnuje příliš velkou péči.

Ať později teta Kateřina říkala cokoliv, je jisto, že to, co následovalo, zavinila ona svou přehnanou a na odiv stavěnou péčí o dědečka. Snad by se byl dědeček tak nerozzlobil, kdyby jeho ješitnost nebyla dotčena tím, že tato příhoda měla tolik svědků. Cítil na sobě oči všech přítomných. Jediný Milouš, který stál za jeho ramenem, měl větší zájem o kolena slečny Barbory než o dojemnou péči, kterou teta projevovala dědečkovi. V koutku úst měl cigaretu a tvářil se, jako by přivíral oči před jejím dýmem, ale mne neoklamal.

Nevim, jestli se vám už někdy stalo, že jste si sotva stačili pomyslet nějaké přání a už se vám splnilo. Víte, něco

takového jako v pohádkách. Třeba byste se na něco rozzlobili a jen byste řekli, aby do toho uhodil hrom, a ono prask a už by to bylo. Mně se tenkrát podobné přání splnilo. Pamatuji si, že jsem prudce zatoužil dát Miloušovi pár facek, když vtom se stalo toto: dědeček nevrle zabručel a prudce rozhodil rukama, aby se zbavil přikrývky, kterou ho teta Kateřina omotávala. Přitom udeřil Milouše hřbetem ruky do obličeje a připlácl mu zbytek hořící cigarety na to, čemu Milouš říkal knírek. Milouš zařval a dědeček vyjekl, protože se spálil a zároveň lekl. Bleskurychle se otočil a dal Miloušovi pohlavek. Než se mohl někdo vzpamatovat, zasáhl Saturnin. S poděšeným výkřikem vyrval tetě Kateřině z rukou přikrývku, hodil ji Miloušovi přes hlavu, strhl ho k zemi, a mačkaje mu vši silou houni na obličej, volal: "Chytly mu vousy!"

Dědeček se lekl znovu a celá společnost se dívala ohromena na Saturninovo počínání. Teta hystericky volala, aby někdo přinesl vodu, Saturnin křičel: "Vodu ne! Písek!" a doktor Vlach si pro sebe bručel: "Chytly mu vousy, zaplat'pánbůh."

Když konečně Saturnin Milouše pustil, mysli jsme, že mezi nás přišel šílenec. Miloušův zrak bloudil po nás s takovým výrazem, jako bychom byli nějaká zjevení nebo lidé, kteří měli být už dávno mrtvi. Bylo zřejmé, že vůbec nechápe, co se vlastně stalo. Potom začal něco horečně hledat po kapsách, ale za chvíli toho nechal. Otáčel pomalu hlavou na všechny strany, zaklonil se, a já jsem se nemohl zbavit dojmu, že začne kokrhat. Teta se k němu vrhla a ptala se, co se mu stalo. Posadila ho do křesla a chtěla ho balit do přikrývky jako prve dědečka. Myslím, že kdyby někomu vlítla saze do oka, zabálí ho teta do přikrývky. To je takový její univerzální recept. S Miloušem se jí to nepodařilo a myslím, že by to byl nedokázal ani kdokoliv jiný. Jakmile Milouš uviděl přikrývku, vyrazil ze sebe jakési zakviknutí a vyběhl z pokoje.

Teta běžela za ním.

Chvilku bylo ticho a pak řekl doktor Vlach, že doufá, že nebude nutno chlapci knírek amputovat. Slečna Barbora si přitiskla kapesník k ústům a myslím, že se tiše smála. Dědeček odložil gumový plášť a klobouk a oznámil nám dvě závažné zprávy.

Pravil, že před desíti minutami strhla voda most, který nás spojoval s ostatním světem, a že kuchařka se služebnou Marií zůstaly na druhém břehu. Jely ráno na kolech do městečka pro jakési nákupy a ve chvíli, kdy se most poroučel, stály bezradně na protějším břehu a volaly na dědečka, co mají dělat. Dědeček podotkl, že jsou obě z blízké vesnice a že se patrně vrátily domů. Pro nejbližší dobu nemůžeme s jejich návratem počítat, protože cesta k Bílému sedlu, kde řeka pramení, a sestup přes Hradovou by jim trval dva dny, i kdyby se odvážily podniknout tu túru v tomto počasí. Potom řekl, že je rád, že se teta Kateřina vzdálila, protože se můžeme poradit, jak bychom jí zabránili, aby se neujala vaření. Pravil, že je sice starý člověk, ale kdyby měla vařit teta Kateřina, pokusil by se přeplavat řeku. Tázal se slečny Barbory, zda je ochotna nás zachránit.

Barbora pokynula hlavou zrovna takovým způsobem, jako když se rozhodla vletět s rapidem na zaplavený most. Dědeček pravil vroucně, že jí to nikdy nezapomene. Že ví, že si asi svou dovolenou představovala jinak, ale že se pokusí jí to vynahradit. Pan Saturnin že bude tak laskav a bude jí pomáhat aspoň při stolničení. Saturnin se postavil do pozoru a zvučně při tom klepl podpatky.

Slečna Barbora odešla do kuchyně, aby prohlédla zásoby a pokusila se opatřit nám narychlo něco k jídlu. Měli jsme už všichni hlad. Potom mne dědeček překvapil tím, že se mi omluvil za to poranění kotníku a ptal se, co říkali v nemocnici. Byl velmi rád, že to není nic vážného, a pravil, že bych se měl hodně brzo uzdravit, protože se obává, že zásoba potravin, kterou máme, není velká a je docela možné, že budeme nuceni po dobu své odloučenosti opatrovat si jídlo lovem. Potom bude potřebl každýho zdravého muže.

Doktoru Vlachovi se ta vyhlídka zdála velmi zábavná, ale já jsem vzpomínal, jak jsem o minulé dovolené netrefil srnce ze tří kroků, a moje duše se plnila chmurnými představami.

Slečna Barbora se vrátila z kuchyně a pronesla populární větu pražských tramvajáků o tom, že jsme bez proudu. Dědeček se zachmuřil, otočil vypínačem a tvrzení slečny Barbory se ukázalo správným. To byla téměř katastrofa.

Zmínil jsem se již, že všechno v dědečkově domě bylo zařízeno na elektřinu. Kterýkoliv člověk, mimo dědečka, by byl pamatoval na to, že obyčejná kamna jsou někdy lepší než elektrická bez proudu, ale to se nesmělo před dědečkem ani říci. Tak jsme se tedy ocitli v situaci, kdy jsme si nemohli uvařit ani šálek čaje. Podobali jsme se, až na tu střechu nad hlavou, velmi podivné hrstce trosečníků. Dědeček, občas popudlivý a dětinský, doktor Vlach se svými zlomyslnými poznámkami, slečna Barbora, klidná, usměvavá a krásná, až se mi tajil dech, afektovaná a přísloví chrlící teta Kateřina se svým osmnáctiletým světákem, já s pochroumaným kotníkem a konečně nebezpečný Saturnin.

Mou myslí proběhly události právě uplynulého týdne a uvědomil jsem si, že Saturnin nezahálel. Rozbil starý dědečkův automobil, poškodil při tom prodejnu tabáku, naučil dědečka džiu-džitsu, zavinil mé poranění, bez kterého by nebylo došlo k dobrodružné jízdě slečny Barbory přes zaplavený most. Měl jsem podezření, že má prsty i v té věci s kuchařkou a služebnou Marií. Myslím, že jediná věc, kterou nezavinil, byla ta povodeň, ale nejsem si tím docela jist.

IX

Súra krávy

Milouš je poslán sbírat červy

Slečna Barbora vaří první oběd

Povinnost večerního vyprávění

Teta nabízí dědečkovi různé pochoutky

Milouš se vrací

"A když řekl Mojžíš k lidu svému: »Aj, káže vám Bůh, abyste obětovali KRÁVU,« řekli: »Zdaž tropíš si z nás žert?« Řekl: »Uchovejž Bůh, abych patřil k nerozumným.« Řekli: »Popros za nás u Pána svého, aby naznačil nám, jaká má být.« Řekl: »Zajisté praví Pán: Kráva ta nemá být ani starou, ani jalovicí, nýbrž věku prostředního mezi těmito. Učiňte tudíž, což nakázáno jest vám.« Řekli: »Popros za nás u Pána svého, jaké má být barvy.« Řekl: »Zajisté praví Pán: Kráva ta má být barvy jasně žluté, aby potěšením byla zrakům na ni patřícím.« Řekli: »Popros za nás u Pána svého, aby naznačil nám přesně jaká má být kráva ona, neboť nám zdají se být krávy stejnými, a zajisté, zlíbí-li se Bohu, ukáže nám tu pravou.« Řekl: »Zajisté praví Pán: Budiž ta kráva neznávaná prací polní a zavodňováním rolí, zdravá, bez poskvrny.« Řekli: »Nyní jsi nám dal právě označení.« Obětovali pak krávu, však málem by tak nebyli učinili. Váš pan dědeček řekl, abyste vzal nějakou plechovku a nasbíral červy, protože miní jít ráno chytat ryby. Vy se mne ptáte, jakou plechovku, kde ji máte vzít, jací to mají být červi, kolik jich má být a jestli by to nemohlo počkat. Pan ředitel mi nedal tak zevrubné pokyny a mohu tedy zodpovědět pouze jednu z vašich otázek, a to tu, týkající se plechovky. Tázete-li se, jakou plechovku, vzpomínám si, že pan ředitel pravil výslovně, že plechovou. Nezminil se, že je ochoten podat vám spoustu dalších vysvětlení, a můj soukromý názor je, že byste udělal lépe, kdybyste mu nedával takové množství zbytečných otázek. Domnívám se, že by neměl s vámi tolik trpělivosti jako Bůh s tou krávou. Vy nečtete korán?"

Milouš se tvářil, jako když ho Saturninova řeč nezajímá, a pak se ho zeptal, jestli vždycky tolik mluví. Saturnin pravil, že to záleží na okolnostech. Vůči inteligentním a rychle chápajícím lidem je možno být stručným, jindy musí být použito spousty slov a přirovnání, než se v hlavičce posluchače rozběhne. Nebo jsou případy, kdy nemluví vůbec a místo toho rychle jedná. Tím způsobem už mnohým lidem prospěl, a je mu líto, že to musí připomínat člověku, kterému energickým zásahem včera zachránil život.

Milouš si sáhl na svůj popleněný knírek, podrážděně sebou trhl a odešel. Ptal jsem se Saturnina, jestli dědeček opravdu chtěl, aby Milouš šel sbírat červy. Saturnin řekl, že to starý pán sice výslovně nenařídil, ale že takovým lidem, jako je Milouš, zahálka velmi škodí.

Já jsem něco takového tušil. Nedovedl jsem si představit, že by dědeček chtěl chytat ryby na udici v rozvodněné řece. Řekl jsem Saturninovi, že mám obavy, aby se dědeček nezlobil, až se doví, že ta práce byla Miloušovi nařazena jeho jménem. Saturnin míní, že by se starý pán jistě nezlobil, a mimo to je přesvědčen, že Milouš žádné červy nenajde a bude rád, když se o tom nebude mluvit.

Pravil, že Milouše poslal pryč hlavně kvůli slečně Barboře. Slečna Terebová má totiž v úmyslu využít toho, že venku konečně přestalo pršet, a chce se jít podívat k řece. Pan Milouš neodbytlé trval na tom, že ji bude doprovázet, a oblékl se na to do výstředně elegantních šatů. Jest se domnívati, pravil Saturnin, že rozkaz, aby sbíral červy do rezavé plechovky, poněkud zkříží jeho plány. Slečna Barbora si určitě oddechne.

V duchu jsem si myslil, že já si oddechnu také, ale Saturninovi jsem to neřikal. Vyměnil jsem si obklad na svém oteklém kotníku a natáhl jsem se pohodlně v hlubokém křesle. Měli jsme za sebou velmi bouřlivé dopoledne.

Teta Kateřina byla dotčena tím, že dědeček požádal slečnu Barboru, aby se starala o naše žaludky. Když se to dověděla, předstírala, že se tomu musí smát. Žádala, abychom jí to opakovali, že opravdu ta slečna s lakovanými nehty má vařit, a zase se svíjela smíchem.

Mne to opravdu rozzuřilo. Nejenom proto, že se teta snažila vlastně zesměšnit slečnu Barboru, ale také proto, že to byl paskvil na jeden z nejkrásnějších zvuků, jaké znám, na dar, který Bůh dal ze všech tvorů jen člověku, na jasný a srdečný lidský smích.

Teta Kateřina se smála, ale v očích jí hořely zlé plamínky a vyrazela svůj jízlivý smích takovým způsobem, jako by jí někdo šlapal na břicho. Potom ještě chvíli kroutila obličejem, jako že už záchvat smíchu přemohla, a řekla, že to přece dědeček nemůže myslet vážně, a odešla do kuchyně.

Byl jsem rád, že při tom nebyla slečna Barbora. Její přítomnost by byla tetu ani v nejmenším neodradila od toho afektovaného výstupu, a byla by jí dala jen příležitost k efektnějšímu zakončení. Dovedu si živě představit tetu Kateřinu, jak nazývá slečnu Barboru svou milou holčičkou a s předstíranou dobrosrdečností jí radí, aby hrála na klavír, aby hrála bridž nebo tenis, aby si zapálila cigaretu, leštila nehty nebo mluvila o umění, jenom, proboha, ať nechá starost o kuchyni jim, ženám ze starého vydání. Jak jsem pravil: dobře, že slečna Barbora při tom nebyla.

Po odchodu tety Kateřiny zůstali jsme, dědeček, doktor Vlach a já sedět mlčky a myslím, že jsme každý myslili na něco jiného. Doktor Vlach se jistě v duchu divil, proč dědeček, který měl takovou hrůzu z tetina vaření, nepoužil vši své autority, aby bylo dodrženo jeho rozhodnutí, že vařit bude slečna Barbora. Já ovšem znám tetu Kateřinu lépe a vůbec se dědečkovi nedivím. Teta patří mezi lidi, kterými můžete pohrdat nebo které můžete dokonce nenávidět, ale kteří přesto ovlivňují vaše rozhodování jakýmsi lehkým, ale stálým tlakem. Jednoho dne si s hrůzou uvědomíte, že jste v jejich vleku.

Teta má jakýsi šestý smysl, kterým hodne, kdy není radno dědečkovi odporovat, ale kterým také naprosto bezpečně vycítí, když dědeček chce mít klid, nemá chuť se přít a je mu celkem všechno jedno. To je chvíle pro její drobná násilí. Je dost chytrá, aby nezašla příliš daleko, ale ty kousičky půdy, které takto dobývá, ztrácí dědeček navždycky.

Když si to starý pán uvědomí, rozzlobí se a je řadu dní tvrdý jako křemen. A kupodivu, řadu dní se teta nepokouší dědečka ovlivnit. Starého pána ten stálý střeh unaví a v tu chvíli už je tu teta Kateřina, kroutí pusou, mluví andělsky, ďábelsky a končí to tím, že dědeček mávne unaveně rukou a zas o kousek couvne. Teta Kateřina říká, že častá krůpěj i kámen proráží, ale urazila by se, kdyby jí někdo řekl, že se to přísloví hodí na to, co ona dělá s dědečkem.

Za chvíli se teta Kateřina vrátila z kuchyně a povídala dědečkovi, že jsme bez proudu. Dědeček nevrle podotkl,

že to víme už od včerejška. Teta se ptala, jak tedy má vařit. Dědeček řekl, že jí nikdo neřikal, aby vařila. Teta řekla, že je to pravda a že je to hanba. Že v normální slušné rodině by byla požádána, aby se kuchyně ujala, a nikdo by ji neurážel tím, že svěří vaření mladému děvčeti, které jistě neumí ani oškrabat brambor.

Potom si vzdychla a pravila, že ji to nepřekvapuje, protože už dávno si zvykla na to, že s ní rodina takto zachází. Dědeček se ptal, jestli on má být ta rodina. Teta to nějak zamluvila a najednou se dala do smíchu a pravila, že teď teprve pochopila, proč jsme řekli slečně Barboře, aby vařila. Je to nejlepší vtip, jaký kdy slyšela. Dodávka elektrického proudu je přerušena, v celém domě není kousiček jiných kamen než elektrických, a tak tedy je ta kuchařka s nalakovanými nehty naprosto neškodná.

Poté teta zvážněla a ptala se, co tedy budeme vlastně jíst. Starý pán jí řekl, aby dočkala času jako husa klasu. Teta se zamračila. Ona nemá ráda, když ji někdo odbude příslovím. Sama užívá pořekadel a přísloví tak často, že si myslí o každém, kdo nějaké přísloví pronese, že se jí posmívá. Ironicky pravila, že je zvědava, čeho se dočká, a posadila se s nějakým ženským románem do křesla. Asi v půl dvanácté jí to nedalo a šla se podívat do kuchyně. Zjistila, že slečna Barbora tam není, a uklidněna, ale tím jízlivější, se zase vrátila.

Bylo několik minut po dvanácté, když Saturnin vstoupil a hlásil, že oběd je na stole. Teta zbledla a první se hnala do jídelny. Dědeček a doktor Vlach šli za ní a nakonec já, podporován Saturninem. Mohu říci hned, že slečna Barbora se vyznamenala. Nespokojila se zjištěním, že proud dosud nejde, a pomohla si energicky a vtipně. S rutinou starého zálesáka si zřídila polní kuchyni několik kroků od dědečkova domu na horské louce. Mohli jsme ji oknem vidět, jak se rozvážně a půvabně pohybuje mezi dvěma ohništi a dokončuje oběd, jehož první chod právě Saturnin podával. Byla to zeleninová polévka. Následovaly párky z konzervy s bramborovou kaší, lívanečky se zavařeninou a černá káva. Jsem si vědom toho, že mé city ke slečně Barboře jsou takové, že bych byl s to prohlásit topinku, kterou by ona upekla, za nejlepší jídlo na světě. Ale to mi musíte věřit, že to byl oběd výborný, a dědeček řekl, že už dávno s takovou chutí nejedl.

Doktor Vlach se několikrát ptal tety Kateřiny, jak jí chutná, a ona pokaždé chladě řekla: "Děkuji, dobře." Milouš na podobnou otázku odpověděl, že to ujde. Na tetě Kateřině bylo vidět, že se chvěje jako přetopený kotel a že jen čeká na příležitost, aby mohla dát najevo svou náladu. Konečně se dočkala. Na jednom z lívanečků byl nepatrný kousek dřevěného popela. Uvážíme-li, že je slečna Barbora musila připravovat na volném ohni, nelze se tomu divit. Ostatně znám málo lidí, kteří by si dali kazit chuť z bramborů pečených v ohni tím, že jim zaskřípe v zubech kousek popela.

Když se to stalo tetě Kateřině, strnula a pak se jí na rtech objevil nehezky úsměšek. Přidržela si před ústy kapesník a s plnou pusou odešla z pokoje. Za chvíli se vrátila a nápadně dlouho si ubrouskem utírala ústa. Pak řekla, že neví jak kdo, ale ona že tohleto nesnese. Dědeček jí řekl, aby tedy změnila restauraci.

Nevím, co by mu byla na to řekla, neboť v tu chvíli vstoupila slečna Barbora a dědeček a doktor Vlach ji uvítali slovy plnými chvály a nadšení. Já jsem nezůstal pozadu a slečna Barbora celá radostí zrůžověla. Potom pravila, že neví, jak s ní budeme spokojeni později. Ve spížírně byly sice ještě nějaké konzervy, ale bylo jich málo. Poslední mléko spotřebovala na lívanečky, a chléb už není vůbec.

Dědeček řekl, že nás jistě hladem umřít nenechá a že po tom, co dnes dokázala, má k ní bezmeznou důvěru. Posadil ji do křesla a starostlivě se ptal, jestli samou péčí o nás nezapomněla na sebe. Díval jsem se na slečnu Barboru, měl jsem radost z jejího úspěchu a v duchu jsem si říkal, že je krásnější než kdy jindy. Měla trochu rozčuchané vlasy, rozzářené oči a voněla kouřem. Vesele žvatlala s dědečkem a potom se obrátila ke mně a ptala se, co dělá můj kotník a jestli už mám připraveno vyprávění na večer.

Minulého večera totiž doktor Vlach navrhl, abychom se střídali ve vyprávění zajímavých příběhů, když musíme trávit večery potmě. Já jsem měl vyprávět první, protože prý stejně celý den sedím, a tak si mohu nejspíš nějaké povídání připravit.

Řekl jsem slečně Barboře, že mi snad do večera ještě něco napadne, a hned jsem se za to v duchu zastyděl. Ve skutečnosti jsem měl už od rána připraven příběh, který jsem hodlal vyprávět, a stále jsem si jej v mysli opakoval, hledal nejvhodnější výrazy, vážil slova a třbil sloh. Byla to celkem prostá příhoda, ale doufal jsem, že poutavým vyprávěním ji dodám zajímavosti.

Dědeček řekl, abych tedy přemýšlel a vzpomínal, že to musí být moc krásná historka, abychom se slečně Terebové odměnili za ten dnešní oběd. Strávili jsme odpoledne v příjemné a družné zábavě a slečna Barbora úplně zapomněla, že se chtěla jít projít k řece. Milouše, který asi někde sbíral ty červy, jsme vůbec nepostrádali. Dobrou náladu nám nepokazila ani teta Kateřina, která k páté hodině přišla do jídelny a ptala se dědečka, co mu má udělat k jídlu.

Dědeček řekl, že se pořádně naobědval a že bude jíst až u večere. Teta Kateřina mu odpověděla, že, ať si říká co chce, něco sníst musí. Ať jí nikdo neříká, že starému člověku poslouží taková cikánská strava, dělaná na ohni. Ona že dlouho mlčí, ale nedovolí, aby si dědeček takto zahrával se zdravím.

Potom asi v desítiminutových přestávkách nosila dědečkovi nejrůznější lahůdky, ale dědeček je tvrdohlavě odmítal. Teta umíněně přicházela a odcházela a už ve dveřích vždy ohlašovala: "Přinesla jsem ti žlutek s cukrem. Přinesla jsem ti med. Přinesla jsem ti zavařeninu. Přinesla jsem ti sýr." Když přišla počtvrté, dědeček rozzuřeně vyskočil a teta se rychle dala na ústup. Sotva se dědeček zase posadil, otevřely se dveře znovu, vstoupil Milouš s rezavou plechovkou v ruce a řekl dědečkovi: "Přinesl jsem ti červy." Dědeček vytřeštil oči a pak za hrozného řvaní vyhnal zděšeného Milouše z pokoje.

Zbytek dne uplynul klidně, a když jsme se po večeri sesedli v obývacím pokoji, měli jsme všichni pocit, že ta dovolená není tak špatná. Potom přistoupila slečna Barbora k mému křeslu a tak nějak spiklenecky mne požádala o cigaretu. Bože, jak prosté věci dovedou někdy člověku zrychlit tep. Pomalu se stmívalo, a já jsem vyprávěl svůj příběh.

X

Vypravuji příběh
Romantický nocleh
Noční návštěva
Stopy ve sněhu
V každém domku bydlí někdo jiný
Pan Brudík odešel a zase se vrátil
Pan Brudík odešel definitivně
Nepříjemný sen
Zítra bude vyprávět dědeček

Jako chlapec jsem míval takovou podivnou touhu. Přál jsem si, abych se octl úplně sám na veliké lodi, kde bych si mohl všechno prohlížet, chodit po palubě, zajít do strojovny, přemýšlet, nač jsou různá zařízení, a potom zatopit pod kotli a zkusit, jestli by to jelo. Nedovedl jsem si představit nic krásnějšího. Být sám v neznámém prostředí a nevědět, co uvidím, otevřu-li nejbližší dveře, to mne lákalo mnohem víc než to, že bych potom třeba připlul k neznámému ostrovu. Ale jako tolik chlapeckých snů zůstal i tento nesplněn a vzpomněl jsem si naň až ve spojitosti s jinou situací, mnohem méně romantickou.

To jsem tenkrát strávil noc úplně sám v cizím bytě. Jel jsem do města na střední Moravě a v kapse zimmíku jsem měl klíče, které mi přítel Ota Janýsek vnutil s kamarádkým: "Člověče, neblázni, přece nebudeš spát v hotelu, když tam mám prázdný domek." Marně jsem říkal, že přijedu pozdě a že při ztemnění budu těžko hledat ten jeho domeček mezi stovkami jiných, navlas stejných. Tvrdil, že to nemohu splést, že je to třetí ulice zdola, sedmý domek vlevo. Najdu prý to docela snadno.

Tedy tak moc snadné to nebylo. Přijel jsem tam pozdě v noci, tma byla neproniknutelná a hustě padal sníh, ale nakonec jsem to přece jenom našel. Horší to bylo uvnitř. Janýsek mi kladl na srdce, abych nejdříve ztemnil okna a pak teprve rozsvítil. Nevím, jestli jste byli někdy potmě v cizím bytě, ale ujišťuji vás, že to není legrace. Kapesní svítilnu ani zápalky jsem neměl, a tak mi to trvalo velmi dlouho, než se mi povedlo ztemnit, aniž jsem při tom co porazil nebo rozbil.

Pak už to šlo lépe. Janýsek říkal, že vypínač je vlevo ode dveří. Byl. V kamnech už je nachystáno dřevo i uhlí a stačí jenom škrtnout zápalkou. Říkal jsem si, no dobře, ale kde jsou zápalky. Za chvíli jsem je našel a pak už kamna vesele hučela a já jsem podle kamarádových pokynů začal hledat čaj, což bylo celkem vedlejší, a slivovici, což bylo hlavní. Všechno jsem našel a strávil jsem pak příjemnou hodinku v křesle u kamen s knihou, čajem, slivovicí a cigaretami. Janýskovy cigarety měly zvláštní, velmi příjemnou chuť, která je společná všem cigaretám, jež zaplatil někdo jiný.

Asi ve dvanáct hodin jsem šel spat a zase podle návodu. Všechno jsem našel tak, jak bylo řečeno, lůžkoviny v truhlíku gauče, budíček na stolku a v zásuvce speciální literaturu uspávací. Učinkovala tak, že ani nevím, kdy jsem usnul.

Zdálo se mi, že spím jen krátkou dobu, když mne probudilo energické zazvonění. Spíte-li doma, v bytě, kde bydlíte už řadu let, a z nehlubšího spánku vás probudí pronikavé zvonění, může se vám stát, že váš klid, rozvaha a usuzovací schopnosti budou do určité míry otřeseny. Možná že budete v rozespalosti pronášet zmatené věty, za které se pak budete sami před sebou stydět. Počnete se rychle oblékat způsobem, který byste při plném vědomí nazvali bezhlavým. Vaše mysl se pohybuje na kolotoči představ, kdo a proč vás v tuto hodinu budí. Usoudíte, že je vyloučeno, aby to byl agent pojišťovny, který by vám v této pozdní na noc chvíli přicházel vysvětlit výhody životního pojištění, a tak hádáte na něco mezi požárem, prasklým vodovodním potrubím a vraždou.

Stane-li se vám, že vás zaječení zvonku, probudí ve tmě v prostředí docela neznámém, tu chaos ve vaší mysli dostoupí povážlivé výše. S trhnutím se probudíte, vyskočíte z postele a potmě se ženete k vypínači, nebo, lépe řečeno, ženete se směrem, kde by byl vypínač, kdybyste byli doma. Že doma nejste, začne vám svítat, až několikrát bolestně narazíte na předměty, které jsou na zcela nezvyklých místech. Pak se zmateně zastavíte a snažíte se uvést své myšlenky do pořádku. Potřebovali byste na to chvíli klidu a je velmi nepříjemné, když v téže chvíli se zvonek ozve zuřivěji než předtím.

Já jsem tehdy za stálého zvonění provedl několik poplašných pokusů o nalezení vypínače. Na tomto místě bych rád řekl, že jsem byl vždycky toho názoru, že se kaktus jako květina do pokoje nehodí. Potom jsem se vzpamatoval natolik, že jsem začal postupovat metodicky. Šel jsem opatrně vpřed, až jsem našel stěnu, podnikl jsem pochůzku kolem pokoje a po menších nezdarech jsem vypínač přece jenom našel. Rozsvítil jsem, navlékl jsem si přes pyžamu kabát a šel jsem se podívat na rušitele nočního klidu.

U dveří domku stál muž a měl zasněžený klobouk posazen na hlavě odvážným způsobem, který ve vás vyvolává představu spousty čárek na pivním tácku. Malou baculatou rukou si mával do taktu a bručel jakési stížnosti na hluchou šenkýřku a suchou skleničku. Ptal jsem se ho, co si přeje a proč, k čertu, na mne zvoní ve dvě hodiny ráno.

"Promiňte," řekl, "ale já nemohu najít svůj domek. Nevím, co se to stalo. V každém domku bydlí někdo jiný."

Nemohu vědět, jak jsem se v té chvíli tvářil, ale myslím, že můj obličej nezářil inteligencí. Nemohl jsem prostě pochopit, že by někdo mohl mít takovou odvalu jako ten mužík. Spatřil jsem totiž, že řetěz jeho stop v čerstvě napadaném sněhu se vinul celou ulicí od dveří jednoho domku ke dveřím druhého. Celé legie nešťastníků musily opustit teplou postel zrovna tak jako já, aby vyslechly stížnosti na domek, který neměl tolik odpovědnosti, aby zůstal

na místě, kde měl být. Bylo podivuhodné, že na tom muži nebyly zřejmé žádné stopy násilí. Snad byli všichni postižení zachvácení soucitem s človíčkem, ztraceným v moři stejných krabicovitých domků.

"Vy bydlíte zde?" zeptal se mne pitomoučce a netušil, že mě touto otázkou přivedl poněkud do rozpaků. Mluví-li totiž s člověkem, jehož myšlenky jsou zamlženy požitým alkoholem, volím krátké a jasné věty a pečlivě se vyhýbám všemu, co bych mu musil obšírněji vysvětlovat. Ale tentokrát nebylo vyhnutí. Jeho zarudlé oči se totiž naplnily vítězoslávou, když jsem hned neodpověděl. Byl jsem patrně první osobou, která na tu nevinou otázku neodpověděla spíláním, a on vykřikl vítězně:

"Vy tady nebydlíte! Asi tady bydlím já."

"To ne, pane!" řekl jsem. "To je byt mého přítele pana Janýska."

"Tak já nevím, kde bydlím," řekl bezmocně.

Byl tak skleslý, že jsem musil zápasit s popudem, pozvat ho dovnitř a nabídnout mu do rána pohostinství, ale rychle jsem tuto myšlenku zavrhl. Nebyl to můj byt a mimoto s lidmi v takovém stavu je potíž.

"Jmenuji se Brudík," dodal docela zbytečně. Napadlo mě, že vzhledem k tomu, kolik lidí dostal dnes ten dobrý muž z postele, by se měl jmenovat Budík a to by mohl dělat. Chvilí jsme mlčeli a tu on sáhl do kapsy zimmiku a vyňal z ní hospodský kameninový popelníček. Zdálo se, že je překvapen, a pak se hluboce zamyslel. Začínala mnou trásti zima a byl jsem rád, když strčil popelníček zase do kapsy a řekl:

"Když říkáte, že tady bydlí váš přítel, tak já zase půjdu. Dobrou noc."

Díval jsem se za ním, jak míří ke dveřím dalšího domku, a pak jsem zavřel. V pokoji jsem vypil číšku slivovice, abych se zahřál, a zrovna jsem se chystal ulehnout, když se zvonek ozval znovu. Byl to zase pan Brudík. Poněkud netrpělivě jsem se ho ptal, co si ještě přeje, ale než mi mohl odpovědět, bylo slyšet otevření sousedního domku, u kterého pan Brudík patrně před chvilkou zazvonil, a chraptivý mužský hlas přerušil noční ticho: "Hej! To vy jste zvonil?" ptal se výhružně. Pan Brudík se podíval přes rameno, mávl rukou a s neochvějným klidem řekl:

"Jo. Počkejte, já přijdu hned."

Muž v sousedním domku zaklel a energicky bouchl dveřmi. Pan Brudík se obrátil ke mně a řekl:

"Co jsem to chtěl? Jo: jak ten váš přítel, ten pan Janýsek, jak on vypadá?" Někdy je člověk nevysvětlitelně snášenlivý, a toto byl jeden z těch případů. Místo abych začal hulákat, popsal jsem mu Otu Janýska, jak jsem nejlépe dovedl. Řekl jsem mu, že je střední postavy, hnědooký a hnědovlasý.

"Tak nejsme si podobní?" ptal se pan Brudík.

"Ne."

"Já jako jestli jste si nás nesplet."

Byl jsem jeho myšlenkovým pochodem tak ohromen, že jsem se nezmohl na odpověď a nechal jsem ho odejít.

V posteli jsem přemýšlel o té příhodě, a když jsem usnul, zdálo se mi, že bydlím v městě plném úplně stejných domků, kde všichni lidé nosí stejné šaty a bydlí v pokojích, zařízených standardním nábytkem. Byl to jeden z nejhoršších snů, jaké jsem kdy měl, protože všichni obyvatelé toho města vypadali úplně stejně, měli stejné postavy, obličej, oči i vlasy a v tom bylo něco tak nestvůrného, že jsem se potil úzkostí. Hledal jsem mezi těmi tvářemi rysy přítele Janýska, ale všechny obličejy na mne civěly s výrazem donekonečna opakované škrabošky.

Když jsem vyšel ráno do mrazivého vzduchu, byly stopy bludného poutníka polozaváty, a já jsem myslel na to, jak asi skončila jeho cesta. Když jsem zamykal domovní dveře, udělovalo se mi nevolno. Byla na nich mosazná tabulka

ALOIS BRUDÍK

Skončil jsem své vypravování a brzo potom jsme šli spát. Posluchači byli celkem spokojeni, a zvláště slečně Barboře se můj příběh líbil. A to bylo pro mne nejdůležitější. Dědeček slíbil, že příštího večera bude vyprávět o tom, jak sloužil pod generálem Radeckým v Itálii a jak se tam do něho zamilovala krásná hraběnka. V duchu jsem si pomyslel, že nás mohly potkat věci daleko horší a že to dědečkovu povídku nějak vydržíme. Já jsem ten příběh už znal nazpaměť. Slyšel jsem jej poprvé už kdysi jako malý chlapec a nikdy jsem se nemohl zbavit dojmu, že už jsem něco takového četl v jakémsi kalendáři. Přirozeně se mohu mýlit a nerad bych dědečkovi křivdil.

Slečna Barbora mi na dobrou noc podala ruku a pak jsme všichni potmě klopýtali do svých pokojů. Otevřel jsem okno a zapálil jsem si cigaretu. Les na Hradové šuměl a ve chvílích, kdy ztichl, bylo slyšet šplouchání řeky. Hvězdy svítily a byla teplá noc. Kousek od mého okna přeletěl netopýr.

XI

Venku je krásně a kotník mne nebolí
Slečna Barbora nemůže najít srnu
Teta Kateřina tvrdí, že provádím klukoviny
Slečna Barbora láme za mne kopí
Tentokrát zmizel Saturnin
Milouš je uvězněn
Šťastné losování
Hledáme hříby
Bylo to moc hezké

Probudil jsem se časně ráno a měl jsem radost, že mne kotník téměř nebolí. Prošel jsem se opatrně několikrát po pokoji a šlo to docela dobře. Venku bylo nádherně, a sluníčko, které mi svítilo oknem do pokoje, už pěkně hrálo. Pečlivě jsem se ohlídl a tichým ještě domem jsem se vykradl ven. Šel jsem se podívat na ohniště slečny Barbory.

Venku jsem si sedl na plochý kámen, vdechoval jsem vonící a svěží ranní vzduch a uvažoval jsem, nemám-li házet kamínky na okno slečny Barbory. Vzduch byl průzračný a hory se zdály mnohem blíže, než skutečně byly. V šikmém osvětlení ranním sluncem byla na úbočích hor patrna každá podrobnost. Obnažené výběžky skal, pěšinky svítící na okrajích pasek a mizící mezi kmeny jedlí, skácené a oloupané kmeny jako rozházené sirky, a na velké pasece asi v polovině Svěťce jsem dokonce viděl srnu. Litoval jsem, že nemám s sebou triedr.

Pak už jsem se na srnu nedíval, protože od domu se blížila slečna Barbora. Radostně jsem ji pozdravil a ona řekla, že má radost, že už mohu chodit. Zkusila dlaní trávu, a protože sluníčko už rosu vysušilo, posadila se na zem. Nabídl jsem jí cigaretu a pak jsme si povídali o tom, jak je krásně. Ukázal jsem jí srnu, ale nemohla ji nalézt, ačkoliv jsem jí říkal, že je přímo za špičkou té vysoké jedle na okraji lesa. Pravila, že ona ze svého místa to vidí jinak, a pokusila se podívat z téhož místa, kde já jsem měl hlavu. Zjistil jsem, že ukazovat něco tímto způsobem děvčeti, jehož přítomnost vám zrychluje tep, je velmi příjemné, a bylo mi líto, když tu srnu nakonec přece uviděla. Trochu nešikovně jsem navrhl, že jí ukážu ještě jednu, ale ona se usmála a řekla, že už to stačí.

Požádala mne, abych jí pomohl vyčistit obě ohniště a připravit nové hraničky dříví. Ačkoliv mi mohla ponechat starost o jedno ohniště a sama upravit druhé, šla k témuž jako já a mile mi překážela. Litoval jsem, že není těch ohnišť deset, padesát, tisíc.

Ještě než jsme byli hotovi, vyšla z domu teta Kateřina, rozhlédla se na všechny strany a pak se jala poskakovat směrem k nám. Měla pevně sevřené rty a vypadala velmi rozzlobeně. Neodpověděla na náš pozdrav a ostře mne žádala, abych jí ihned dal ten klíč.

Ptal jsem se, jaký klíč, a ona hněvivě zadupala nohou. Žádala, abych se nepřetvařoval, a pravila, že nikdy o mně neměla valného mínění, ale tohleto přestává všechno. Všeho moc škodí. To, co jsem udělal, je úplná klukovina.

Rozzlobil jsem se a řekl jsem jí, že si zakazují, aby se mnou mluvila podobným tónem. Nejsem zvyklý, aby se mnou někdo takto jednal. Nemám nejmenšího tušení, o čem běží, a nemíním v této přihlouplé debatě pokračovat. Obrátil jsem se a pokračoval v přípravě ohniště.

Teta mluvila dál k slečně Barboře a pravila, že někdo zamkl Milouše v jeho pokoji a odnesl klíč a že takovou věc může udělat jenom kluk. Slečna Barbora řekla, že v tom případě se patrně pan Milouš zamkl sám, protože v celé společnosti žádný jiný kluk není. Teď se zase rozzlobila teta Kateřina a říkala, že předně Milouš není žádný kluk a mimoto že je zavřen v pokoji, a nemohl tedy klíč odnést. Podotkla, že se zdá, že si někdo zvolil Milouš ze terč hloupých vtípů a že ona to nemíní trpět. Dějí se zde letos vůbec nechutné věci, a dědeček by měl být opatrnější ve výběru svých hostů.

To bylo vůči slečně Barboře hrubství prvního řádu a já jsem tím byl tak pobouřen, že jsem zapomněl na své rozhodnutí, že už s tetou nebudu vůbec mluvit. Řekl jsem jí, že dědeček volil své hosty velmi pečlivě, ovšem pokud je vůbec zval. Bohužel vyskytují se také hosté, kteří přicházejí nepozváni a jenom mluví o tom, že rodina má k nim povinnosti. Vtrhnou do cizího bytu jako velká voda, nezáleží jim na tom, jsou-li vítáni nebo ne, vyžadují všechny možné ohledy, ale sami se chovají velmi neotesaně. Zdá se to neuvěřitelné, ale znám to z vlastní zkušenosti. Nedávno jsem měl takovou návštěvu na lodi. Ostatně se přičiním, aby teta měla příležitost vysvětlit dědečkovi, jak to s tím opatrnějším výběrem hostů myslela.

Zatímco jsem mluvil s tetou, odešla slečna Barbora k vzdálenějšímu ohništi. Teta se na mne chvíli dívala se vztekle stisknutými rty a pak řekla, že kdo se směje naposled, směje se nejlépe. Odpověděl jsem jí, že se nesměju vůbec a že už mám těch jejích přísloví až po krk.

Vtom sebou teta trhla a poskakovala směrem k domu. Uviděla totiž dědečka, který právě s doktorem Vlachem přicházel, a patrně s ním chtěla mluvit dřív než já. Potom se s nimi vracela a velmi rychle dědečkovi něco vykládala. Starý pán ji poslouchal roztržitě a přitom se usmíval na slečnu Barboru a vlídně jí kynul. Když došli k nám, dědeček právě říkal, že to snad není možné, a ptal se, kde je klíč.

Teta řekla, že to je právě to, klíč je pryč. Dědeček si vzpomněl na jakousi dětskou říkanku a povídal, že byla ryba u potoka, měla v hubě klíč, než tam přišla panímáma, byla ryba pryč. Pak řekl, že jakmile opadne voda a bude zbudován nový most, můžeme poslat pro zámečníka. Do té doby že to Milouš musí nějak vydržet.

Teta se zatvářila kysele a servírovala nám přísloví, máš-li škodu, o posměch se nestarej. Vzdorně se na mne podívala, jako by chtěla říci, že bude užívat tolika přísloví, kolik jí bude líbo, a pravila, že v nouzi poznáš přítele a že nás žádá, abychom ihned podnikli všechno potřebné k osvobození Milouše. Dědeček řekl, že on se zase řídí příslovím, co tě nepálí, nehas, a že snad teta nechce, aby vylomil dveře nebo aby vyzval Milouše, aby skočil z okna, a chytil ho do prostěradla. Nakonec jí poradil, aby požádala o pomoc Saturnina, to že je velmi schopný muž.

Teta odešla a já jsem zrovna chtěl přednést dědečkovi tu nechutnou věc, když jsem viděl, že slečna Barbora za zády doktora Vlachy a dědečka se na mne prosebně dívá, tře rukama o sebe a vrtí hlavou. Byla při tom tak roztomilá, že jsem jí to nemohl odříci, ačkoliv jsem byl na tetu Kateřinu velmi rozzloben.

Dědeček a doktor Vlach se posadili na zem a ptali se naší půvabné kuchařky, co nám dá k snídani. Slečna Barbora řekla, že budou pečené brambory a černá káva. Omlouvala se po způsobu vrchních číšníků, že není větší výběr, a oba pány tím rozesmála. Pravila, že ve spížírně je sice také trochu slaniny, ale že nevíme, jak dlouho si ještě budeme hrát na robinzony, a že ta slanina nám přijde vhod k některému obědu. Potom zapálila ohně a každý z obou pánů si vzal jeden na starost.

Za chvíli se teta vrátila a hlásila, že Saturnin zmizel. Dědeček jí řekl, aby neužívala tak románových výrazů. Doktor Vlach podotkl, že takové zmizení je velmi oblíbeno u autorů detektivní literatury, protože zvýší napínavost

příběhu. Po několika dnech bývá pohřešovaný nalezen na odlehlém místě se známkami několikanásobného zavraždění. Zmizí-li někdo ve všedním životě, obvykle se velmi brzo vrátí a řekne, že se procházel na zdravém vzduchu, nebo že zanesl dopis na poštu. Protože v naší situaci je vyloučeno, aby byl Saturnin šel s dopisem na poštu, je nasnadě, že se šel projít. Vrátil se asi za tři minuty. Doktor Vlach pravil, že tak usuzuje z výšky slunce, směru větru a z toho, že tamhle už jde.

Saturnin přicházel z lesa a nesl v ruce košík. Přál nám všem dobrého jitra a překvapil nás asi desíti pěknými hříby. Slečna Barbora svolávala požeňání na jeho hlavu a navrhla, abychom se odpoledne vydali ve větším počtu do lesa a pokusili se napodobit Saturnina. A k večeri budou smažené houby. Všichni mimo tetu Kateřinu byli ochotni zúčastnit se výpravy.

Pak jsme se natáhli do trávy a čekali jsme, až budou brambory upečený. Sluníčko pálilo a já jsem si všiml, že slečna Barbora má trochu spálený nosík. Po snídani jsem měl příležitost promluvit se Saturninem mezi čtyřma očima. Řekl jsem mu, že někdo zavřel Milouše v pokoji, a Saturnin pravil, že o tom ví. Ptal jsem se, jak to, že to ví, a Saturnin odvětil, že si docela dobře pamatuje, že tam sám Milouše zavíral. Podotkl, že tím jenom plnil přísahu, kterou se zavázal trestat Milouše při každé příležitosti.

Domníval jsem se, že to udělal v noci, ale stalo se to už večer. Saturnin pravil, že si není docela jist, zda by si slečna Terebová přála, aby mi to řekl, ale že mu to nezakázala a že mi tedy nebude nic tajit. Pak mi vyprávěl asi toto: Když se slečna Terebová odebrala večer do svého pokoje, našla tam pana Milouše. Nejříve se domnívala, že si pan Milouš ve tmě spletl pokoje, a vyzvala ho, aby odešel. Pan Milouš odmítl a počal slečně Terebové neapným způsobem vyznávat lásku. Slečna Terebová okanzitě opustila svůj pokoj a požádala Saturnina, který byl náhodou na blízku, o pomoc. Potom Saturnin odvedl Milouše do pokoje, který mu byl vykázán, a důtklivě mu radil, aby si příště nepletl dveře.

Ptal jsem se Saturnina, jak Milouše odvedl, a on pravil, že za uší. Protože se pan Milouš při dobře míněných radách choval vzpurně a bylo nebezpečí, že by se znovu pokusil obtěžovat slečnu Terebovou třeba jenom ťukáním na dveře pokoje, ve kterém se zamkla, provedl Saturnin potřebná bezpečnostní opatření. Zamkl Milouše v pokoji a klíč uschoval. Bohužel, nepamatuje si přesně, kam jej večer uložil, a bude se musit po něm poohlédnout. Domnívá se, že to pan Milouš bude musit ve svém vězení vydržet asi tak do sedmi hodin večer, protože do té doby bude Saturnin plně zaměstnán důležitějšími věcmi, než je hledání založeného klíče.

Byl jsem tudíž nucen vzít na vědomost, že Milouš bude celý den zavřen, a nemohu říci, že by tím byla nějak utrpěla moje dobrá nálada. Zatím teta chodila po domě jako Bílá paní a zkoušela všemi možnými klíči otevřít dveře Miloušova pokoje. Třaskala vším, co jí přišlo do ruky, a pravila, že ji v tomto domě víckrát nikdo neuvidí.

Když jsme odpoledne odcházeli do lesa, dědeček, doktor Vlach, slečna Terebová a já - stála teta na terase a pokoušela se trefit otevřené Miloušovo okno pečeným bramborem. Opravdu se jí to podařilo, ale Milouš jí zkazil radost tím, že se objevil u okna a blazeovaným pohybem ten pečený brambor zase vyhodil.

Na okraji lesa navrhl dědeček, abychom se rozdělili aspoň do dvou skupin, tak že najdeme víc hub, než kdybychom chodili pohromadě. Doktor Vlach s úsměvem pravil, že to špatně dopadne, protože se pohádáme o společnost slečny Barbory. Dědeček byl toho mínění, že by to mohlo dopadnout ještě hůř, protože už byly na světě války pro ženy, které se krásou nemohly slečně Barboře vůbec rovnat. Nakonec rozhodl, že budeme losovat.

Chvilí jsme přemýšleli, jak by mělo být losování provedeno, a slečna Barbora řekla, že má sirky. Obrátila se k nám zády a bylo slyšet lámání dřívce. Potom řekla, že ti, kdo vytáhnou zápalky s hlavičkami, půjdou spolu, a ti, kdo vytáhnou ulomené, také spolu. Losuje se podle stáří.

Dědeček chvíli zertovně dumal a pak si vytáhl sirku s ulomenou hlavičkou. Když losoval doktor Vlach, snažil jsem se mu vsugerovat, aby vytáhl takovou jako dědeček. Myslil jsem na to tak intenzivně, že to musilo být vidět na mé tváři. Dědeček se na mne podíval a dal se do smíchu. Doktor Vlach zavřel oči a naslepo uchopil jednu sirku, pak jako by si to byl rozmyslil, pustil ji a vytáhl jinou. Byla také bez hlavičky. Mé přání se splnilo a další losování bylo zbytečné. Potom jsme se rozloučili, dědeček a doktor Vlach šli směrem k Světcí a já se slečnou Barborou směrem k převislé skále, které se říká Balkón. Za chvíli nám dvojice starých pánů zmizela z očí.

Byli jsme poprvé sami. Šli jsme mlčky lesem a vkrádala se mezi nás jakási rozpačitost. Nemohl jsem se zbavit pocitu, že slečna Barbora není příliš nadšena výsledkem losování. Snad by byla raději šla s dědečkem nebo s doktorem Vlachem. Přirozeně mne to mrzelo. Vysvětloval jsem si to tím, že měla špatné zkušenosti s dotěrným Miloušem, ale se mnou se přece nemusila bát být sama. Domníval jsem se, že ví, že chování dobyvatele druhu Miloušova je mi cizí.

Šli jsme pomalu, protože můj kotník nebyl ještě zcela v pořádku. Po minulých deštích byl les vlhký, svěží a plný vůně. Stoupali jsme malými vyhřátými pasekami a občas jsme se obraceli, zda ještě uvidíme dědečkův dům. Pak našla slečna Barbora první hříbek a měla z toho dětinskou radost. Rozpovídala se a byla zase tak milá jako ráno.

Vzdálili jsme se od sebe asi dvacet metrů a oznamovali jsme si nález každého hříbku veselým voláním. Potom jsem na okraji malé mýtiny uviděl skupinu asi patnácti hříbků. Chtěl jsem vyrazit vítězný pokřik, ale pak jsem s velkodušností všech zamilovaných přemýšlel, jak to zařídit, aby ten hříbkový poklad našla slečna Barbora. Představoval jsem si, jak by radostně zavýskla. Posadil jsem se na pařez a zavolať jsem na ni, že mne bolí noha a že už dál nemohu.

Příběhla se starostlivou tváří a řekla, že si tedy odpočineme a že na to měla pamatovat a abych se nezlobil, že šla tak rychle. V tu chvíli mně jí bylo líto, že ji tak šidím. Sedla si do mechu a dívala se směrem, kde byl ten houf hříbků. Čekal jsem, co udělá, ale radostný pokřik se neozval. Místo toho se na mne zkoumavě podívala a ptala se, jestli už je to lepší. Myslil jsem, že to není možné, aby ty hříbky neviděla. Seděli jsme ještě několik minut a pak se zvedla a pravila, že budeme musit jít dál. Hříbků si vůbec nevšimla a já jsem nevěděl, co mám dělat. Slečna Barbora se na mne chvíli dívala a v očích měla takové zelené jiskřičky, a pak řekla, abych si ty hříbky posbíral sám. Dali jsme se tomu do smíchu a pak

jsme se na ně vrhli oba. V košíku nám toho tolik přibýlo, že slečna Barbora prohlásila, že si teď můžeme na té mýtině opravdu odpočinout, aniž musím předstírat, že mne bolí noha.

Bylo to krásné místočko. Rostla tam nízká tráva, jaká bývá na horských loukách, a hrálo tam slunce. Leželi jsme dlouho a poslouchali jsme tisíce zvuky lesa. S nejistotou městských lidí jsme hádali ptáky, kteří na stáních zpívali a pokřikovali. Myslím, že jsme opravdu uhádli jen kukačku. Kukala dlouho a slečna Barbora ji roztomile napodobovala. Potom si lehla naznak do trávy, zavřela oči a já jsem se na ni mohl dosyta dívat. A tu jsem si všiml něčeho, co mne naplnilo bláznivou radostí. Kapsička na její sukni tvořila takovou malou jeskyňku, v níž bylo jasno, protože slunce pronikalo látkou. A tam uvnitř v půvabném tlumeném osvětlení ležely dvě sirky, které slečně Barboře zbyly po losování, a obě měly ulomenou hlavičku. Milá, hodná Barbora! Ulomila hlavičky všech sirek, a dědeček s doktorem Vlachem neměli na vybranou. Musili jít spolu, i kdyby se ulosovali, slečna Barbora chtěla jít se mnou. Bože, lidi, na světě je krásně!

V tu chvíli otevřela slečna Barbora oči, aby se podívala, proč tak dlouho mlčím. Uviděla, že se dívám na sirky, a v očích jí blýsklo poznání, že jsem objevil její malý podvod. Zrůžověla až k ouškům a já jsem ji pohladil po vlasech. Zvedla oči a mile se na mne usmála. Potom vyskočila a řekla: "A půjdeme domů."

Vraceli jsme se vlahým srpnovým večerem a nesli jsme společně košíček s houbami. Skoro celou cestu jsme mlčeli, ale přesto či snad právě proto to bylo krásné. Na okraji lesa jsme se zastavili. Chvilí jsme se dívali na sebe a já jsem s prosebným pohledem nastavil dlaň. Vteřinu se mi dívala do očí a pak mi s lehkými rozpaky dala ty dvě zlomené zápalky. Schoval jsem si je na památku.

XII

Teta Kateřina urazila dědečka
Doktor Vlach pronáší posměšnou řeč o příslovích
Jak se chovati o pohřbu
Přísloví nedoceněná
Díváme se se slečnou Barborou na hvězdy
Prosím, nemluvte
Zase Saturnin
Jak to tenkrát bylo

Dědeček toho večera nevykládal svou vzpomínku z mládí. Odešel po večeři do svého pokoje, protože ho teta Kateřina urazila. Bylo charakteristické, že to učinila jakýmsi příslovím. To zavdalo doktoru Vlachovi podnět k tomu, že nedbaje přítomnosti Kateřiny, pronesl filipiku proti příslovím.

Pravil, že je to vlastně na tom světě velmi dobře zařízeno. Mnoho lidí před námi i v době současné se postaralo, abychom si žili pohodlně a nemusili se příliš namáhat. Tak není třeba, pokračoval doktor Vlach, abyste chodili pěšky, železnice vás dopraví, kamkoliv chcete. Nepotřebujete namáhavě šplhat na horské velikány, vytáhne vás tam lanovka. Není nutno, abyste četli knihy, které jsou vydávány. Kulturní referent vašich novin vám nejen stručně řekne obsah nejnovějšího díla, ale dokonce je rozpívá, vytkne autorovi všechny chyby a nedostatky, a vám stačí, naučíte-li se z paměti asi tak třetí větě od konce této recenze. Tam bývá shrnut celý referát do jakéhosi výtažku, a dokážete-li tuto větu opakovat bez zakoktání u kavárenského stolku, budete považováni za kritickou veličinu.

Ale ani jinak není potřeba, abyste byli vtipní, moudří a rozšafní, protože i to za vás obstarali jiní. Po celé věky chystali pro vás nepřebornou zásobu přísloví, pořekadel, úsloví a konverzačních obrátů, takže stačí jen sáhnout, vytáhnout to pravé a již můžete vtipně glosovat jakoukoliv situaci.

Je ovšem nutno, abyste se vyvarovali užívání takových přísloví, která se k dané situaci buď nehodí, nebo hodí, ale jako pěst na oko. Bylo by to jednak směšné, jednak byste mohli vzít úhony, jak se říkalo. Tak třeba není vhodné říkat člověku, kterému zemřela žena a děti a blesk zapálil nepojištěnou stodolu, že každý je svého štěstí strůjcem. To může říci jen idiot, a je možné, že se tím stane strůjcem svého neštěstí, protože mu ten osudem pronásledovaný člověk za tuhle moudrost rozbije hlavu. Proto by v tom případě bylo snad vhodnější použít přísloví, že koho Bůh miluje, toho křížem navštěvuje. Tím toho postiženého velmi potěšíte. Zrovna tak není dobře říkat někomu, kdo čeká patnáct let na povýšení a zase byl přeskočen, že trpělivost přináší růže. V tom případě by se spíš hodilo přísloví, že tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne.

Velmi dobrá příležitost k použití zbrusu nových průpovědek se vám poskytne o pohřbu některého známého. Tu můžete těšit truchlící pozůstalé tím, že, jak se říká, mladý může, starý musí. Případně vtipně poznamenejte, že zemřelý to má za sebou a nás to čeká. Ještě daleko duchaplnější je konstatování, že tam musíme všichni. Za takovéto překvapující sdělení vám budou pozůstalí srdečně vděční a podstatně zmírníte jejich žal. Tím spíše, že nebudete sami, budou jim to říkat mnozí jiní a ty krásné věty se budou opakovat tolikrát, že nezúčastněný divák bude mít dojem, že všichni přítomní jsou cizinci, kteří se naučili česky z téže příručky, v níž pod nápisem "Na pohřbu" byly uvedeny tyto perly společenské konverzace.

Jsou ovšem v životě situace a případy, kdy vám sebelepší přísloví není nic platné. Běda dozorcí vězňů, který by pomáhal trestancům na svobodu a hájil se příslovím, kdo chce kam, pomozme mu tam. Nebo se dozvíte, že váš známý, pan Matouš, byl pokladníkem nějakého spolku a byl kdysi zavřen pro defraudaci. Velmi vás to překvapí, protože jste se domnívali, že pan Matouš je čestný člověk, řídící se příslovím s poctivostí nejdál dojdeš. Setkáte se s jiným svým známým, panem Markem, a ten se zapřísahá, že zná Matouše celý život, a tvrdí, že je to lež a že nikdy zavřen

nebyl. Tak co, byl, nebo nebyl? Jste na rozpacích, ale už vám přichází na pomoc přísloví, že není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu. Z toho plyne, že aspoň trochu pana Matouše bylo zavřeno.

Později si zjistíte, že to všechno vzniklo špatným pochopením přísloví. Pan Matouš řekl před několika lety malému chlapci Jeníku Lukášovi, že děti nosí vrána. Průběhem dalšího života si ten chlapec ověřil, že pan Matouš lhal, a za několik let potom ho krivě obvinil z defraudace, dokládaje to oslnivě logickou úvahou, že kdo lže, ten i krade.

Také přísloví, kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem, není radno v praktickém životě uplatňovati. Už v Bibli máme příklad, kdy obr Goliáš do jistého pana Davida už ani chlebem nemohl, protože byl na místě mrtev. Je to zásada ceny tak pochybné, že je stroze odmítána i malými hochy, jejichž bitky kamením jsou podloženy naukami zcela jinými.

Z toho je vidět, že není všechno zlato, co se třpytí. Jako třeba přísloví, kdo pozdě chodí, sám sobě škodí. Stal se případ, že lidé přišli pozdě na nádraží a zmeškali vlak, který se někde u Pardubic srazil s rychlíkem. Jednou jsem zkoušel ozvěnu a volal jsem do lesa. Náhodou tam byl hajný, měl zlost, že plaším zvěř, a to, co na mne zahulákal, ani nechci opakovat. Rozhodně je blbost, že jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Já jsem volal docela slušně.

Úplně zmatené je přísloví, že kdo za pecí sedá, jiného tam hledá. Představte si, prosím, selskou jizbu, trámový strop a pec. Za pecí někdo sedá a hledá tam někoho jiného. Protože prostor za pecí je malý a přítomnost někoho jiného dala by se jediným pohledem zjistit, je jakékoliv hledání zcela zbytečné a svědčí o pomatenosti ducha. Na prostém odmítání přísloví, co tě nepálí, nehas, je založena myšlenka dobrovolného hasičstva. Protože nelze zavrhnout počínání hasičů, je nutno zavrhnout citované přísloví.

Je samozřejmé, že k tomu, aby někdo popřel platnost věty tak obecné, jako je přísloví, je třeba určité duševní síly. Není to lehké, ale někdy se tomu nelze vyhnout, jak se přesvědčil muž, který už neměl ani jediné šaty celé a byl pětkrát v Pasteurově ústavu, protože trval na tom, že pes, který štěká, nekouše. Kousali všichni.

Je nutno obdivovat bujnou představivost lidí, kteří pořekadla razili. Vezměte si třeba přísloví, že kráva zajíce nedohoní. Je to sice pravda, ale nedovedu si představit, že by kráva zajíce honila a proč by to vůbec dělala. Taková kráva není, to ať mi nikdo neříká.

Jsou ovšem také přísloví dosud nedocenená. Stačí, poukážeme-li na to, že čistota je půl zdraví a veselá mysl také půl zdraví. Je s podivem, že tyto dvě rovnice, dávající dohromady zdraví celé, unikly dosud pozornosti lázeňských lékařů. Jejich využitím by bylo umožněno léčení v masách.

Ačkoliv je přísloví jako písku v moři, jsou lidé, kterým se jich zdá pořád málo. Ti je obvykle doplňují výroky vlastními a občas mezi řečí prohodí: "Já vždycky říkám." Jejich přátelé a známí jsou úplně ohromeni tím, co oni vždycky říkají.

Je nutno důrazně varovat před tím, aby byla pořekadla chápána doslovně. Doslova vzato, je vám vrabec v hrsti stejně málo platný jako hlub na střeše. S vrabcem v hrsti nelze nic rozumného podniknout. Také si nesmíte představovat, že každá liška chválí svůj ocas. Ptal jsem se na to fořta v Tulešicích a on to rozhodně popřel. Ten ocas chválí kožešník, který vám tu lišku prodává. Příklad, sytý hladovému nevěří je míněno tak, že ten sytý nevěří hladovému, že by měl takový hlad. Není důvodu, proč by mu nevěřil, že musí v České Třebové přeseďat, nebo že dotýká se drátů i na zem spadlých je životu nebezpečno. To mu uvěří docela jistě a nebude se drátů dotýkat. Jinak by dokázal platnost rčení, že komu není rady, tomu není pomoci.

Mnohým není jasný smysl toho, že je pozdě bycha honiti. Vzniklo to jako posměšek lidem, kteří chodí s křížkem po funuse a říkají: "Kdybych byl býval." a podobně. To si musíte ujasnit proto, abyste mohli tvrdit, že jestli jste zmíněného bycha nehonili, nebylo to proto, že byste nevěděli, kdo to je, nýbrž proto, že jste si byli vědomi, že je pozdě.

Nevím, jestli doktor Vlach mínil poslední větou svou úvahu ukončit, nebo zda by byl pokračoval dál, kdyby do obývacího pokoje nebyl vstoupil Milouš. Jisto je, že zmlkl a pak si pro sebe zabručel něco o vězni na Bezdězi. Teta Kateřina se vrhla na Milouše, zasypala ho otázkami týkajícími se jeho osobních pocitů a zdraví a pak odběhla, aby vyplenila spižírnu.

Doktor Vlach, slečna Barbora, Saturnin a já jsme pak debatovali o tom, jak je to možné, že dosud nebyla obnovena dodávka elektrického proudu. Představovali jsme si, co se asi mohlo stát. Protože dědeček nebyl přítomen, mluvili jsme velmi odborně a probrali jsme všechny možné závady, počínaje spálenými pojistkami a konče elektrárnou odplavenou povodní. Mluvili jsme i o tom, že jsme již tolikrát všemi vypínači zkoušeli, jde-li už proud, že jsme ztratili ponětí o tom, jsou-li světla a ostatní elektrická zařízení vypjata či zapjata.

Když jsme odcházeli z obývacího pokoje, snažila se teta Kateřina zabalit Milouše do přikrývky, ačkoliv byl teplý srpnový večer. Milouš to přijímal trpně a hlтал potraviny, které mu byla přinesla. V hale se Saturnin tázal, nebudeme-li už nic potřebovat, přál nám dobré noci a odešel do svého pokojíku. Stoupali jsme po ztemnělém schodišti do prvního patra a doktor Vlach vykládal něco o oční chorobě, zvané šeroslepost, a pak bez přechodu začal recitovat jakousi báseň o tom, že tma spala již na sloupech z mramoru, a o králi Šalamounovi. Potom pravil, že kdyby byl mladší, šel by ještě s námi na terasu, ale starým pánům prý to nesvědčí. Uklonil se nám jako dvořan a pokusil se tlumočit přání dobré noci veršem. Potom zmizel ve svém pokoji.

Pravda je, že jsme vůbec neměli v úmyslu jít na terasu, dokud to doktor Vlach neřekl. Myslím, že bych se nebyl odvážil slečnu Barboru o to požádat, ale nyní se to zdálo lehké a samozřejmé. Tak se stalo, že jsme se se slečnou Barborou asi hodinu dívali, uvidíme-li padat hvězdu, a většinou jsme mlčeli.

Slečna Barbora šla už spát, dům byl tichý a venku šuměl les. Ležel jsem v posteli a nechtělo se mi spát. Kouřil jsem cigaretu a díval jsem se do tmy. Přemýšlel jsem o slečně Barboře, o sobě a o tom, zda jsem se na terase choval správně. Už častěji jsem měl pocit, že si ve styku se ženami počínám jako beznadějný hlupák. Představoval jsem si, co by řekl Milouš, kdyby se dověděl, že jsem se asi hodinu díval na hvězdy se ženou, kterou miluji, a že jsem se ji

nepokusil políbit.

Tím nechci říci, že by mně na Miloušově mínění záleželo. Mnohem důležitější bylo, co si o tom myslí slečna Barbora. Kdysi, za studentských let, jsem ztratil děvče, ke kterému jsem cítil náklonnost. Bylo to hezké a hodné děvče, ale bylo znuděno tím, že jsem se choval příliš korektně. Mrzelo mne to a umiňoval jsem si tenkrát s chlapečkou upřímností, že se polepším, ale nepolepšil jsem se. Mám o té věci své představy a své sny a čekal jsem příliš dlouho na jejich splnění, než abych se jich snadno vzdal.

Snad to bylo bláhové, ale mezi jiným jsem si umiňoval, že až najdu ženu, kterou budu milovat a která bude mít ráda mne, že si to neřekneme. Je tak zbytečné si to říkat a tak krásné mlčet. Bylo to všechno řečeno již příliš často a slova básníků ztratila zvuk v ústech sňatkových podvodníků.

Holič z naší ulice hraje divadlo, klečí před paní řídící učitelovou a praví: "Miluji vás, madame!" i s tím "e" na konci slova. Paní řídící učitelová má špatně nasazenou paruku, potí se, vzdychá a hlásí do řad publika: "I já vás, pane, miluji," přesně takovým tónem, jako by říkala: "Lidi, to je horko."

V mé kapliče lásky visí tabulka: "Prosím, nemluvte."

Dělejte spoustu pošetilostí, plačte nebo blázněte radostí, trpte a umírejte láskou, ale nemluvte.

Tak tedy nevím, jestli jsem si na té terase počínal správně, ale cítil jsem, že bych nikdy nedovedl ukrást slečně Barboře polibek. Až přijde ta chvíle, po které toužím, nepolíbím ji, políbíme se.

Tma v mém pokoji byla vystřídána fialovým zablesknutím a venku se rozpoutala bouře s rychlostí obvyklou jen v horách. Zavřel jsem okno a pak jsem poslouchal, jak déšť bije do jeho tabulek. Vzpomínal jsem na všechno, co se událo od doby, kdy jsem poznal slečnu Barboru na tenisovém hřišti, a bůhví jak se stalo, že jsem si přitom vzpomněl na něco, co mělo tak pronikavý vliv na další průběh noci, která bouřlivě letěla nad horami.

Když jsem se totiž dostal ve svých vzpomínkách až k dobrodružné jízdě autem přes zatopený most a k bouři, která brzo potom propukla, tu se mi jako kouzlem objevila v mysli vzpomínka na malý detail, který tenkrát zdánlivě unikl mé pozornosti a který celou tu dobu ležel v mé paměti zasut. Vzrušilo mne to tak, že jsem se v posteli posadil.

Nebylo pochyby, vzpomínal jsem si na to docela jasně. Venku tenkrát zuřila bouře, zrovna jako teď. Pod krytým vjezdem vystupujeme z auta, já pomalu a obtížně, protože mám pochroumaný kotník, Saturnin mi pomáhá, drží mne pod pravou paží, slečna Barbora zamyká vůz a pak mne kamarádsky podpírá zleva. Smějeme se do dunění hromu a pomalu vcházíme do haly. Míjíme právě rozvodnou desku se spoustou pojistek, když se ozve ohlušující prásknutí hromu a na rozvodné desce něco zajiskří. Saturnin sebou polekaně trhne a pak se zase všichni smějeme. Z prvního patra se ozývá hlas doktora Vlacha. Naslouchám, co povídá, ale přitom koutkem oka vidím, jak Saturnin volnou pravou rukou vypíná hlavní kontakt na rozvodné desce.

Potom klesne tato napohled bezvýznamná podrobnost ke dnu mé paměti a vzpomínka na ni se neozve, ani když slečna Barbora o něco později konstatuje, že jsme bez proudu. Nevzpomněl jsem si na to ani dnes večer, když jsme mluvili o tom, že je nevysvětlitelné, proč ještě nebyla obnovena dodávka elektrického proudu.

Uvažoval jsem, že je-li moje domněnka správná, je všechno jasné, a divil jsem se pouze tomu, že na to nepřišel dědeček. Saturnin z opatrnosti a snad dokonce mimoděk vypjal elektrický proud v celém domě. Buď na to zapomněl, nebo nás nechal v té svízelné situaci zámyslně, a všechny trampoty s polním vařením a klopýtáním po neosvětlených schodech padnou na jeho hlavu.

Málokdy něco kloudného vymyslím, ale když se tak stane, mám živelnou chuť přesvědčit se, zda jsem uvažoval správně. A tak se stalo, že jsem provedl něco, co jsem neměl dělat. Oblékl jsem si župan a šel jsem zapnout elektrický proud.

XIII

Někdo zvoní
Poplach v prvním patře
Nemám s sebou deštník
Střílení jako o Božím těle
Jsem napaden
Saturnin lže
Kdo to mluví španělsky

Vyšel jsem tiše ze svého pokoje. Chodba byla střídavě plna blesků a čiré temnoty. K rozvodné desce v hale mohl jsem se dostat dvojím způsobem. Mohl jsem jít vpravo a sestoupit hlavním schodištěm, nebo zahrnouti vlevo a dosíci přízemí po točitých schodech pro služebnictvo.

To se mi zdálo příhodnější ze dvou důvodů. Předně bylo hlavní schodiště dřevěné a někdy velmi zvučně praskalo, a za druhé bych musel jít k němu chodbou kolem ložnic ostatních hostů, zatímco točitého schodiště jsem mohl dosáhnouti pohodlně a vzdálenost k hale mohl jsem projít v přízemí kolem kuchyně, spíže a jiných v noci prázdných místností.

Rozhodl jsem se pro tu druhou cestu a bez nehody jsem se dostal k rozvodné desce. Počkal jsem chvíli, až mi blesk zvenčí ozářil spoustu pojistek, počítadlo a hlavní kontakt, a položil jsem ruku na páku.

Když na to dnes vzpomínám, rád bych věděl, proč jsem nezůstal raději v posteli, a přemýšlím, co všechno jsem si mohl ušetřit, kdybych byl zapjal proud ráno po snídani. Jak bláhové jsou z tohoto hlediska všechny pokusy lidí nahlédnout za mlhavou záclonu budoucnosti, když nevíme ani to, co nás potká v nejbližších vteřinách.

"Prožijete šťastné manželství a ve stáří budete postižen chorobou jater," praví jasnovidce a netuší, že za hodinu bude sám přejet autobusem.

Když jsem zasunul páku hlavního vypínače, rozsvítily se lampy v hale a domem se rozlehlo pronikavé ječení zvonku. Leknutím se mi zatajil dech. Bleskurychle jsem proud zase vypjal, hala se propadla do tmy a řinčení zvonku ustalo. Zavládlo hluboké ticho a zdálo se mi, že slyším bít své srdce, které se snažilo dohonit tepy, vynechané v okamžiku mého zděšení.

Chvilí se nic nedělo a v mém srdci počala klíčit naděje, že se budu moci vrátit do svého pokoje, aniž budu muset vyděšené společnosti vysvětlovat, co se to vlastně děje, ale vtom už bylo slyšet, jak se nahore otvírají dveře, a do přízemí zalétl zvuk zmatených hlasů. První plán ústupu, který mi prolétl hlavou, nebyl špatný a není mou vinou, že jsem jej nemohl uskutečnit. Chtěl jsem vběhnout do chodby, vedoucí kolem kuchyně a Saturninova pokojíku k točitému schodišti, a počkat tam, až se poplašení obyvatelé buďto vrátí do svých pokojů nebo sejdou do haly, a pak se dostat nenápadně do své postele.

Další události následovaly tak rychle za sebou, že mám-li je popsat, bude to trvat poměrně déle, než tomu bylo ve skutečnosti. Můj plán na ústup zadním schodištěm se octl v sutinách, když se ozvalo otvírání dveří Saturninova pokojíku. Kdyby byl Saturnin věděl, co se děje, byl by jistě kryl můj ústup, ale nebylo ani pomyšlení na to, abych mu za těchto okolností mohl něco vysvětlovat, a měl jsem nejasné tušení, že jediná věc, kterou bych mohl získat, kdybych se pokusil prorazit tmou kolem Saturnina, by byl pořádný direkt do brady.

Zaslechl jsem hlas doktora Vlacha, Milouše a tety Kateřiny, a zdálo se, že se celá spousta lidí shromáždila na horní části hlavního schodiště. Uteklo několik drahocenných vteřin a pak jsem přiskočil k oknu, vedoucímu z haly na trávník před vchodem domu, a prudce jsem je otevřel. Dříve než jsem jím mohl vyskočit, zavál mi do tváře chladný vzduch a dostal jsem takovou sprchu, až jsem se zajíkl. Venku zuřila menší průtrž mračen a já jsem pochopitelně neměl s sebou deštník.

V té chvíli se nebe venku rozžehlo novým bleskem a společnost na horním konci schodiště spatřila temnou postavu proti ozářenému oknu. Teta Kateřina hrůzou zavřeštěla a doktor Vlach se pokusil rozžehnouti zápalku. Zhasla skoro okamžitě v průvanu, způsobeném otevřeným oknem, ale její záblesk stačil, abych spatřil něco, při čem mi tuhla krev v žilách. Milouš držel v ruce dědečkovu dvojku a vkládal do ní patrony.

Uznávám, že jsem si celou tu dobu počínal pošetile. Mohl jsem hned ze začátku zavolat, že jsem to já, že se nic nestalo, že patrně byla chyba v elektrickém vedení odstraněna a zvonek že má asi krátké spojení a že se na to podíváme až ráno. Je to hloupé, že člověku je vždycky jasno, co měl udělat, až je pozdě. Aspoň kdybych byl zavřel okno.

Venku se znovu zablesklo a já jsem odskočil od okna, abych se nestal obětí Miloušovy pušky. Zdá se, že v té chvíli začal Milouš sestupovat pomalu hlavním schodištěm s nabitou puškou v ruce a prstem na spoušti. Zaslechl jsem ve tmě jeho opatrné kroky a ve zlomku vteřiny jsem myslel na to, že Miloušovi nelze upřít určitou dávku odvahy, a napadlo mne, že se chce vyznamenat před slečnou Barborou. Pokud mohu z dalších událostí soudit, zdá se, že Milouš byl strachem bez sebe, a je tedy tím obdivuhodnější, že sestupoval v naprosté tmě do haly v domnění, že je tam lupič nebo vrah.

V nejbližším okamžiku bylo ticho roztrženo celou lavinou zvuků. Otřesy následovaly tak rychle za sebou, že je bylo stěží možno sledovat. Nejdříve se příšerně zablesklo, hrom práskl někde docela blízko domu, halou zavál studený proud vzduchu a otevřené okno bylo průvanem zavěno tak prudce, že se všechny tabulky s dutým třeskutím vysypaly. Teta Kateřina vypískla, na schodech se ozval temný pád, tmou šlehl oheň a výstřel z Miloušovy pušky zahřměl domem tak, že jsem byl na okamžik jako ohlušen.

"Kdo to blázní?" zaburácel dědečkův hlas na schodišti, a než mu mohl někdo odpovědět, zaburácel tmou nový výstřel. Měl jsem pocit, jako by mi někdo foukl do tváře, a celá prška broků se zaryla do omítky nad mou hlavou se zvukem, podobným švihnutí koštětem. Nemohl jsem pochopit, po čem Milouš střílí, protože tma byla dokonalá a nemohl nic vidět. Cítil jsem, že to zašlo příliš daleko, a rozhodl jsem se, že znovu zapnu elektrický proud, ať se děje cokoliv. Milouš sice již vypálil z obou hlavních, ale nemohl jsem vědět, nemá-li další náboje v kapsách svého pyžama. Udělal jsem asi dva kroky směrem k rozvodné desce, když ze tmy se na mne vyřítla jakási obluda a v nejbližším okamžiku jsme se váleli po podlaze haly. Říkám obluda, protože ten útok byl strašný, a v první chvíli jsem neměl ani ponětí, že je to Saturnin. Teprve když mne na zemi počal zpracovávat podle klasických pravidel džiu-džitsu, zasípal jsem s námahou:

"To jste vy, Saturnine?"

"Ano, pane," řekl rozpačité a jeho sevření povolilo.

Namáhavě jsem povstal, udělal jsem potmě několik kroků k rozvodné desce, a teprve když jsem zakopl o proutěné křeslo, uvědomil jsem si, že jsem na docela opačné straně haly. Zatím Saturnin, veden svým neomylným pudem, nalezl to, co jsem já hledal, a stiskl hlavní vypínač. Hala se naplnila jasným světlem a společnost shromážděná na schodech sestupovala dolů za zběsilého řinčení zvonku. Vypadalo to jako groteska na pompézní vstup dvořanů v nějaké špatné opeře. Ve všech obličejích zračil se zmatený údiv, jen slečna Barbora vypadala, jako když stěží potlačuje smích. Milouš měl na čele strašlivou bouli a zdálo se, že trochu kulhá. Zvonek ječel jako smyslů zbavený, ačkoliv si nejsem jist, má-li zvonek, když nezvoní, nějaký smysl.

Dědeček se ptal, kdo to k čertu zvoní, a oči všech byly upřeny na domovní dveře, jako kdyby jimi měl vstoupit Rinaldo Rinaldini. Saturnin přistoupil ke dveřím, otevřel je, nahlédl ven a nechápavě zavrtěl hlavou. Potom nás všechny překvapila slečna Barbora.

"Dovoďte," řekla Saturninovi, prošla domovními dveřmi a vzápětí zvonek umkl. Vrátila se a pravila:

"Myslím, že jsem ten poplach zavinila já, ale ani ve snu mne nenapadlo, že pan Milouš zahájí palbu na zvonek."

Milouš zabručel něco v tom smyslu, že nestřílel na zvonek, a dědeček řekl, že je to pravda, protože Milouš očividně střílel na zeď. Na podlaze ležela rozšlápaná omítka a vzduch byl pln pachy po střelném prachu. Pak se dědeček zeptal slečny Barbory, jak to myslí, když říká, že ten poplach zavinila ona. Ukázala mu ulomenou zápalku, na jednom konci seříznutou, a pravila, že chtěla, abychom byli zvonkem upozorněni, až bude porucha v elektrické síti odstraněna. Stiskla tedy zvonek a zajistila jej klínem, zhotoveným ze zápalky. Udělala to proto, že jsme již tolikrát zkoušeli, zda jde proud či ne, že jsme ztratili přehled o tom, která elektrická zařízení v domě jsou zapjata a která vypjata. Bylo by dobře, aby elektrická kamna, vrhače tepla a podobné přístroje byly hned prohlédnuty, aby se předešlo případnému požáru.

Dědeček pravil, že to bylo docela prozíravé, ale že mu není jasno, kdo vypjal hlavní kontakt, když zvonek začal zvonit, kdo vyrazil to okno a proč já jsem se pral se Saturninem. Dříve než jsem mohl odpovědět, ozval se Saturnin a pravil, že to byl on. Okno bylo špatně zavřeno a vítr jím lomcoval. Saturnin tedy vstal, aby je zavřel, a právě když se jím zabýval, rozsvítilo se světlo a současně se ozval zvonek. Protože před domovními dveřmi nikdo nebyl, pravil Saturnin, že si pomyslí, že někde nastalo krátké spojení, a vypjal tedy hlavní kontakt, rozhodnut prohlédnout ráno vedení. Pak se vrátil k otevřenému oknu a pro vítr a burácení hromu přeslechl hlasy a otvírání dveří v prvním patře. Zavřel okno, a právě když se chtěl vrátit na lůžko, zahřměl výstřel pana Milouše. Pak uslyšel hlas pana ředitele a hned nato pan Milouš vystřelil podruhé.

Byl poněkud polekán, a dříve než se mohl vzpamatovat, byl napaden svým pánem, který patrně seběhl zadním schodištěm, aby mohl holýma rukama napadnout domnělého lupiče.

Nebylo v mém zájmu, abych vyvracel Saturninovo vysvětlení, protože bych byl celou historii ještě více zamotal, a chtěl bych jen říci, že jsem jakživ neslyšel lhát s takovou virtuozitou.

Slečna Barbora se na mne se zájmem dívala a pak prohlásila, že mám vlasy plné omítky. Tím byla obrácena pozornost k zarputilému čarostřelci a nakonec se vysvětlilo, že Milouš vůbec neměl v úmyslu střílet, a zvláště ne, jak říkal dědeček, na zeď. Poprvé vystřelil, když mu uklouzla noha a on padal ze schodů. Přitom se mu puška vzpříčila v zábradlí schodiště, a když se ji pokoušel vytáhnout, vyšla druhá rána, ačkoliv se prý vůbec nedotkl kohoutku. Třebaže teď už bylo všechno jasné, seděla teta Kateřina na schodech, s výrazem strachu se rozhlížela po hale a říkala: "To mi neříkejte, tomu já nevěřím." Pokrčili jsme rameny a cítili jsme, že nemáme co říci.

Na chvíli zavládlo ticho a pak jsme se všichni zděšeně podívali na sebe. Z obývacího pokoje byly slyšet neznámé hlasy. Teta Kateřina zaúpěla, že to věděla, a doktor Vlach ji žádal, aby byla zticha.

V obývacím pokoji se tlumenými hlasy vášnivě hádali dva muži. Nerozuměl jsem jim ani slova, ale přítomnost cizích lidí uvnitř dědečkova domu stačila, abych byl znepokojen. Slečna Barbora pozorně naslouchala a pak řekla šeptem: "Mluví španělsky."

"Snad bychom to rádio mohli vypnout," řekl doktor Vlach.

Všichni jsme se na něho udiveně podívali a Saturnin pak vešel do obývacího pokoje, aby vypjal rozhlasový přístroj. Cítili jsme se trochu zahanbeni, že jsme se tak zbytečně polekali, a dědeček ukončil události té noci slovy:

"Spát! Všichni!"

XIV

Milé probuzení

Čekáme na nový most

Teta se snaží usmířit dědečka

O starých zlatých časech

Vzpomínky starého vojáka

Dědeček a šlechtic v historickém kroji

Šedý generál

Dědeček zapomněl vykládat o hraběnce

Ráno, po noci plné zmatených událostí, probudil mne zvuk kaménků, dopadajících na podlahu mého pokoje. Pod oknem byla slečna Barbora a ve chvíli, kdy jsem se vyklonil z okna, zrovna hledala další kamínek. Obloha byla bez mráčku, slunce planulo a bylo škoda každé minuty strávené v pokoji.

Slečna Barbora se mne ptala, zda miním spát celé dopoledne. Všichni ostatní jsou už po snídani a dědeček se už co nevidět vrátí z ranní procházky. Rychle jsem se oblékl a sešel jsem se se slečnou Barborou v obývacím pokoji, abych vypil chladnoucí kávu. Dověděl jsem se od Saturnina, že dědeček odešel do lesa patrně proto, aby se nemusil sejít s tetou Kateřinou, takže je zřejmo, že se na ni ještě stále zlobí.

Slečna Barbora mi vypravovala, že zásoby potravin se vůči hledně tenčí a že si nedovede představit, co budeme dělat, až sníme poslední brambor. Pravila, že paní Kateřina vyplenila včera spíž podivuhodným způsobem a že pan Milouš patrně pozřel takové množství potravin, jako by býval v tom pokoji uzavřen bez jídla aspoň týden a nikoliv čtyřicet hodin. Ptala se mne, co soudím o možnosti, že by někdo přeploval řeku a pokusil se donést z města nějaké potraviny.

Přeplování řeky samo o sobě nebylo nic těžkého. Potíž spočívala v tom, že by bylo nutno přenést přitom na druhý břeh i oděv potřebný k tomu, aby se ten, kdo se podjal tohoto dobrodružného podniku, mohl vůbec v městě objevit. Také doprava nakoupených potravin přes řeku by byla obtížná.

Uprostřed této debaty zastihl nás vrátivší se dědeček a pravil, že doufá, že toho nebude zapotřebí. Když před čtyřmi lety byl most povodní stržen, ujednal se stavitelem z města, že kdyby se někdy tato nehoda opakovala, bude

přikročeno ke stavbě můstku nového, aniž bude stavitel čekat, až dědeček přeplove řeku, navštíví ho v kanceláři a vyžádá si rozpočet. Protože voda v řece podstatně opadla, očekává dědeček, že každou hodinu se mohou na protějším břehu objevit dělníci pana Novotného a započít s prací. Dědeček dokonce pravil, že již v minulém létě viděl na skládce pana stavitele dříví, určené pro tuto práci. Tenkrát nabízel panu Novotnému žertovnou sázku, bude-li toho dřeva vůbec použito, nebo jestli ztrouchniví v ohradě.

Potom se dědeček ptal slečny Barbory, na kolik dnů máme ještě potravin, a ona říkala, že asi tak na čtyři, když nebudeme moc jíst. Za chvíli přišla teta Kateřina a dědeček se na ni ani nepodíval, ale ona se tím nedala odradit a celý ten den byl ve znamení jejích pokusů usmířit starého pána.

Nikdy jsem tetě Kateřině dobře nerozuměl, a kdybych ji neznal, domníval bych se, že není možné, aby se tentýž člověk jevil v tolika různých obměnách. Dovedla být sladká a úlisná a hned zase krutá k neuvěření, zpupná a buřičská a hned zase podlízavá, zbytečně ohleduplná a hned zase až surově přímá. Toužila po penězích přímo horečně, a když je měla, utratila je způsobem, který bych nazval pitomým, kdyby mi mé vychování nebránilo používat takových výrazů. Způsob, jakým se snažila dosíci dědečkova odpuštění, byl přímo trapný a mezi jiným zkazil také dědečkovu večerní vyprávění.

Když jsme se totiž po večeri sesedli v obývacím pokoji a dědeček se chystal vyprávět vzpomínky z mládí, sedla si teta Kateřina přímo proti němu a po celou dobu vyprávění mluvila skoro současně s ním. Přerušovala ho výkřiky obdivu, hlasitě projevovala bázeň, když vykládal o nebezpečí, radovala se z jeho úspěchů a my všichni jsme se divili, že ji dědeček nevykázal z pokoje. Bylo možné jen jediné vysvětlení. Řekl jsem už, že dědečkovi působilo zábavu pozorovat zoufalé závody příbuzných o získání jeho přízně, a snad ho to křečovitě úsilí tety Kateřiny bavilo. Jisté je, že to strpěl a vykládal svůj příběh až do konce.

Uměl dobře vyprávět, a pokoj byl naplněn oním zvláštním teskným ovzduším vzpomínek z mládí, vypravovaných lidmi nad hrobem. Ach ano, tenkrát, to byly staré zlaté časy. Kdysi jsem se domníval, že ty staré zlaté časy byly někdy na konci minulého století a že tenkrát asi bylo na světě neobvykle dobře. Potom jsem zjistil, že dědečkovy staré zlaté časy byly docela jindy než staré zlaté časy tatínkovy. Také jsem se setkal s poměrně mladými lidmi, kteří říkali, že ty zlaté časy byly v době, na kterou se já již pamatuji. Zdálo se to zmatené a odporovalo si to. Později jsem pochopil, že staré zlaté časy spadají do doby, kdy byl mlád ten, kdo o nich hovoří. To znamená, že naše generace prožívá zlaté časy právě nyní. Podivuhodné.

Tak tedy dědeček vyprávěl a my jsme poslouchali. Slyšeli jsme letopočty, které se psaly, když jsme ještě nebyli na světě, mysleli jsme na to, jak asi vypadal císařský kabát, a odhadovali jsme, kolik by platil v naší měně jeden zlatý dvacet krejcarů. Teta tiše hvízdlá, pokývala hlavou a pravila, že to bylo tenkrát moc peněz.

Dědeček vykládal, jak se dal na vojnu a táhl s vojskem do krásné země, kde kvetou citróny. Svět byl veliký a krásný, nebe bylo modré, ženy měly hluboké oči a dědeček byl středem světa. Všechno se mu dařilo.

To si myslím, řekla teta Kateřina, tobě se vždycky všechno dařilo a je ti to přáno! Potom vyprávěl dědeček o generálech a my jsme měli dojem, že generálové se tenkrát dělili na dvě skupiny: na generály cizí, kteří pobíhali po světě proto, aby je dědeček mohl zajmout i s celým štábem, a na generály vlastní, kteří tu byli proto, aby jimi byl dědeček za své udatné činy před tváří všeho vojska pochválen. Hraběnky čekaly v bílých, piniemi obklopených zámcích na to, aby se mohly do dědečka na smrt zamilovat a osud nestačil vymýšlet události a neuvěřitelné náhody, v nichž dědeček hrál oslňující úlohu. Byl pouze četařem, ale všichni věděli, co v něm je. Měl výbojný knírek a jiskrné oči, a ženy, pah, darmo vzpomínat.

Teta se snažila vypadat šibalsky, když chtěla zvědět, zda o tom všem věděla babička. A víno! pokračoval dědeček, bože, tam bylo víno. Víno také hrálo velkou úlohu v příběhu o tom, jak dědeček zachránil život svému generálovi a jak se do něho zamilovala hraběnka. Do dědečka, přirozeně, ne do generála.

Byla noc krásná, májová, vítr se do ní tiše nes, a dědeček, ač skoro sám, hrdinně dobyl prázdnou ves. Nad vsí na mírném návrší stál opuštěný zámek a jeho sklepy byly plny vína. Příklusal kvartýrmachr a brzo po něm velící generál se svou suitou. Ach, starý známý! řekl dědečkovi a nazval ho křestním jménem. Pak vstoupil do zámku. Dědeček, ačkoliv byl celý den v sedle, chodil kolem cypřišových hájů a naslouchal zvukům jižní noci. Všude panoval příliš velký klid a dědečkovi se to nelíbilo. Nepřítel nesměl být podceňován.

V této chvíli dědeček odbočil a vykládal o úkladech a důmyslných léčkách, o náhodách a šťastných vnuknutích, které zachránily spoustu životů. Bylo plno tajných dveří, podlah, které se propadaly, sklepů, naplněných sudy se střelným prachem. Všude číhala smrt. (Teta Kateřina se chvěla o dědečkův život a doktor Vlach jí nabídl přikrývku.)

Bylo nebezpečno zadívat se do ohnivých očí žen, neboť hrály s vámi hru, kterou by bylo možno nazvat na Šárku a Ctirada. Dědeček dával přednost hluku bitvy před příliš nápadným tichem, kterému bylo souzeno, aby bylo náhle přerušeno výstřelem, vypáleným ze zálohy.

Dědečkovu vyprávění vylo napínavé a všichni jsme se lekli, když při zmínce o výstřelu teta Kateřina vypískla. Nechci přehánět, ale myslím, že se lekl i dědeček. Trochu se zamračil, ale pak pokračoval.

Bylo něco dojemného v těch vzpomínkách starého vojáka. Oči mu zářily, když se rozpomínal na jména míst, osad a měst, názvy a data bitev a mimoděk užíval vojenských výrazů starých víc než půl století. Měl jsem dojem, jako by pokojem tichounce zněl pochod Radeckého.

Tak tedy byla krásná a tichá noc. Až příliš tichá. Vojáci odpočívali u dohasínajících ohňů, cypřišové háje voněly a koně občas ržali. V zámecké síni se šlechtic ve středověkém kroji zádumčivě díval z obrazu v zčernalém rámu na důstojníky, kteří večereli u dlouhého stolu. Svíce planuly a jejich plamínky tančily jako rudé jiskřičky v pohárech, do kterých bylo naléváno víno. Důstojníci nepili, neboť bylo na generálovi, aby první pozvedl pohár. Ale v těch dobách

nebylo dobré, aby první pil ten, jehož život je nejcennější. Bylo to nebezpečné. A protože nebezpečí bylo zde, dědeček už neobcházel ztemnělé lesíky cypřišů a pinií, nýbrž stál zde, aby zadržel generálovu ruku, nesoucí pohár k ústům. Bylo již příliš mnoho otráveného vína, a byl to dědeček, kdo vypil první pohár na zdraví generálovo. Bůh sud, kdo vypil poslední, bylo jich příliš mnoho.

Svíce se krátily, plápolaly, a šlechtic z obrazu se záměrně díval. Víno tlumilo v srdcích stesk po domově, rozzařovalo oči důstojníků a přinášelo na rty písně a slova o nových vítězstvích. Rozžehlo i oči generálovy pod sivými brvami a zbarvilo staré tváře lehkým ruměncem. Rozproudilo krev v údech, zdřevěnělých dnem, stráveným v sedle. Starý muž se s radostí díval na své důstojníky. Miloval je všechny tak, jak jenom stáří dovede milovat mladé lidi plné života, mladé, o kterých věří, že zvednou prapor, který mu vypadne z ruky, až Bůh dopustí.

Vojáci přinášeli víno, vyměňovali svíce, a starý šlechtic z obrazu se záměrně díval. Víno teklo a noci ubývalo. Réva podvazovala jazyky a myšlenky se pletly v začarovaném kruhu. Sladká únava se rozlévala v krvi a údy těžkly jako olovo, vínem i perným dnem, který měli všichni za sebou. Byla nekonečná ta silnice bílého prachu, který sedal do očí a dusil v hrdle. Nekonečná silnice, vroubená zaprášenými stromy a osamělými studnami, ke kterým by mohly chodit pro vodu ženy z Bible. A bylo nutno jeti stále dál, až do tmy, až sem.

Víno spláchno v hrdle usedlý prach a volalo spánek na zardělá oční víčka. Tváře spálené sluncem klesly na chladnou desku dubového stolu, v číších stálo nedopité víno a svíce dohořovaly. Starý generál seděl vzpřímeně v čele stolu, jeho oči zářily pod šedým obočím a povzbudivě se dívaly po těch, kdož nepodlehli ani vínu, ani únavě.

Bledý šlechtic v středověkém kroji se tiše díval z obrazu. Díval se na všechny, ale na něho se nedíval nikdo. Nikdo mimo dědečka. Dědečkovi se nelíbil ten středověký obličej se záměrnými očima a nelíbil se mu tvrdý rys kolem úst. Jistě to nebyl dobrý muž, a bylo dobře, že spí někde v kostelní kryptě pod těžkou plotnou mramoru. Jistě se už dávno rozpadl na prach a duši odnesl ďábel do pekla. To jistě, holoubku, a bylo ti čerta platno, i kdybys byl zaživa členem Svaté inkvizice. To tam na druhém břehu neplatí. Vypadáš na to, že by ses dovedl dívat, jak upalují člověka.

Dědeček upravil knot svíce a šel dolít vína generálovi. Vrátil se na své místo u dveří a říkal si, ostuda, rozlil jsem, kvůli tomu chlapíkovi z obrazu jsem rozlil. Nejsem opilý, ale to nesnesu, že se pořád po mně dívá. Už je mi z těch jeho hnusných očí špatně. Dívá se a dívá, a já ho budu muset zabít. Vztek smíšený s tušením zlých věcí stoupal v dědečkových prsou a ledovou rukou mu sevřel hrdlo. Svíce planou, víno jiskří a smrt chodí okolo. V tu chvíli dědeček vytáhl pistoli a střelil. Opravdu nebyl opilý a měl pevnou ruku. Koule vyrazila díru na šlechticově zpupném čele a v příštím okamžiku spadl obraz ze stěny a za ním spadl muž. Nu ano, výklenek za obrazem, a nepřítel, který čekal, až víno dokáže to, co nedokázaly jeho zbraně. Důstojníci probuzení výstřelem, klidný a rozhodný generál, volání stráží, zámek obklíčený nepřítelem a divoké šavlování pod olivami, mrtví kamarádi, kteří symbolicky padali s koní do vavřínů, to všechno dostávalo v dědečkově vypravování stále rychlejší spád. Starý pán se zadýchal a trochu se pletl. Vykládal třeba, že trubač troubil nasedat a potom sesednout, protože zapomněl troubit sedlat. Pak se nasedalo znovu. Jeli dlouho a divoce a ráno je zastihlo zase na vyprahlé silnici bílé prachem a lemované biblickými studnami. A toho dne před vším vojskem přistoupil šedý generál k dědečkovi a.

Dědeček úplně zapomněl, že nám také měl vykládat, jak se do něho zamilovala ta hraběnka.

XV

Sbližování se slečnou Barborou
Začarované lehátko
Miloušovy nehody
Teta touží po dráze spisovatelské
Vypráví námět románu o "Květině Martě"
I Milouš by se uplatnil v literatuře
Jde jenom o jedno

Slečna Barbora se přestěhovala s vařením do kuchyně. Pravila, že se jí ani moc nechtělo, venku to bylo docela zajímavé. Já jsem se jí ani nedivil. Zrovna tak, jak předtím vytrvale přšelo, bylo potom stále hezky.

Dny příjemně ubíhaly a někdo by řekl, že se nic zvláštního a významného nedělo, ale já bych s tím nemohl souhlasit. Pro mne se děly věci krásné, nevšední a podivuhodné a dny byly jimi naplněny. Uvědomuji si, že ostatní nemohli sdílet moje pocity, protože to, o čem mluvím, se týkalo pouze mne a slečny Barbory. Stávali jsme se každým dnem většími kamarády a měli jsme radost, když jsme bláhovými maličkostmi mohli dávat najevo, že patříme k sobě, ovšem jen tehdy, když to nikdo neviděl. Měli jsme společné cigarety, ukusovali jsme z jednoho a téhož jablka a vyměňovali jsme si věci. Nosil jsem kolem krku červený šátek slečny Barbory a ona nosila po kapsách svého sportovního obleku mé pouzdro na cigarety, zapalovač a kapesní nůž. Já jsem nosil její kovové zrcátko a měli jsme pádné důvody, abychom se navzájem hledali, protože já jsem si chtěl zapálit cigaretu a slečna Barbora potřebovala zrcátko.

Prohlíželi jsme spolu dědečkovu knihovnu a vždycky jsme pocítili touhu číst oba touž knihu a kupodivu, šlo to docela dobře uskutečnit. Naše obvyklá večerní mlčená na terase byla přerušena tím, že vlahé večery vábily celou naši společnost a seance s povinným vyprávěním příběhů se konaly tam. Měli jsme každý své označené lehátko, a Saturnin je každého večera rozestavoval způsobem, který nás se slečnou Barborou zbavoval důležitých starostí o to, budeme-li sedět vedle sebe.

Saturnin je vůbec velmi důmyslný muž. Dodnes nechápu, jak to dělal, že se Miloušovo lehátko, obyčejně

uprostřed vyprávění, zázračným způsobem složilo a pohřbilo blazeovaného světáka ve svých troskách. Když se to stalo poprvé, všichni jsme se polekali, a Saturnin ochotně přinesl Miloušovi lehátko jiné. To sklaplo asi za deset minut také, a Milouš se zase octl na zemi. To bylo na dědečka trochu moc. Křičel na Milouše, co to pořád děláš, ty kluku pitomá, nemůžeš sedět pořádně, a Milouš uraženě odešel.

I jinak plnil Saturnin svou přísahu a myslím, že Milouš bude na pobyt v dědečkově domě ještě dlouho vzpomínat. Saturninovým přičiněním prožíval jakousi filmovou grotesku plnou zázračných nehod a svízeli. Zajímavé bylo, že mlčel a neprozradil Saturninovi. Jistě to mělo nějaký důvod. Saturnin se nelekal žádné námahy a dalo by příliš mnoho práce, kdybych chtěl vyličit všechno, co si na Milouše vymyslel. Pamatuji si, jak můj drahý bratranec zuřil, když si z láhve březové vody nastříkal na vlasy petrolej, jak klel a vzbouřil celý dům, když v době, kdy nám nesvítlo světlo, šel potmě spat a zjistil, že někdo přestavěl nábytek v jeho pokoji naprosto nesmyslným způsobem, jak pochyboval o svém zdravém rozumu, když se dočítal šílené věci ve svých sešitových krvácích, v nichž Saturnin vyměnil navzájem listy tak, že číslování sice souhlasilo, ale každý list byl z jiného sešitu. Je zajímavé, že první takto upravený román Milouš přečetl, aniž to zpozoroval. Dokonce myslím, že měl v úmyslu ten příběh vypravovat, až naň přijde řada v našich černých hodinkách. Dědeček totiž trval na tom, abychom se ve vypravování všichni vystřídali, třebaže už zase máme elektrické světlo. Teta Kateřina překotně souhlasila a jala se vyprávět.

Pravila, že já i dědeček jsme vykládali příběhy ze svého života, příběhy, které se nám skutečně přihodily, ale jí to není možné. Její život byl těžký a všední, znala jenom práci a odříkání, a když strýc František zemřel, obětovala se svému dítěti, Miloušovi. Nikdy nepromluvila krivého slova o svém zemřelém muži a nechce na něj vzpomínat ve zlém, už proto ne, že to byl dědečkův syn a ona si dědečka váží ze všech lidí nejvíce, ale to snad může říci, že nezaopatřil rodinu po stránce hmotné tak, jak by se patřilo.

Dědeček sebou netrpělivě pohnul a teta rychle pravila, že ví, byla zde továrna a nějaký ten groš na hotovosti, ale bylo potřebí dát Miloušovi vzdělání. Dědeček se podíval na Milouše jako člověk, který se dovídá zbrusu novou věc. Zavrtěl nedůvěřivě hlavou, ale teta Kateřina se nedala vyrušovat.

Pravila, že i když rodina o tom soudí jinak, ona si nemá co vyčítat. Továrna byla malá a nestačila provozu. Bylo bezpodmínečně nutno zakoupit sousední budovu. Tím se teta zadlužila a musila pak továrnu prodat i s tou sousední budovou. Všichni nezaujatí lidé říkají, že je to zázrak, že se tak dlouho držela nad vodou a neklesla pod břemenem starostí. Přirozeně nemohla si počínat tak, jak by si byl počínal muž. Je slabá žena a neměla nikde zastání. Milouš byl příliš malý, než aby se oň mohla opřít a aby jí byl záštitou. Mimoto není stvořena pro praktický život.

Nikdy o tom nemluvila, ale čím dále tím jasněji si uvědomuje, že šla nepravou cestou a že její pravé místo bylo v umění. Je škoda každé hřivny, která zůstane nevyužita. Již ve škole obdivovali učitelé její slohové úkoly a pravili, že má nevšední spisovatelské nadání. Tož, nemělo to být. Celý život se obětovala jiným a nikdo netušil, že vidí do lidských srdcí hlouběji než ostatní a že touží zachytit perem pro paměť budoucím všechno, co krásného zpívá v její duši. Chtěla psát hlavně pro ženy, protože žena ženě nejlépe rozumí. Snad by ji její čtenářky chápaly lépe, nežli ji pochopili lidé, mezi kterými prožila svůj život. Nikdo jí nerozuměl. Jen jednou šla kolem ní láska, velická a čistá jako horský potůček, ale ona byla vdanou ženou a řekla mu, že nemohou jít životem ruku v ruce.

Často přemýšlela nad tím, měla-li právo vyrvat lásku ze svého srdce a rozdějit dva lidi, spojené citem posvátným, ale bylo zde dítě a to ji snad omlouvá. Zmizel smutně z jejího života, odešel a už nikdy ho nespátřila. Bojí se myslet na to, zda ho nevehnala v chladnou smrti. Miloval ji příliš.

Potom se snažila zapomenout. Sklonila hlavu, nereptala na svůj osud a trpělivě nesla svůj kříž. Mlčela i k urážkám, kterými ji zahrnuli příbuzní, bylať příliš hrdou, než aby ty pomluvy vyvracela, alespoň pokud se týkaly jí. Když ovšem pomlouvali také jeho, oni, kteří nebyli hodni očistiti mu opánky, tu nemohla mlčet, zvláště když říkali, že kromě zlomeného srdce odnesl také její zlaté hodinky a nějaké stříbrné lžičky. Víte, taková pomluva, no to je hrozné. Ó, lidská zloba. Ale psi štěkot na měsíček neplatí. V jejích vzpomínkách je jeho jméno čisté. Snad si ty hodinky nechal na památku, nebo si za ně koupil, teta se dojatě odmlčela, revolver. Tož, darmo vzpomínat. Pohřbila obě lásky, jeho i literaturu. Teta pravila, že nám bude vykládat námět románu, který chtěla napsat. Vypravovala asi toto:

Říkali jí květinka Marta. Stávala za pultem mezi kyticemi růží, karafiátů a šerfíků a balila květy do hedvábného papíru. S nesmělým úsměvem je pak podávala elegantním mužům, kteří je odnášeli jiným ženám. Měla oči jako fialky, pleť jako lilie, ústa jako rudý mák a zoubky jako sněženky. Měla hlubokou duši a vážnou známost. Pavel nebyl tak elegantní jako muži, kteří kupovali koše květin operetním zpěvačkám, bylť dělníkem v dolech. Ve dne pracoval na šachtě a večer čekával na květinu Martu na rohu Vodičkovy ulice a Václavského náměstí. Milovali se horoucí láskou, čistou jako studánka, a Martě nevadily jeho čisté sice, ale ošumělé šaty. Měla upřímně ráda toho velkého hochy s šedýma očima, který žil jen pro ni a nelekal se žádné oběti, aby ji učinil šťastnou. Ale, jak se říká, štěstí je vrtkavé, nemá žádného stání. Martin sen o lásce se rozplynul, rozbil se o záludnost a faleš světa, o nastražená úskalí, o kterých důvěřivá dušička květiny Marty neměla ani tušení.

Osud tomu chtěl, že se setkala se svou studentskou láskou z měšťanky, s démonickým a cynickým Oskarem. Omámil ji vášnivými slovy, ďábelsky předstíral, že od dětství nosil v srdci její obraz, a sliboval jí lásku nepomíjející a věrnou až za hrob. Člověk je křehký, a Marta odolávala dlouho jeho falešným řečem, ale nakonec podlehl. Byla tak mladá a nezkušená, a není možno ji odsuzovat, neboť jest psáno, kdo jsi bez viny, udeř.

Jistě by se byla po tomto mladistvém poblouznění vrátila k milovanému Pavlovi, neboť jen on byl sluncem jejího života, ale nebylo tak souzeno. Když odcházela s Oskarem z jeho mládeneckého bytu, spatřil je Pavel. Marta zbledla a kolena se pod ní podlomila. Chtěla zavolat za odcházejícím Pavlem, ale bolest ji stáhla hrdlo a všechno se kolem ní kácelo. Sen jejího štěstí ležel v troskách a cítila, že nemá proč žít. Byla by omdlela, kdyby ji Oskar nebyl zachytil do náruče. Květinka Marta se zachvěla odporem, udeřila svůdce pěstí do tváře a utekla pryč.

Dlouho bloudila prázdnými ulicemi a drásala své srdce pohledem na místa, která byla svědkem schůzek s Pavlem a jejich společného štěstí. Jen nábreží se vyhýbala, protože si nebyla jista, že by odolala volání řeky, která ji vábila do svého objetí.

Zatím Pavel seděl ve svém pokoji s hlavou v dlaních a zdálo se mu, že to nemohla být skutečnost, že to byl ošklivý sen, ze kterého se probudí. Jeho Marta, jeho květinka Marta zapoměla na jejich lásku a jemu nezbývalo, než přijmout tuto ránu osudu. Potom vstal a s kamennou tváří spálil dopisy, fotografie a všechny vzpomínky, které mu dosud byly tak drahé. Jen Martin obraz v srdci nedovedl spálit. Ubíhaly měsíce, uběhl rok a druhý, ale rána v Pavlově duši se nezahojila. Procházel se sám a zasmušilý ulicemi města a přátelé ho nepoznávali. Večery trávil hovory se svou bytnou, moudrou to stařenkou, ženou z lidu, která ho milovala jako vlastního syna. Těšila ho, jak dovedla, a vyprávěla mu obsahy přečtených románů, v nichž se milující srdce nakonec přece jen spojila k tichému štěstí, ale Pavel se jen smutně usmíval a říkal, že život není román. Trvalo to dlouho, než ze slov moudré té ženy pochopil, že nejednal správně, že jeho povinností bylo odpustit. Jen tak by byl dokázal svou opravdovou lásku a hloubku své duše. Vždyť vlastně všechno zavinila jeho prokletá vášeň hrát šachy. Proč se květince Martě víc nevěnoval, proč ji nechával každý čtvrtek samotnou a spěchal do kavárny, aby sehrál několik partií? S hanbou v srdci vzpomínal na to, jak úplně propadl své náruživosti, jakmile zasedl k šachovnici, a na to, že v těch chvílích mu snad byl uvolněný pšec, Bůh mne netrestej, důležitější než květinka Marta. Proč nechával jednou týdně Martu samotnou a tím ji přímo vehnal do Oskarova náručí? Ano, tak tomu bylo a ne jinak, a v tu chvíli Pavel již neváhal a rozhodl se, že Martičce odpustí, vždyť jeho bytná měla pravdu, když pravila, že, můj Bože, jednou není vždycky.

Ale život zatím nečekal. Pozdě, Pavle, příliš pozdě jsi pochopil, co bylo tvou povinností. A tak se stalo, že Pavel marně hledal květinku Martu v závodě, kde byla před dvěma lety zaměstnána, a nenašel ji ani v bytě, který tenkrát obývala. Byl všecek zoufalý, ale osud ho neušetřil ani toho nejtvrďšího ponaučení a zavedl ho před Staroměstskou radnici zrovna ve chvíli, kdy pobledlá a smutná Marta opouštěla obřadní síň jako žena muže, kterého Pavel nikdy neviděl. V tu chvíli Pavel omdlel a jeho světlý svrchník se potřísnil blátem ulice.

Marta nebyla v manželství šťastna. Nemilovala svého muže, a jen myšlenka na to, že snad jí osud dá dítě, jehož čisté oči by léčily bolest její duše, dala jí sílu, by snášela svůj těžký úděl. Než její touha byla marnou. Měsíce ubíhaly a Marta se necítila matkou. Jedinou její radostí byla hudba. Komponovala smutné písně a psala dlouhé dopisy Janu Kryštofovi, slavnému hudebnímu skladateli.

Její muž ji miloval, ale byl poněkud příliš jednoduchý a nemohl pochopit hloubku a složitost její citlivé duše. Již se zdálo, že Martino štěstí je navždy ztraceno, když Prozřetelnost sama zbavila ji jejich pout. Po krátké nemoci zemřel její muž, a paní Martě, ačkoliv upřímně želela jeho smrti, zasvitl paprsek naděje, že snad přece jen není vše ztraceno.

Tušila, že ji Pavel dosud miluje, a doufala, že peníze, které jí její muž zanechal, jí umožní, aby mohla zlepšit Pavlův těžký život dělníka v dolech. Znovu pročítala pečlivě ukrývané dopisy, které ji kdysi psával, a zkoumavě hleděla do zrcadla s nevyslovenou otázkou, zda se ještě bude Pavlovi líbit. Co vymyslíla plánů a drobných lstí, aby se s ním setkala, a netušila, že to bude chvíle z nejbolestnějších.

Byla to náhoda, která vedla její kroky do Kinského zahrady, kam spolu kdysi chodívali, a tam spatřila Pavla. Stál proti ní na cestičce, zbledlý nečekaným setkáním, a tiše se na Martu díval. Dlouho mlčel a pak začala Marta tichým hlasem vyprávět o sobě, o svém manželství, o tom, že na něho nikdy nezapoměla a že je nyní volná, a Pavel jí zádušně naslouchal a pak pronesl větu, která pohřbila všechny Martiny naděje naposled a definitivně. Hlasem, ve kterém se chvělo zoufalství, řekl: "Jsem ženat."

Marta se dívala směrem k přízemní stavbě, v níž je umístěno oddělení zemědělského muzea, a slzy jí stékaly po tvářích. Potom se tiše zeptala: "Jsi šťasten?" Neodpověděl ihned a potom řekl, že žádné manželství bez lásky nemůže být šťastné, a on miloval jen jednou v životě, ale je téměř spokojen. Má hodnou ženu a malou roztomilou dcerušku. Stará rána skoro přebolala a je marno vzpomínat na to, co bylo a co je nenávratně pryč. Bylo by škoda těžce nabytého klidu.

Když Marta odcházela domů, viděla na cestu jen matně, protože měla v očích slzy. A tak se stalo, že luxusní dvanáctiválcová limuzína ji zachytila, vlekla ji s sebou několik metrů a pak ji odhodila na obrubník chodníku. Z auta vyskočil starší pán ve sportovním obleku a sklonil se nad jejím tělem, ale to už Marta neviděla. Probudila se v nákladně zařízeném nemocničním pokoji soukromého sanatoria a jen velmi pomalu si vzpomínala, co se s ní vlastně stalo. Jen nejasně si vzpomínala na velkou modrou limuzínu, kterou závojem slz uviděla v posledním okamžiku, a pak už byla v její paměti jen bezbarvá skvrna.

Prohlížela si se zájmem bílý pokoj, ve kterém se nalézala, když vtom se ozvalo diskrétní zaklepání a vstoupil starší muž prošedivělých vlasů a majestátního držení těla. Představil se jí jako továrník Skála a pravil, že velmi lituje nehody, která jí byla způsobena jeho autem. Naštěstí je její zranění jen lehkého rázu a pan primář soudí, že nebude mít následků. Prosil Martu, aby si nepřipouštěla žádných starostí a byla klidná. Pošle jí knihy, víno a ovoce, a může-li ji potěšit trochu přátelského popovídání, bude ji denně navštěvovat. Samozřejmě, považuje za svou čestnou povinnost hradit všechny s léčením spojené výlohy a doufá, že po vyléčení Marta neodmítne jeho pozvání k zotavené na Sázavě.

Za normálních okolností by byla Marta pozvání nepřijala, ale po ranách, kterými ji osud stíhal, toužila po tom, být vzdálena městského hluku, a chtěla se pokusit najít v chrámu přírody ztracený klid. Přijala, a tak se stalo, že půl roku poté byl ve společenské části denních listů ohlášeno sňatek továrníka Skály s Martou. Bylo ironií osudu, že téhož dne přinesly noviny úmrtí oznámení Pavlovy ženy. Továrník Skála řekl před svatbou Martě, že si je plně vědom toho, že by mohl být jejím otcem, ale že má velmi pádné důvody k tomu, aby ji požádal o ruku.

Pravil, že trpí těžkou chorobou jater a domnívá se, že dříve nebo později zemře. Bude šťasten, bude-li mu dopřáno strávit zbytek života po boku milované ženy a být zbaven starostí o to, jak by měl naložit se svým značným jměním, dědiců nemaje. Marta ani nemohla uvěřit, že by byl nemocen, vypadal na svůj věk neobyčejně statně. Snažila

se rozptýlit jeho obavy, a možno říci, že se jí to dařilo, zvláště když mu po roce darovala syna. Továrník Skála byl šťasten a celý jako by omládl. Zdálo se, že úplně zapomněl na svou chorobu.

Zapomněl, ale nemoc nezapomněla. Továrník Skála zemřel, jak byl předpověděl. Po jeho smrti vyšlo najevo, že byl daleko bohatší, než se Marta domnívala. Skoro se lekla částky, kterou notář vyslovil, a ještě dlouho potom nemohla uvěřit, že je opravdu majitelkou takového bohatství. Ona i malý Milan mohli být bez starostí o svoji budoucnost, a dokonce mohli občas něco darovat i na dobročinné účely.

Marta velmi často vzpomínala na Pavla a ptala se v duchu sama sebe, netrpí-li nouzí. V přepychu, kterým byla obklopena, stávala se jí nesnesitelnou myšlenka, že jediný muž, kterého milovala a dosud miluje, musí si vydělávat svůj chléb jako dělník v dolech. Snad strádá i jeho dítě. Od té doby, kdy četla v novinách úmrtní oznámení Pavlovy ženy, neměla zpráv, co se s ním děje. Umínala si, že navštíví ředitele dolů, kde byl zaměstnán, a pokusí se zlepšit Pavlovo postavení tak, aby neměl tušení, že zasáhla v jeho prospěch. Mohla to lehce učinit, neboť ředitel Horyna byl častým hostem továrníka Skály, a mohla se tudíž na něho obrátit jako na dobrého známého. Jak se rozhodla, tak vykonala. Nařídila, aby byla připravena modrá limuzína, svěřila malého Milana pečlivě ošetřovatelce a rozjela se do Prahy.

Tentokrát poprvé v životě vkročila do závodních kanceláří a dala se ohlásit u ředitele Horyny. Byla ihned přijata a bez váhání řekla, proč vlastně přichází. Ředitel Horyna byl pln ochoty, ale jen zpočátku. Potom se tvářil překvapeně a nakonec se začal usmívat. Dal si opakovat Pavlovo jméno a pak se ptal, myslí-li to milostivá paní vážně. Pak řekl, že nemá na šachtě zaměstnance takového jména, ale že pan Pavel Kříž, o kterém milostivá paní mluví, je majitelem těchto dolů a tudíž jeho šéfem, a že je naprosto vyloučeno, aby mu on, jeho zaměstnanec, zvyšoval gáži. Marta jako bleskem pochopila, že Pavel předstíral své podřízené postavení proto, aby vyzkoušel její lásku, a vlna dojení ji zaplavila. Dříve než měla čas se vzpamatovat, vstoupil Pavel, ředitel Horyna ho uctivě pozdravil a taktně opustil pokoj. Buďme i my diskrétní a spustíme oponu nad shledáním dvou milujících se srdcí, která se přes všechny nástrahy osudu a víry života přece jenom našla, aby v harmonickém souzvuku prožívala tiché štěstí manželského života. Když po krátké době přistupovala kytička Marta k oltáři se svým milovaným Pavlem, kráčely za nimi jejich rozkošné děti držíce se láskyplně za ručičky.

Když teta Kateřina skončila své vypravování, odmlčela se a zamyšleně pozorovala vzorek koberce. Potom pravila, že jeden známý spisovatel, kterého nebude jmenovat, byl tímto námětem nadšen s vřele jí radil, aby se nerouhala Bohu a využila svého nadání. Teta pravila, že i ona má dojem, že by ještě nebylo pozdě začít psát a že také redaktorka jednoho ženského časopisu ji velmi povzbuzovala. To by ovšem bylo možné jen v tom případě, a tu se významně dívala na dědečka, kdyby byla hmotně zajištěna a nemusila se brzdít v tvůrčí práci starostmi o Miloušovu budoucnost. Oj, pravila, to by se to potom psalo! Dokonce si myslí, že i Milouš by se mohl uplatnit v literatuře. Napsal několik velmi pěkných básní a edice nejmladších autorů byla ochotna je vydat. Tož tak: talent zde nesporně je a jde jenom o to hmotné zabezpečení.

XVI

Všetečná otázka doktora Vlacha

O románech pro ženy

Historie s číslovanými nápadníky

Nežeríte se s osobami pomatenými

Doktor Vlach si vyleze na křeslo a přísahá

Docházejí nám potraviny

Plán na záchranu

Dědeček drakonický

Teta zmlkla a zdálo se, že dědeček usilovně přemýšlí o jejích slovech, ale pak se ukázalo, že podřimuje. Doktor Vlach se ptal tety, co by byla ta květinka Marta dělala, kdyby se byl ten Pavel zatím podruhé oženil. Teta odsekla, že takovým způsobem by bylo lze zesměšnit každé literární dílo, a ptala se ironicky doktora Vlacha, co by dělal, kdyby byl zemřel dřív, než udělal doktorát. Doktor Vlach pravil, že by si byl klidně lehl na hřbitov a nechal lidi hloubat nad tím, co z něho mohlo být. Teta se zvedla a odešla z pokoje, následována znučeným korunním princem. Dědeček okamžitě přestal dřímat a po zbytek večera byl docela svěží. Doktor potom vykládal, že bylo popsáno mnoho papíru o zhoubném vlivu špatné dobrodružné četby na nedospělou mládež, ale že četl velmi málo pojednání, namířených proti takzvaným ženským románům, které podle jeho mínění mohou mít následky daleko katastrofálnější, než mají morzakory na naši mládež.

Pravil, že i nejpitoměšímu klukovi je jasno, že nemůže strážníky na Václavském náměstí chytat do lasa a že řemeslo pistolníků už dávno nemá zlaté dno. Daleko nebezpečnější je namlouvat spoustě našich milých čtenářek, že manželství není nic definitivního, že je to jedna z mála možností zbohatnutí, že nikdy není pozdě nahlédnout svůj omyl, zbavit se pout a jít za hlasem svého srdce štěstí vstříci. Je mnohem snazší dokázat nedospělému klukovi, že není krvežíznivým pirátem, než zabránit málo inteligentní čtenářce, aby nenalézala obdoby mezi osudem hrdinky románu a soudem svým a tropila v důsledku toho hlouposti.

Mladým děvčatům je namlouváno, že továrníci, velkostatkáři, bankéři a milionáři vůbec se žení zásadně jen s chudými švadlenkami, telefonistkami a prodavačkami. Když to neučiní, jsou v manželství nešťastní a po rozvodu se kajícně vracejí do náruče chudé, ale milované dívky. Ovšem také se někdy stává, že se hrdinka románu zamiluje do

chudého hodného hochu, dejme tomu do konduktéra, ale nakonec se trapná situace rozuzlí. Zjistí se, že ten mladý muž dělal průvodčího jen ze sportu a ve skutečnosti je majitelem státních drah. No proto, řeknou si čtenářky a jsou spokojeny. Jinak by jim nesouhlasila ta čirá blaženost, která se rozlije na posledních stránkách románu, protože: já mám také železničáře a řeknu vám, že to není žádná slast.

Vliv, který ty tiskoviny na spoustu žen mají, je přímo senzační. Doktor Vlach pravil, že asi před pěti lety ošetřoval mladého muže, který se pokusil o sebevraždu, protože mu děvče, se kterým měl několik let známost, začalo chodit s jiným. Na tom nebylo nic zvláštního, takových případů je spousta, ale chování té dívky bylo podivné. Udržovala dále přátelství se svým snoubencem, scházela se s ním, říkala mu, že její srdce bojuje mezi láskou k snoubenci č. 1 a láskou k snoubenci č. 2, vypravovala mu o svých schůzkách s tím druhým a vyzývala ho, aby se nevzdával naděje a aby o ni bojoval.

Ten chlapec byl z toho úplně popleten, trápil se, nespál a pak se postřelil. To děvče ho chodilo navštěvovat, plakalo a zdálo se, že si ji tím průstřelem plác, jak ona říkala, vybojoval. Ale sotva se uzdravil, nějak jí otrnulo a hra začala znovu. Ten chlapec s důvěrou, která mne dojímala, přišel za mnou a ptal se mne, co má dělat. Během nemoci jsem se stal jakýmsi jeho zповědníkem a teď jsem mu měl poradit.

Řekl jsem mu, aby si našel jiné děvče, ale to víte, jak to u takových mladých bláznů chodí. Ta a žádná jiná! Odcházel zarmoucen a já jsem čekal, kdy mne zavolají k ohledání jeho mrtvoly. Místo toho přišel asi za týden znovu. Přinesl mi nějaký ženský časopis, otevřel jej asi uprostřed a žádal mne, abych si to přečetl. Měl jsem chuť ho vyhodit. ale nakonec jsem učinil, jak si přál.

Byl to kus nějakého románu na pokračování a jmenovalo se to "Mezi dvěma muži" nebo tak nějak. V části, kterou jsem četl, jakási dívka jménem Alena navrhovala jistému Petrovi, aby se rozešli, protože ona miluje Luboše. Petr prý zbledl a pravil: pokračování příště.

Složil jsem ten časopis a ptal jsem se, proč jsem to měl číst. Můj pacient vstal a volal: "Ona si hraje na tu Alenu!" Pak si zase sedl a pravil, že teď je všemu konec. Vykládal, že už před časem pojal podezření, že něco ovlivňuje chování jeho snoubenky. Její způsob mluvy se podstatně změnil; hýřila frázemi, v kterých se to hemžilo přepjatými slovy, samé srdce, city nejsvětější, hloubky duše, ty mne nemůžeš pochopit, vyšší touhy a tak. Myslel, že to má od toho nápadníka č. 2, ale pak se mu dostal v kavárně do ruky ten pitomý časopis a tam s ohromením četl větu, kterou mu ona řekla před několika hodinami. Byla tam v naprosto stejném znění, přesně, slovo za slovem.

V první chvíli ho napadlo, že snad jeho děvče ten román píše a inspiruje se svým kolísáním mezi oběma nápadníky, ale pak tuto myšlenku zavrhl. Zdá se, že věc se má takto: jeho snoubenka si ten román transponovala do skutečnosti. On je Petr a Luboš je ten nápadník č. 2. Sehnal všechna předešlá čísla toho časopisu a pečlivě pročetl všechna pokračování románu "Mezi dvěma muži". Všechno souhlasí, jakákoliv pochybnost je vyloučena. Snažil se uhodnout, jak ta historie skončí, aby zjistil, jaké má vyhlídky proti svému soupeři. Bohužel není jasné, koho si ta bláznivá Alena nakonec vezme.

Pokusil se to zjistit v redakci časopisu, ale tam mu řekli, že autorka dodává román po částech a že patrně ještě ani sama neví, jak to nakonec dopadne. Tohleto číslo právě vyšlo a jeho snoubenka je ještě nečetla, ale je jisto, že hned, jakmile se to stane, bude trvat na tom, aby se rozešli.

Doktor Vlach pravil, že si připadal jako v bláznivém snu. Pokusil se vymluvit svému pacientu tu absurdní domněnku, ale bylo to marné. Nakonec se rozešli s tím, že počkají, jak bude slečna snoubenka jednat po přečtení tohoto pokračování.

Hned příštího dne se vrátil ubohý mladík do ordinace jako rychlík do nádražní haly, vrhl se do křesla a vyrazil: "Jak jsem říkal. Doslova. Dokonce se spletla a říkala nápadníkovi č. 2 Luboš, ačkoliv se jmenuje František. Ted' je všemu konec."

Byl tak upřímně nešťasten, že mi ho bylo líto. Vykládal jsem mu eugenické zásady, které zahrnují uzavírání sňatků s osobami pomatenými, a znovu jsem mu radil, aby se svým soupeřem nebojoval o pochybnou čest zřít se doma sanatorium.

Odešel a pak jsem dlouho o něm neslyšel. Setkal jsem se s ním, když už byl ženat a odjížděl se svou manželkou do ciziny. Nechtěl jsem se ptát, jestli si vzal tu potrhlou holku, ale řekl mi to sám. Ano, byla to ona a všechno bylo v nejlepším pořádku, člověk musí být chytrý. Zjistil si adresu pachatelky románu "Mezi dvěma muži", napsal jí dopis a vylíčil jí své neštěstí. Ujišťoval ji, že všechno záleží na tom, jak její román dopadne, a zapřisahal ji, aby se Alena provdala za Petra. Autorka byla jeho příběhem dojata a ochotně vyhověla jeho přání. Pravila, že je to docela snadné, někoho si Alena nakonec vzít musí a není důvodů, proč by to nemohl být Petr. Hned v příštím pokračování spadly Aleně šupiny z očí, prohlédla neupřímnou Lubošovu povahu a uvědomila si, že její srdce bije výhradně pro Petra.

To ovšem bylo něco jiného. Snoubenka obrátila na čtyřáku a nakonec se přece jenom vzali. Šťěstí mladého novomanžela bylo kaleno jediné tím, že se mořil představami, co se stane, začne-li v tom časopise vycházet nějaký román, v němž vdaná žena zjistí, že její manželství bylo omylem a tak dále. Redakce odmítla mu zaručit, že se v jejím listě takový román nevyskytne, ale i tentokrát si mladý muž věděl rady. Zjistil si, do kterých evropských států je ten časopis posílán, a odjel i s manželkou do země, která v tom seznamu nebyla.

Když doktor Vlach skončil, netajili jsme se podezřením, že si tu historku vymyslel, ale on vylezl na křeslo, zvedl tři prsty a volal, že přísahá. Vypadal v tu chvíli jako prorok, a slečna Barbora se dala do smíchu. Nadšení doktorovo opadlo. Slezl pomalu z křesla a melancholicky prohlásil, že má hlad. Nebylo divu. Slečna Barbora rozdělila potraviny tak, abychoom vydrželi ještě tři dny a dávky byly opravdu velmi malé. Debatovali jsme o tom, co se stane, neobjeví-li se zítra nebo nejpозději pozitíí dělníci pana Novotného, aby postavili nový můstek.

Doktor Vlach pravil, že má ve svém srubu trochu potravin a že by snad bylo dobře, kdyby se tam někdo pro ně vypravil. Myslí, že by stačily aspoň na jeden den pro všechny. Slečna Barbora pravila, že to není žádné řešení,

potraviny sníme a budeme zase ve stejné situaci. Je možno, že stavitel Novotný ani neví, že most byl stržen, a stejně budeme nuceni vymyslet něco, co by nás vyvedlo z té svízelné situace. Dědeček souhlasil se slečnou Barborou.

Připadali jsme si jako strážce majáku, který marně čeká na zásobovací loď, jako polární výprava nad posledními zbytky potravin, jako obležela posádka ve vyhladovělém městě a já nevím co, ale mělo to v každém případě nádech dobrodružnosti. Vymyslili jsme spoustu fantastických podniků, jejichž účelem bylo dostat se do městečka a nakoupit nové zásoby.

Nakonec měl doktor Vlach docela rozumný plán. Navrhoval, abychom počkali ještě dva dny, nebude-li započato se stavbou mostu. Potom jsme měli vzít potravu na poslední den s sebou a vydat se na cestu k jeho srubu. Je to krásná a pohodlná túra, a vyjdeme-li kolem osmé hodiny ráno, dorazíme tam brzo po poledni. Je tam dost místa, abychom tam všichni přenocovali. Samozřejmě, nebude to tak pohodlné jako zde, ale nic jiného nám nezbyvá. Příštího dne vyrazíme časně ráno k Bílému sedlu, obejdeme prameny řeky, přes Vřesové studánky sestoupíme do údolí a pokusíme se ještě téhož dne dorazit do městečka. Bude to úkol poněkud tvrdý, ale lze to dokázat. V městečku podnikneme útok na hotel, pořádně se najíme a ještě v noci vytáhneme pana Novotného z postele, aby šel stavět most.

Dědeček prohlásil, že na tuhle poslední fázi se nejvíce těší, a říkal, že je to docela rozumný návrh. Hlasování bylo provedeno bez opozice a doktor Vlach pravil, že doufá, že i paní Kateřina bude s naším plánem souhlasit. Dědeček pravil, že na tom nezáleží, komu se to nelíbí, ať zůstane zde bez jídla a pohřbíme ho, až se vrátíme.

Pak přinesl mapu, do které s doktorem Vlachem zakreslili naši zamýšlenou cestu, a pak jsme se radili, co bude nutno vzít s sebou. Doktor Vlach tvrdil, že bychom měli vzít s sebou příkrývky pro případ, že by pro únavu některého člena společnosti nebylo možno druhou část naší cesty urazit za jediný den. Stačilo vzít dvě nebo tři, ostatní bychom vzali z jeho srubu.

Dědeček pravil, že je naprosto vyloučeno, abychom se vláčeli s příkrývkami, to by nás jen zdržovalo v pochodu. Městečka musí být stůj co stůj dosaženo. Jsme v situaci, kdy je jakákoliv sentimentalita škodlivá, a kdo nebude moci dál, bude zanechán svému osudu. Dědeček byl toho večera nějak spartánsky naložen. Čekal jsem, že navrhne, abychom slabší členy společnosti před nastoupením cesty pobili. Podotkl jsem něco takového a zdálo se, že dědeček o tom uvažuje, ale pak to zamítl. Snad si nebyl jist, do které kategorie by se dostal.

Mluvili jsme o tom podniku dlouho do noci a zmocňovalo se nás jakési podivné rozrušení, ačkoliv pro to nebylo nejmenšího důvodu. Za normálních okolností bychom byli takový výlet třeba také podnikli z pouhé turistické záliby a ani by nám nebylo napadlo, že je v tom něco zvlášť vzrušujícího. Stačila pouhá skutečnost, že jsme k tomu podniku byli donuceni hrozným nedostatkem potravin, aby se v naší představě výlet proměnil v zoufalý pochod. Život, nebo smrt! Kdo klesne, je ztracen. Vpřed, stále vpřed, zachraň se, kdo můžeš. Myslím, že jsme toho večera všichni uléhali s přáním, aby nám to dobrodružství pan stavitel Novotný nezkazil. Když ten most tak dlouho nestavěl, tak ať si jej nechá. Teď už se ho neprosíme. To bude něco pro Saturnina, napadlo mi těsně před tím, než jsem usnul.

XVII

Milión lidí v řadě

Milouš nechce vypravovat

Saturninova bláznivá historie

Strašidlo pije koňak

Nepřístojné chování dubové skříně

Velitel hasičů a brnění ze 14. století

Baltazar Krys touží po klidu

Saturnin ve službách soukromého detektiva

Hodláme zemřít důstojně

Příští den uplynul, aniž se stalo co pozoruhodného. Dělníci pana Novotného se neobjevili. Saturnin, jak jsem předpokládal, byl nadšen vyhlídkou na náš podnik a říkal tomu "pochod hladu". Pravil, že se takové věci stávají v Číně, jenže v daleko větším rozsahu. Tam se na takový pochod dá třeba milión lidí. Dědeček říkal, že je to nesmysl, protože kdyby se milión lidí postavil do řady, mohli by si podávat potraviny z městečka až sem. Saturnin namítl, že každý člověk z toho miliónu musí jíst, a že kdyby si každý v té řadě ukousl, zemřeli bychom tu hladem stejně.

To se rozumí, že se do toho vložil doktor Vlach a chtěl vypočítat, jak by to dopadlo, kdyby se každý v té řadě chtěl najíst a teprve až už nebude moci, podával potraviny dál. Tohle já nemám rád. Oni vždycky začnou o něčem mluvit, zpočátku to vypadá rozumně a pak je to čím dál bláznivější. Aspoň kdyby člověk měl jistotu, že to dělají pro legraci, ale oni se přitom tváří vážně a nakonec se třeba pohádají. Myslím dědečka s doktorem Vlachem, Saturnin se ovšem nikdy nehádá, ale obyčejně k tomu dá popud.

Odpoledne jsme se se slečnou Barborou vypravili na ostružiny, ale žádné jsme nenašli. Nějaké trnité křoví tam bylo, ale nebyli jsme si jisti, že na tom rostou ostružiny, ostatně tam ani žádné nebyly.

Když jsme se vrátili s prázdnými džbánsky, pravil dědeček, že to tušil, protože když jdou tihle dva spolu, je vyloučeno, aby něco našli. Slečna Barbora se zarděla a dědeček se jí smál.

Večer jsme seděli na terase a teta Kateřina nutila Milouše, aby něco vypravoval, že je řada na něm. Milouš pravil, že ho to nebaví. Ať vypravuje někdo jiný. No tak se podívejte, řekla teta Kateřina, on je takový plachý. Vždycky byl takový plachý a hlavně se ostýchá před slečnou Barborou. Teta neví, jestli mu slečna Barbora nespletla hlavu. Tak se jí zdá, že ano.

Slečna Barbora prudce popřela, že by byla komukoli popletla hlavu, ale pak se zarazila a myslím, že si vzpomněla na mne. Teta volala, že to myslí jen v žertu, ale já jsem ji neposlouchal. Díval jsem se na slečnu Barboru a čekal jsem, jestli se na mne podívá. Podívala. Pochopila, že se usmívám proto, že z vlastní zkušenosti vím, že není pravda, že nepopletla hlavu nikomu, a celá zrůžověla. Ale oči nesklopila a zazářily jí v nich veselé ohýnky.

Potom dědeček vyzval Saturnina, aby on něco vykládal. Právil, že podle toho, co o něm slyšel, prožil pravděpodobně mnoho dobrodružství a ať nám tedy něco zajímavého vypravuje.

Saturnin řekl, že velmi rád vyhoví přání pana ředitele, ale rád by podotkl, že jeho život vůbec nebyl dobrodružný. Tato skutečnost ho upřímně mrzí, protože vždycky toužil po tom, aby byl tam, kde se dějí věci nevšední, neobvyklé a nebezpečné, ale nebylo mu to dopřáno. Velmi často záviděl svým kolegům, kteří měli příležitost prožít se svými pány události, na které se nezapomíná. A ti si toho obvykle nevážili a toužili po takové službě, kde se nic neděje. To nikdy nechápal.

Právil, že před několika lety sloužil jistému velmi střízlivému a prozaickému džentlmenovi a ten mu jednoho dne ukázal dopis, který mu napsal bývalý sluha a který byl zdrcujícím dokladem toho, jak někteří lidé nestojí ani o sebemenší vzrušení. Obsah toho dopisu byl asi tento:

Vážený pane!

Když jsem před lety vystoupil z Vašich služeb, netušil jsem, jak špatně činím a jakým trampotám jdu vstříc. Je pravda, že pan Gustin mi nabídl místo lépe placené, nežli jsem měl u Vás, ale to, co jsem v jeho službách prožil, není vůbec možno zaplatit.

Snad by se bylo všechno vyvíjelo jinak, kdyby byl pan Gustin zůstal v Praze a zastával dále svůj úřad, neboli kdyby nebyl zdědil po svém strýci tolik peněz, že se stal hmotně naprosto nezávislým. Ale abych byl stručný; první zklamání jsem pocítil, když jsem se dověděl, že se pan Gustin jmenuje křestním jménem Augustin. Augustin Gustin! Snad se Vám to bude zdát malicherné, ale domnívám se, že není vhodné, aby se muž jeho společenského postavení jmenoval tak, jako když někdo napodobuje ozvěnu.

Ještě mnohem více mne mrzelo, když po provedení pozůstalostního řízení první věc, kterou pan Gustin udělal, byla, že koupil hrad. Je mi velmi líto, vážený pane, že Vám musím vykládati věci, o jejichž pravdivosti snad budete pochybovat, ale ujišťuji Vás o své pravdomluvnosti. Nikdy jsem si nedovedl představit, že by si soukromník a k tomu pán, kterému se dostalo tak pečlivého vychování, koupil hrad. Považoval jsem vždycky staré hrady za majetek obecný. Jediným snesitelným majetníkem takové stavby by snad byl Klub českých turistů, ale nikdy ne soukromník a zvláště ne soukromník rázu pana Gustina.

Můj pán je totiž povahy velmi senzitivní a prostředí hradních síní mělo a má na něho zvláštní, řekl bych sugestivní vliv. Jinak si nedovedu vysvětlit jeho naprosto neobvyklé nápady, kterými mne přiváděl do rozpaků. Víím, že je povinností dobrého sluhy, aby plnil pečlivě všechny pánovy rozkazy, ovšem s podmínkou, že tyto nepřesahují fyzické možnosti. Promiňte, že jsem poněkud rozrušen, ale uznejte sám: jak jsem mu měl opatřit věc tak absurdní, jako je strašidlo? Vzal si do hlavy, že když krajem táhnou podzimní mlhy, když v krbech klenutých komnat praskají polena a tichými chodbami zní slabé skučení meluzíny, vzniká nálada, kterou je nutno doplnit silnými alkoholickými nápoji a strašidlem. Žádal mne, abych ihned opatřil koňak a strašidlo. Právil, že to mohu opatřit také v obráceném pořádku, nejdříve strašidlo a po tom leknutí koňak, to že mi ponechává na vůli.

Potom se o strašidle mluvilo u nás tak často, že ostatní služebnictvo propadlo představě, že v hradní věži opravdu straší. Vynořila se spousta tvrzení, v nichž strašidlo nabývalo stále konkrétnějších forem. V místnosti pro služebnictvo se vědělo naprosto přesně, jak strašidlo vypadá, proč straší, v kolik hodin se objevuje a v kolik mizí.

Potom se udála ta zmatená věc, při které bylo poškozeno zařízení rohového pokoje v prvním patře. Já o tom nevím celkem nic a nevím, odkud čerpá své informace ostatní služebnictvo. Nemohu bohužel vyloučiti domněnku, že jim to vykládá sám pan Gustin. Tak tedy podle hlasu lidu v čeledníku událo se to takto:

Pozdě v noci seděl pan Gustin u krbu a pil nápoj, o kterém se domníval, že je to koňak. Úderem půlnoci vstoupilo do síně strašidlo. Bylo oblečeno v jakýsi historický kroj, mělo sřatou hlavu a neslo ji pod paží. Usedlo do křesla proti panu Gustinovi a hlavu si položilo na klín.

Můj pán nabídl chladnokrevně přízraku nápoj a jal se mu vyprávět jakási lovecká dobrodružství. Chvillemi se ve vyprávění zarazil, jednak proto, že mu jazyk vlivem nápoje začínal vypovídat službu, jednak proto, že strašidlo lilo koňak do úst hlavy, kterou mělo na klíně, což pana Gustina přivádělo poněkud z míry. Pochopitelně. Nicméně vyprávěl dále celou hodinu, nevšímaje si toho, že strašidlo, opojeno lihovinou, začalo strašit s vehemencí přímo nevídanou a snažilo se ho poděsit efekty tak příšernými, že stará dubová almara začala hrůzou ječet, utekla z místnosti a zavřela se do sklepa.

Dovoluji si znovu upozornit, že vyprávím jen to, co jsem slyšel, a nemohu se zaručit za to, že se věci udály doslova tak. Také se nemohu ztotožňovat s obhroublými výrazy, kterých prý strašidlo v bezmocném vzteku užilo k označení mého pána, a uvádím je zde jenom pro úplnost. Když totiž všechna námaha bezhlavého šlechtice vyděsit pana Gustina byla marná a můj pán unuděným hlasem povídal a pak už si jenom jako pro sebe broukal, zoufalé strašidlo prý prohlásilo něco asi v tom smyslu, že strašit takového vola je práce pro vraha, a způsobilo strašlivý výbuch.

Snad si, vážený pane, vzpomínáte, že filosofický směr, odpovídající nejlépe mému povahovému založení, je skepticismus. Nemohu tedy pro svou osobu připustit existenci zjevů tak nadsmyslných, jako je strašidlo, hlava na klíně a prchající almara, ale dovolu, abych Vám řekl, že druhého dne poté jsem byl nucen konstatovati některá fakta, která mi dala podnět k hlubokému přemýšlení. Tak předně pokoj, ve kterém se ta příhoda udála, byl opravdu doslova pobořen a nemohl jsem ani přibližně zjistit příčinu, která to zavinila. Stará dubová almara, napěchovaná těžkými knihami, chyběla a

později jsem ji sám našel ve sklepě na víno. Do sklepa jsem musel vniknout okénkem, protože dveře byly zamčeny zevnitř. Pan Gustin zmizel a našli ho v loveckém zámečku v lese na Horce. Dovolují si poznamenat, že je to několik hodin cesty na kole a že nemám nejmenšího tušení, jak se tam pan Gustin ocitl. Byl pouze v županu a v domácích trepkách, nebyl ještě střízliv a vedl zmatené řeči o tom, že nechápe, jak se strašidlo může tak leknout samo sebe.

Oprava demolaného pokoje stála mnoho peněz a můj zaměstnavatel, rozmrzelý tím zbytečným vydáním, prohlásil, že si zakazuje, aby se o tom strašidlo ještě mluvilo. Uvítal jsem to jako znamení nadcházejících klidnějších dob, ale byl jsem zklamán. Nedávno totiž zemřel mladší bratr pana Gustina a zanechal po sobě osmiletého chlapce. Můj pán se toho dítěte ujal a přivezl je k nám. Ten hoch má tak vyhraněný smysl pro dramatické události, že všichni, našeho pána nevyjímajíc, vzpomínáme na vládu strašidla jako na dobu idylicky klidnou. Pan Gustin říká, že se řádně nevyspal od té doby, co vystoupil ze státní služby.

Pan Xaver, to je mladý pán, tvrdí, že je to přehánění, protože třeba tenkrát, když on zavřel vychovatelku do hladomorny, spal strýček tak tvrdě, že ani neslyšel řvání náčelníka hasičů, který si na schodech zlomil nohu, protože ho honilo brnění ze 14. století. Vzpomínám si, jaký tenkrát zavládl zmatek. Nikdo z nás nevěděl, co se to vlastně děje. Pan Xaver to pak vyložil tak, že knihovna ve věži chytla sama a on že chtěl pomáhat hasičům. Do brnění vlezl, aby se nepopálil. Proč ten náčelník hasičů před ním utíkal, neví.

Pan Gustin se pak pro uklidnění tak dlouho procházel na cimbuří kolem věže, až se mu zatočila hlava, a vykřikoval, že je mu milejší deset strašidel než jeden takový kluk, čímž myslil pana Xavera.

Snad se Vám, vážený pane, bude zdát, že přeháním, ale ujišťuji Vás, že bych Vám podobných příhod mohl vyprávět velmi mnoho a že ta, kterou jsem Vám namátkou vylíčil, nebyla z nejhorších. Z té jsme se poměrně brzo všichni vzpamatovali, až na toho náčelníka hasičů a slečnu Poisonovou. To byla ta vychovatelka, kterou mladý pán zavřel do hladomorny a ke které do jejího vězení doléhaly samé znepokojující zvuky jako křik, troubení hasičů a podobně, a která se později musela nervově léčit na účet pana Gustina.

Snad se v duchu tážete, proč Vám to všechno vypravuji. Chtěl bych jenom, vážený pane, abyste si učinil představu o tom, v jakých poměrech konám službu, a abyste nabyl přesvědčení, že si budu velmi vážit klidného prostředí v případě, že vyhovíte mé uctivé prosbě, abyste mne totiž přijal opět do svých služeb.

S projevem hluboké úcty Baltazar Kryš

Saturnin pravil, že on nikdy neměl na takové místo štěstí. Jednou byl sluhou soukromého detektiva. Těšil se, že život dostane spád, že mu bude po boku pánově čeliti nebezpečím a že přispěje svou hřívnou k luštění záhad.

Bohužel zjistil, že život jeho pána je daleko prozaičtější než život průvodčího na elektrice nebo exekutora, a jediná záhada k luštění se nabízející byla, k čemu si ho ten pán vlastně najal. Bydlil v hotelu, stravoval se v hostinci a byl katastrofálně málo zaměstnán, což bylo dobře. Výsledky jeho pátrání mu totiž přinášely jenom nepříjemnosti a obvykle to končilo tím, že všichni domnělí, jím usvědčení pachatelé ho žalovali. Saturninova práce spočívala v tom, že chodil k soudům ohlašovat, že jeho pán se nemůže dostavit k přelíčení, protože náhle onemocněl. Jinak měl celý den volno, vyjímajíc pátek odpoledne, kdy byl povinen přinést svému pánovi z veřejné knihovny další zásobu detektivních románů.

No vidíte, povídal doktor Vlach, a nakonec jste se přece jenom dostal do služeb dobrodruha, který bydlí na lodi, chodí v noci do Tróje chytat lvy, podniká bláznivé jízdy auty, řízenými nezodpovědnými mladými dámami, a nakonec s ním zahynete hladem na tomto nehostinném ostrově.

Saturnin pravil, že slovo dobrodruh nabylo během času významu poněkud hanlivého a že se domnívá, že ho nelze použít k označení jeho pána, totiž mne. Mínil, že by mnohem lépe vyhovoval výraz "džentlmen, milující vzrušení a sport". Plně si uvědomuje, že místo, které zastává, je nejlepší ze všech, která kdy měl, a doufá, že jeho pán mu dosvědčí, že si této okolnosti náležitě váží. Domnívá se, že pan doktor Vlach poněkud přehání nebezpečí smrti hladem, ale kdyby k tomu došlo, doufá, že by našel tolik mravní síly, aby zemřel klidně a důstojně.

Teta Kateřina zbledla a tázala se, jestli jsme na tom skutečně tak zle. Doktor Vlach ji uklidňoval a pravil, že aspoň někteří z nás se určitě zachrání. Bohužel byla naše tělesná odolnost poněkud snížena menšími dávkami potravin v minulých dnech, a to se může stát osudným, ale nesmíme zoufat. Pevná naděje, že se nám podaří dostat se do městečka, dřív než bude pozdě, je první podmínkou záchrany. Naproti tomu zase nemá smyslu, abychom si zatajovali vážnost svého postavení. Smrt hladem není lehká, a on se rozhodl, že v případě, že by nebylo jiného východiska, použije svého revolveru, aby si zkrátil dlouhé utrpení.

Snad se doktoru Vlachovi nepodařilo říci poslední věru s dostatečnou vážností, nebo zašel příliš daleko. Teta se na něho zkoumavě podívala a pravila, že si půjde lehnout. Přála nám dobrou noc a odešla. Seděli jsme ještě chvíli a pak jsme se také rozešli do svých pokojů. Tu noc se přihnala prudká bouře, ale ráno bylo nebe bez jediného mráčku. Hory stály zalité sluncem, mohutné a krásné, a vzduch byl svěží, plný ozónu.

XVIII

Část posledních zásob zmizela

Teta Kateřina je jemnocitná

Saturnin neodpovídá

Nechovali jsme se tak, jak bylo naší povinností

Milouš nás překvapuje

Doktor Vlach pronáší zmatené výklady o duševním zdraví

Poslední den, strávený v dědečkově domě, byl věnován přípravám k našemu záchrannému pochodu. Spousta věcí byla zabalena do tlumoků a zase vyházena ven, protože bychom to byli neunesli ani hodinu. Dědeček se ujal vedení a tvářil se jako generál před bitvou. Kázal přinést všechny potraviny. Při tom slečna Barbora zjistila, že zmizela část zásob, která ještě včera večer byla ve špiži. Dědeček se jí ptal, ví-li to určitě. Přisvědčila a pravila, že od doby, kdy musila být strava vydávána v přesných dávkách, vede si písemný záznam zásob. Dědeček pravil, že je to velmi vážná věc a že by nečekal, že se mezi námi najde někdo s takovým nedostatkem smyslu pro solidaritu.

Potom se nás po řadě ptal, zda jsme potraviny ze špiže vzali. Začal tetou Kateřinou a ona se urazila. Pravila, že je charakteristické pro způsob, jakým se zde s ní zachází, že jí byla otázka dána jako první. Dědeček pravil, že někým začít musil a že je zbytečné se proto urážet! Ptal se jí tedy ještě jednou a ona teatrálně řekla: "Ne!" Pak se ptal doktora Vlacha, mne, Milouše a slečny Barbory a dostal samé záporné odpovědi.

Jediný, kdo nebyl přítomen, byl Saturnin. Byl chvíli před tím dědečkem požádán, aby se podíval, jestli se v poslední chvíli přece jenom neobjeví dělníci pana Novotného na druhém břehu. Bylo mi to velmi nepříjemné. Já sám jsem byl přesvědčen, že Saturnin by něco podobného neudělal, ale cítil jsem, že by bylo k ostatním nešetné, kdybych to tvrdil, protože někdo ty potraviny vzít musil, a tak bych byl nepřímo obviňoval někoho z přítomných ze lži.

Dědeček řekl, že se pana Saturnina zeptá, jakmile se vrátí, a teta Kateřina pravila, že by snad bylo lépe, kdybychom služebnictvo do té nechutné věci nezatahovali. Bylo by to prý velmi trapné a snad by bylo lépe, kdybychom se před Saturninem o tom vůbec nezmiňovali.

Proti tomu jsem protestoval. Namítal jsem, že po záporných odpovědích všech přítomných ulpělo podezření z toho činu na Saturninovi a že by bylo velmi nespravedlivé, kdybychom mu o tom neřekli a nedali mu možnost, aby se hájil.

Teta pravila, že Saturnina nikdo nepodezřívá a že celá ta věc je příliš malicherná, než aby z ní bylo nutno dělat aféru. Jestliže někdo ty potraviny vzal, tedy tak učinil proto, že měl hlad, a je nechutné o tom dále mluvit. Ona sama nemá námitek proti zmenšeným dávkám pro všechny a navrhuje, abychom to hloupé napodobování soudního přelíčení ukončili.

Dědeček protestoval a pravil, že úplně souhlasí s mým názorem, že by to bylo vůči Saturninovi nespravedlivé, a byl rozhodnut dát mu touž otázku jako nám všem. Teta pravila, že už si zvykla na to, že na její přání není nikdy brán ohled a že tedy ustupuje.

Potom jsme všichni mlčeli, jen teta chodila pokojem a opovržlivě se ušklíbala. Občas zavrtěla hlavou, obracela oči vzhůru a polohlasně pronášela poznámky jako: nechutné, já to nechci vidět, no fuj, ostuda za každou cenu, to by člověk nevěřil, hroší kůže a podobně. Dědeček se jí ptal, jestli jednou přestane hrát divadlo, a ona jenom beznadějně mávla rukou.

Když vstoupil do místnosti Saturnin, cítil na sobě zraky nás všech, ale patrně to považoval za němou otázku, co zjistil u řeky. Právě v tom okamžiku mi bleskla hlavou myšlenka, jestli snad Saturnin nevzal ty potraviny pro mne a pro slečnu Barboru. Často jsem měl pocit, že by dovedl v mém zájmu jednat s určitou dávkou bezohlednosti, a proto mne nyní opustil můj dosavadní klid a byl bych nejraději z pokoje odešel.

Saturnin stál před dědečkem a jeho opálená tvář měla výraz naprostého klidu. Hlásil dědečkovi, že na protějším břehu řeky nikdo není, lidé pana Novotného se neobjevili. Dědeček roztržitě řekl, že to předpokládal, a několika slovy řekl Saturninovi, co se stalo. Tázel se ho, zda vzal ty potraviny on. Místo energického Saturninova "Ne!" zavládlo v místnosti trapné ticho. Saturnin se díval na dědečka, neodpovídal a zdálo se, že přemýšlí. Trvalo to trochu dlouho, a nepříjemný pocit, který jsem měl, se stupňoval tím více, čím déle Saturnin mlčel. Teta přistoupila k Saturninovi a řekla mu ostře: "Můžete jít!"

Dědeček řekl, aby se do toho nepletla, a tázel se Saturnina, jestli rozuměl otázce. Saturnin přisvědčil. Potom prosil dědečka za prominutí, že se nyní vzdálí, protože se domnívá, že milostivá paní by ráda panu řediteli něco sdělila. Bude-li to nutné, může mu potom pan ředitel dát tu otázku znova. Saturnin se uklonil a odešel a zase bylo trapné ticho.

Pak teta Kateřina pravila, že by chtěla dědečkovi něco říci mezi čtyřma očima. Dědeček zuřivě odmítl jakoukoliv soukromou rozmluvu a pravil, že ta věc se týká nás všech, a proto nebude s ní mluvit za zavřenými dveřmi. Tázel se tedy, co si vlastně přeje. Teta uraženě řekla, že v tom případě nic. Dědeček zaklel a poručil Miloušovi, aby zavolal pana Saturnina. Tu si to teta rozmyslila, zastavila Milouše energickým gestem ruky a pravila, že tedy řekne, co říci chtěla. Ty potraviny ze špiže vzal Saturnin. Učinil to na její rozkaz a dal je do kuchyně. Odtamtud si je pak teta vzala sama. Saturnin se domníval, že z nich bude upravena večeře nebo že už budou baleny do tlumoku, a nelze mu tedy nic vytýkat. Pravila, že si nikdy nepomyslela, že v tomto domě jsou vedeny přesné záznamy, kolik potravin který host sní, a že takového ponížení se jí ještě v životě nedostalo. Vzala ty zásoby pro sebe a pro Milouše a byla tak nucena učinit proto, že mužští příslušníci naší společnosti se nechovali tak, jak bylo jejich morální povinností. Kdekoli a kdykoli se civilizovaní lidé octnou v nebezpečí, okamžitě vstoupí v platnost nepsaný zákon, že nejdříve jsou zachraňovány ženy a děti.

Místo toho jsou zde hlášány zásady tak surové, jako je ta, že členové, neschopní další namáhavé cesty, budou zanechání svému osudu, aniž je zdůrazněno, že se to netýká žen a dětí. Je vidět, že od doby zániku Titaniku se velmi změnily názory na tuto věc. Přirozená práva žen a dětí jsou zaslápána v prach. Teta podupáváním na koberec to zaslápání znázornila. Potom pravila, že kdyby někdo z přítomných "džentlmenů" měl dost otrlosti k tomu, aby od ní žádal vrácení těch potravin, tu může prohlásit, že je všechny s Miloušem snědla. Byli oba tak vyhladovělí, že zde bylo vážné nebezpečí, že by namáhavou cestu nevydrželi, a chce-li někdo její čin kritizovat, ať si poslouží. Ona byla k němu dohnána tím, že dnešní lidé zapomínají, co je jejich nejsvětější povinností. Pak se nám ironicky poroučela a odešla z pokoje.

Chvilí bylo trapné ticho a bylo slyšet jen dědečkovy stojanové hodiny. První, kdo promluvil, byl Milouš, a připravil nám všem malé překvapení. Právil, že neměl tušení, odkud maminka vzala potraviny, které mu večer do pokoje přinesla, a že velmi lituje toho, že je snědl. Nepovažuje se za dítě a odmítá pro sebe jakékoliv výhody, i kdyby mu je někdo nabízel. Prohlásil, že se vzdává svého zítřejšího přídělů potravin, a prosil nás, abychom nemluvili o tom, co maminka udělala.

Ačkoliv nemám Milouše rád, musím přiznat, že jeho slova neměla zvuk prázdného gesta, kterým se tak vyznačují řeči tety Kateřiny, a pocítil jsem k němu záchrnu sympatie. Doktor Vlach mu odpověděl asi v tom smyslu, že není třeba, aby se vzdával svého dílu potravin, protože zásoby, které najdeme v jeho srubu, nám víc než postačí na celé dva dny. Právil, že jsme to všechno zavinili my tím, že jsme včera večer přeháněli nebezpečí, ve kterém jsme se octli, a teta nepochopila, že žertujeme.

Milouš právil, že jestliže maminka věřila, že jsme na tom tak zle, je její čin ještě méně omluvitelný. Doktor Vlach řekl, že si Milouš sám přál, abychom o tom nemluvili, a my sami netoužíme po ničem jiném, než abychom obrátili list.

Pak se ptal, máme-li všichni v pořádku boty. Taková dvoudenní túra není procházka po asfaltu. Mimoto nám radil, abychom si už teď připravili všechno na zítřek, protože vyrazíme brzo ráno, abychom si co největší kus stoupání odbyli, pokud nebude příliš velké teplo.

Tak se stalo, že kolem třetí hodiny odpoledne jsme byli všichni připraveni tak, jako bychom neměli vyrazit příštího rána, ale za půl hodiny, a protože jsme neměli co dělat, sedli jsme si na terasu a povídali. Milouš a teta Kateřina byli ve svých pokojích, a to nás svedlo k tomu, že jsme tak trochu mluvili o nich. Shodli jsme se v tom, že nás všechny překvapila upřímná Miloušova lítost nad sobectvím tety Kateřiny a že bychom to od něho nebyli čekali.

Doktor Vlach právil, že naše úsudky o bližních by nikdy neměly být prohlašovány s konečnou platností a že člověk je příliš složitý, než aby mohl být tříděn a vtěsnán do nějaké formule. Právil, že není vyloučeno, že za nějakých jiných okolností by třeba paní Kateřina byla ochotna obětovat pro někoho život, a naopak, kdokoliv z nás by se mohl dopustit skutku, který by nás všechny překvapil. Člověk se často nevyzná sám v sobě, natož aby se v něm vyznali jiní.

Potom nám vyprávěl zajímavé zkušenosti svých kolegů psychiatrů a tvrdil, že duševnímu zdraví je obecně věnována mnohem menší pozornost než zdraví tělesnému. Kdyby kterýkoliv normální člověk byl stížen nevolností a případně mdlobou, nespokojil by se zjištěním, že už to přešlo, nýbrž vyhledal by lékaře a podrobil by se důkladné prohlídce. Přitom mezi námi pobíhají lidé, kteří jsou duševně nemocní a kteří by se urazili, kdyby jim někdo řekl, že se mají léčit. Nikdo by se neurazil, kdyby mu bylo řečeno, že trpí třeba špatným krevním oběhem a že je nutno, aby dělal to a nedělal ono. Potíž spočívá v tom, že pojem člověka, trpícího duševní chorobou, je ztotožňován s pojmem bláznů. To je hrubý omyl, neboť šílenství je již duševní smrt, a je nesmyslné, jestliže jen v těch případech je uznáváno, že něco není v pořádku.

Jiným naprostým omylem je, že je jaksi hanba, když se duševní nebo nervové choroby projeví u poměrně mladých lidí, a že by se za to tito postižení měli stydět. Doktor Vlach právil, že ví o případu, kdy šéf jakéhosi úřadu odmítl dát mladému úředníku dovolenou a řekl mu při tom: "Neurastenie ve vašich letech? Že se nestydíte!" Toho pána by jistě nenapadlo, aby někomu řekl: "Zápal slepého střeva ve vašich letech? Že se nestydíte!" a přece obě otázky by se vyznačovaly touže pitomostí.

Doktor Vlach ukončil svou řeč a ptal se, co bude s večerí. Toho dne jsme šli neobvykle brzo spat.

XIX

Výprava startuje
Saturnin jako kronikář
Srub doktora Vlacha
Slečna Barbora čte dopis
Člověk prehistorický lezl na stromy
Neobvyklý úkryt klíče
Koupání v horské tůni je zdravé
Dělejte to také tak

Ten čtvrtek 26. srpna byl jako kterýkoliv jiný den a nic nenasvědčovalo tomu, že by měl být důležitým mezníkem v našem životě, že kostky byly vrženy, Rubikon překročen a kotvy zvednuty. Nic takového. Sluníčko vyšlo jako jindy a hory stály na svých místech, jako by se nechumelilo, v čemž bylo nutno jim dát za pravdu, protože byl neobvykle horký srpen. Dědeček se objevil v turistickém obleku, který se nosíval v dobách, kdy Klub českých turistů měl asi 110 členů, a teta Kateřina byla časně zrůna viděna u řeky, jak si omývá lýtka studenou vodou a občas provádí několik váhavých dřepů s předpažením. Také prý při tom zpívala, a Saturnin s doktorem Vlachem se přeli o to, co. Doktor byl toho názoru, že to byla píseň "Na Poříčí dítě křičí, ženská drhne schody", kdežto Saturnin v tom určitě poznával jakýsi žalm ze 13. století o tom, jak se Jan Křtitel poléval studenou vodou v řece.

Osobně považuji Saturninův výklad za pravděpodobnější, protože lépe vystihoval ráz tetina obřadného omývání, nežli píseň o tom, že ženská drhne schody. Teta má o své postavě velmi dobré mínění a jistě by v té spojitosti nepoužila takového přirovnání.

Slečna Barbora vyšla ve svém sportovním kostýmku a vzhledem závodila se svěžestí jitra. Byla prostovlasá, ruce měla v kapsách a vypadala, jako by si chtěla vyjít do lesa na půl hodiny a ne na dvoudenní túru. Volala na mne, mám-li cigaretu a jestli nemá vzít s sebou z obývacího pokoje tu kytaru. Zářila z ní taková nálada, že nás všechny

nakazila.

Zatím se vrátil Milouš, kterého dědeček ještě jednou poslal k řece, jestli se neobjevili dělníci pana Novotného, a pak bylo rozhodnuto, že za dvacet minut opustíme pohostinný dědečkův dům. Potom, jsme pomohli dědečkovi uzamknout všechny okenice, dveře a vchody, bílý automobil slečny Barbory jsme zatlačili do garáže, uvolněné smutným osudem dědečkovy fordky, a vyrazili jsme v 6 hodin 12 a půl minuty směrem na Hradovou. Je to přesně zapsáno v tlustém sešitu, který Saturnin bůhví kde sehnal a do kterého pečlivě zapisoval všechny možné pitomosti, které se zběhly během té cesty. Říkal tomu palubní deník. Na prvních stránkách vyjmenoval všechny účastníky, nakreslil naše karikatury a žádal nás, abychom se pod ty neznámé pány podepsali. Našemu podniku říkal výprava, dědečkovu domu východní základna, doktorovu srubu první postupný cíl, počasí atmosférické podmínky a podobně. To se ví, že doktor Vlach ho v tom podporoval a pomáhal mu ty hlouposti vymýšlet.

Stoupali jsme pomalu kamenitou horskou cestou, lemovanou travnatými svahy. Hradby štíhlých jedlí stály po obou stranách a bylo ještě příjemně chladno. Nebe bylo bez jediného mráčku, slunce jiskřilo v kapkách rosy a všechno bylo svěží a radostné.

Šlo se nám lehce, naše chlebníky byly jen málo naplněné a cestou byly čím dál prázdnější. Nejdříve jsme šli všichni pohromadě, ale později se naše karavana roztáhla. V čele šel dědeček s tetou Kateřinou tak rychle, že ostatní jim nemohli stačit. Teta i do toho kopce poskakovala svým charakteristickým způsobem a nepřetržitě mluvila. Obdivovala dědečkovu svěžest, pravila, že stoupá jako mladík a že je to úžasné. Dědeček mlčel a stále přidával do kroku. Snad chtěl tetu ohromit ještě víc, nebo se jí chtěl zbavit.

Ve druhé skupině šel doktor Vlach, Milouš a Saturnin, a o něco se přeli. Myslím, že to souviselo s horním tokem Amazonky, ale nejsem si tím docela jist. Já a slečna Barbora jsme průvod uzavírali. Les voněl pryskyřicí a houbami, a mechem porostlé kmeny stromů vypadaly jako nesčetné sloupky chrámu. Barbora vesele povídala a chvílemi kopala do borových šišek.

Jistě víte ze zkušenosti, že čas se někdy zoufale vleče a jindy, zase letí jako splašený. Jsem-li ve společnosti slečny Barbory, jsou hodiny až nesmyslně krátké a den uteče jako sen. Ještě jsme si ani pořádně nepopovídali, když se kamenitá cesta stočila, bronzové kmeny borovic se rozestoupily a otevřely nám výhled na srub doktora Vlacha. Stál pod několika vysokými borovicemi a byl daleko honosnější, než jsem si jej představoval. Z malé mýtiniky před ním byl půvabný pohled dolů po zalesněných úbočích až do údolí, v němž se tiše leskla řeka v poledním slunci. Kousek pod mýtinou hučel horský potok a tlumeně zdůrazňoval nádherné ticho hor. Ostatní členové naší společnosti už naplnili srub, zotvírali okenice a okna a přivítali nás otázkou, kde jsme, ačkoliv viděli, že stojíme před nimi. Uvnitř byl příjemný chládek. Doktor Vlach se ujal úlohy hostitele, a oběd, který nám předložil s pomocí slečny Barbory a Saturnina, předčil všechna naše očekávání. Za odpolední siesty se nám celá naše výprava začala jevit jako příjemná procházka přírodou a dobrá nálada celé společnosti byla ještě upevněna čtením neobvyklého dopisu, který doktor Vlach vyhrabal ze svého srubového archivu. Seděli jsme v primitivních, ale velmi pohodlných křeslech, a prostor byl naplněn milým altem slečny Barbory, kterou doktor Vlach požádal, aby dopis nahlas přečetla. Zavřete oči a poslouchejte:

Milý doktore!

Ještě voním jehličím, ještě mám ruce znamenané trny malin a podrážky bot vyleštěné chůzí po horské trávě, a už sedám ke psaní, abych Vám poděkoval a vynadal zároveň. Poděkoval za nejkrásnější dovolenou, kterou jsem kdy měl, a vynadal za zlomyslnost, která provází všechny Vaše činy, i ty nejšlechetnější.

Když jste mi před měsícem na stížnosti týkající se mého zdravotního stavu odpověděl přednáškou o návratu k přírodě a o tom, jak žil člověk prehistorický, namítal jsem, že snad přece nechcete, abych lezl na stromy. Byla to poznámka docela věcná a nelíbil se mi způsob, jak jste na ni reagoval. Vzpomínám si, jak Vám to zlomyslně blýsklo v očích, když jste si prohlížel moji postavu a říkal, že by mi to nemohlo škodit. Měl jsem tenkrát na jazyku velmi pádnou odpověď, ale umlčel jste mne velkomyslnou a překvapující nabídkou, abych dovolenou strávil ve Vašem horském srubu. Jaká jste to podivná směs španělského granda a zlomyslného satyra! Musil jsem přemýšlet, mám-li za tu nabídku děkovat našemu starému přátelství nebo Vaší zlomyslnosti, která se spokojila tím, že mne přinutila překonat s tlumokem na zádech výškový rozdíl 700 m, když mne nemohla přinutit k nedůstojnému lezení po stromech.

Jak vidíte, podceňoval jsem obojí. Vaše přátelství i Vaší zlomyslnost. Ale co člověk neudělá pro svoje zdraví. Provedl jsem všechno přesně tak, jak jste mi to poradil. Dokonce jsem si koupil všechny ty knihy, které jste mi doporučil, ačkoliv jména jejich autorů i jejich názvy byly pro mne prázdným zvukem a nic mi neslibovaly. Dnes vím, že jsem dobře udělal, ale něco bych Vám rád řekl: Knihy jsou, doktore, krásná věc, ale víte, co to váží? Víte, že jsem to do těch hor táhl jako soumar a že když jsem byl asi v polovici toho Vašeho bláznivého kopce, napadla mne hrozná myšlenka, jestli Vám nešlo ani tak o to, abych měl na dovolené dostatek duševní potravy (vždyť to ani nejde s tím prehistorickým člověkem dobře dohromady), ale o to, abych táhl do toho vrchu půl metrického centu? Je to k vzteku, že s Vámi člověk nikdy neví, jak na tom je. Zaťal jsem zuby a zdolával jsem strastiplnou cestu krok za krokem. Jenom myšlenka, že už brzo budu nahoře a že mi nabídnete něco kloudného k pití, mi umožnila podat výkon hodný indiánského nosiče nákladů.

Domníval jsem se, že se ve srubu zdržíte do pondělního rána, a proto jsem byl překvapen, když mne na dveřích přivítal připíchnutý kus papíru s Vaším stručným sdělením, že jste se musel vrátit do Prahy a klíč že visí na první borovici vpravo. Jaký nerozum, říkal jsem si, nechávat klíč na místě lehce přístupném. Jaký nerozum! To jsem si říkal jenom chvíli.

Když jsem zjistil, že jste jej pověsil asi sedm metrů vysoko, byl jsem nesmírně překvapen. Rozhlížel jsem se marně po nějakém žebříku, když vtom jsem si vzpomněl na zlomyslný záblesk ve Vašich očích, když jsme mluvili o tom

lezení na stromy, a tu jsem strašlivě zaklel. Tohle Vám bylo podobné. Když na to dnes vzpomínám, jsem v pokušení přiznat, že ta situace nebyla tak docela prosta humoru, ale tenkrát jsem pro to neměl pochopení. Jediným pocitem, který bouřlivě zmítal mým nitrem, byl vztek. Mou první myšlenkou bylo, abych se otočil na podpatku, vrátil se na nádraží a jel zpět. Pak bych Vám byl jízlivým dopisem poděkoval za pohostinství. Snad bych to byl udělal, kdyby lehký soumrak v údolích mi nepřipomenul, že brzo bude noc. Pak mi napadlo, abych se podíval, není-li v přístavku srubu sekera, a abych se pokusil borovici porazit.

Dovedu si živě představit, jak při téhle větě mého dopisu vltnete. Tak prosím, začnete kázat, na tom nejlépe vidíte, do jaké míry degenerovaly Vaše vitální schopnosti, když jste ochoten podstoupit několikahodinovou práci nástrojem, který jste snad v životě neměl v ruce, místo abyste podal tak prostý a nepatrný výkon, jako je vyšplhání do výše pěti metrů. K tomu podotýkám: sedmi, doktore, sedmi a možná že to bylo ještě výš. Dovolíte, abych Vás přerušil a nedovolil Vám pokračovat v přednášce o rozzuřeném býku, který snad, dle Vašeho mínění, jediný by dovedl probudit ve mně schopnosti rychlého šplhu, zděděné po dávných předcích.

To, že jsem se rozhodl uvažovat o šplhání až v tom případě, kdyby nebylo jiného východiska, je pochopitelné. Bylo to ze vzdoru, aby nebylo po Vašem. Abyste se při svém zvráceném smyslu pro humor necítil ošizen, přiznávám se, že jsem nakonec přece jenom na tu borovici vylezl. Bavte se ještě víc a vězte, že první zuřivý pokus dostat se ke klíči jsem podnikl v okovaných botách a s tím bláznivě těžkým tlumokem na zádech. Chechtejte se při představě, jak jsem bez kabátu a bos těch sedm metrů zdolal a zmocnil se klíče. Byla to největší práce mého života a byla to první a poslední nepříjemnost v mé dovolené.

Všechno ostatní bylo překrásné. Vyspal jsem se velmi dobře již prvé noci a probudil jsem se do spanilého horského jitra. To bylo první ráno na horách a ještě dvacet jich následovalo, jedno hezčí než druhé. Dny příjemně plynuly a já jsem nevěděl, mám-li obdivovat originální a pohodlné zařízení Vašeho srubu, ztepilé jedle a romantickou divočinu kolem lesní tůně, nebo autory, kterými jsem se na Vaši radu zásobil. Trhal jsem maliny, chodil jsem na hříbky a lehával jsem na horských loukách. Díval jsem se celé hodiny do údolí a přemýšlel o tom, co jsem četl. Vlahé večery s fialovými odstíny, orosená rána a pryskyřici provoněná poledne, západ slunce a všechny ty půvaby mé dovolené se podivně smísily s listy přečtených knih a jsem přesvědčen, že ještě po letech budu vědět, kterou kapitolu jsem četl na stráni pod Vaším srubem a kterou nad hladinou tůně. Z jiných na mne zavane vůně dřeva Vašeho srubu a zašumí zvuk deště, dopadajícího na střechu. Nevím, jestli jsem žil jako člověk prehistorický, ale žil jsem si krásně.

Asi tak v půli dovolené jsem dospěl k názoru, že Váš výklad o půvabech chytání pstruhů na umělou mouchu patří mezi ty roztomilé ztřeštěnosti, kterými častujete své bližní a jejichž společným znakem je výstřední nepravděpodobnost. Zkrátka nechtyl jsem ani jednoho a vášnivě popírám domněnku, že by se to bylo někomu na světě podařilo. Uložil jsem rybářské náčiní tak, jak jste je měl, a do tůně chodil jsem se jen koupat. Denně. Opravdu. Vidím, jak nad tím nedůvěřivě kroutíte hlavou, ale je to pravda a nedovedete si představit, jak příznivý výsledek to mělo na můj zdravotní stav. Moje kondice stoupala den ode dne. A nemyslete si, že jsem se v té studené vodě, jak se říká, osmělil, že jsem si párkrát stříkl na záda a že tomu říkám koupání. Já jsem se, doktore, potápěl, rozumíte, i s hlavou. Až na dno tůně!

Chci pro dobrou vůli zapomenout na to, že rada, abych lezl na stromy, nebyla radou ani přítele, ani lékaře, nýbrž sarkastického vtípka, a revanšuji se Vám podle přísloví, kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem: doktore, následujte mého příkladu a Vaše horská tůň z Vás udělá olympionika. Ještě jednou Vám děkuji za pohostinství a přeji Vám veselé potápění. Klíč od srubu je v tůni.

Váš Korejs

XX

Večer na horách

Je chladno a voda je studená

Co by se stalo, kdybych se díval dalekohledem do studny

Caesar nenosil flanelovou košili

Dědeček řeční s katastrofálními následky

Nebe nad západem hořelo záplavou barev. Obláčky měly lem z roztaveného zlata a pluly na propasti rozzářeného prostoru.

Celá ta ohromující nádhera se podobala výbuchu barevné fontány, orgii šíleného malíře, povodni zlatých pomerančů ve vlastní rudé šťávě, otevřené výhni, v níž hořela duha, ale ze všeho nejvíce se to podobalo západu slunce v horách a bylo to moc hezké. Ale slečna Barbora byla taky hezká. Seděla se mnou na podezdívce doktorova srubu, dívala se do nebe a měla oči plné světla.

Z otevřeného okna nad námi bylo slyšet pleskání karet o stolní desku. Dědeček, doktor Vlach a Saturnin hráli mariáš. Občas rozjařeně pronášeli obvyklé karbanické fráze. Potok šuměl a od tůně zalétaly sem útržky tlumené hádky mezi tetou a Miloušem. Teta si omývala lýtku studenou vodou a snažila se přimět Milouše k témuž úkonu. Ačkoliv bylo tak krásně a slečna Barbora seděla po mém boku, cítil jsem jakousi stísněnost. Myslil jsem na to, že moje dovolená se brzo skončí a s ní nenávratně zmizí dny, kdy jsem měl příležitost být od rána do večera ve společnosti slečny Barbory. V mých představách byla Praha plna oslňujících mladých mužů, kteří hýřili vlastnostmi, jichž se mi nedostávalo. Mezi jiným zcela určitě měli dělové servisy a tloukli forehead přímo ukázkově. Všechna ta drobná a radostná vítězství, kterými jsem si dobýval kamarádství a náklonnost slečny Barbory, mohla být velmi pomíjející. Skličovala mne

představa, že by mi z těch krásných dnů zbyla jen vzpomínka a dvě zápalky s ulomenými hlavičkami.

"Sedma hoří!" povykoval dědeček uvnitř srubu. Slečna Barbora se uličnický zasmála, přiložila k ústům sevřenou pěst a zatroubila hasičskou kvartu "hoří!". Natáhla nohy v solidních turistických střevících před sebe, vrazila ruce do kapes své sukýnky a opřela se zády o stěnu srubu. Měla občas takové maličko klackovité pohyby, kdy na rozdíl od své elegantní svižnosti vypadala jako malý nešikovný medvídek. Oči jí při tom jiskřily a já jsem se mohl zbláznit, jak se mi to líbilo. Od potoka stoupala k nám teta Kateřina a její rozzlobená tvář podivně kontrastovala s její hopsavou chůzí. Poskakovala kolem, aniž si nás všimla, a zmizela ve srubu. Z otevřeného okna zazněl hlas doktora Vlachy: "Držte si klobouky, jedeme z kopce!"

Sluneční terč už zmizel za obzorem a mráčky na západním nebi byly najednou skoro černé. Barevný odstín nebe se měnil každou vteřinu a ve chvíli, kdy dědeček vyhrožoval jakési desítce: "I kdyby za mořem byla!", měl barvu světlounce zelenou. Ze zalesněných svahů hor stoupalo lehké kouřmo. Vzduch v údolích byl ještě průzračný, ale dostával barvu pelu na zralých švestkách, a brzo potom se začaly kopce pod nimi utápět v soumraku. Milouš stoupal od potoka a bylo slyšet, jak se za ním kutálejí kameny. Na obloze se objevily první hvězdy.

Ráno jsme vstávali ještě skoro za tmy. Byli jsme rozespali a bylo nám všem nepříjemně chladno. Skládal jsem přikrývky, pod kterými jsem spal, a zuby mi cvakaly zimou. Doktor Vlach zapálil samovar a postavil naň veliký hrnec s takovou spoustou vody, že jsem považoval za vyloučeno, aby to vůbec kdy začalo vařit. Dědeček si obouval boty a tiše si přitom hvízdal tak dlouho, dokud se mu nepřetrhla tkanička. Potom tlumeně klel. Bylo slyšet, že dámy nahore v podkroví už také vstávají. Teta usilovně zpívala, snad se domnívala, že se tím zahřeje. Saturnin přišel zvenčí a měl kolem krku ručník. Přál nám dobrého jitra, sympaticky se šklebil a říkal, že bude hezky. Jak to poznal, nevím. Z okna to vypadalo, jako když v listopadu miní celý den pršet, a když přestane chvíli pršet, začne sněžit.

Představa, že bych se měl jít k potoku umýt, mne velmi málo lákala, ale jsou určité zásady, na které slušně vychovaní muž nezapomínají. Ostatně Saturnin mi už podával můj kartáček na zuby, pastu a čistý ručník.

Vyrazil jsem ven s úmyslem odbýt to co nejdříve. Příroda bez hlásku a se zatajeným dechem čekala na východ slunce a já jsem to velebné ticho rozbil údery svých okovaných bot a hlukem kamenů, kutálejících se za mnou, když jsem sbíhal kousek kamenité stráně směrem k tůni.

Mohu-li vám radit, nikdy to nedělejte. Nikdy nesbíhejte příkrou stráž, plnou kamení, obuti v okované boty, zvláště ne, je-li po ránu zvlhlá. Nedejte se mýlit tím, že jsem se při tom nezabil, takové neuvěřitelné věci se někdy stávají. Letěl jsem dolů ze stráně způsobem, který živě připomínal menší živelnou katastrofu. Klouzal jsem, kameny, na něž jsem šlápl, mi zlostně uhýbaly pod nohama a mé zoufalé pokusy, abych se zastavil, měly kupodivu účinek zcela opačný, řítil jsem se ke stromům, obklopujícím potok, stále bláznivější rychlostí.

Nevím, jak se stalo, že jsem slečnu Barboru nesrazil do tůně, ale rozhodně to nebylo mou zásluhou. Spatřil jsem ji v posledním okamžiku. Měla pusku plnou thymolínové pěny, široce rozevřené oči a zřejmě se divila, co se děje. Míhl jsem se kolem ní, provázen hrozným hlukem a celou lavinou kamení, vletěl jsem doprostřed tůně a hladina se nade mnou zavřela. Slečna Barbora později říkala, že jakživa neslyšela, aby něco tak strašně žbluňko.

Když jsem se vynořil, plivaje vodu na všechny strany, ptalo se mne to děvče docela klidně: "Poslali vás pro ten klíč, nebo se tak osvěžujete každého rána?" Vyškral jsem se na břeh a řekl jsem jí, že jsou lidé, kteří se vrhnou do vody, jakmile ji vidí. Nic jim v tom nezabrání. Dokonce ani okolnost, že náhodou zrovna sedí v autu. Vjedou do vody i s vozem. Nepotřebuji vám říkat, jak jsem vypadal. Samozřejmě, nebyl jsem v té vodě dlouho a nezdržel jsem se tam ani o vteřinu déle, než bylo nutno, ale úplně to stačilo. S údivem jsem pozoroval, že slečna Barbora nevypadá o mnoho lépe. Byla mokrá od hlavy k patě. Vysvětlovala to tím, že můj styl ve skocích do vody je nemožný. Právila, že se diví, že nějaká voda v tůni zůstala, ale rozhodně jí většina vystříkla ven a ztropila všechno v okruhu padesáti metrů; nechápe, proč by zrovna ona měla být suchá, když všechny stromy kolem vypadají jako po dešti. Mínila, že bychom měli odsud odejít dříve, než spadne zpátky za část vody, která prve vystříkla přímo nahoru. Byl jsem také toho názoru, že bychom se tam neměli zbytečně zdržovat. Chvěl jsem se zimou a myslím, že slečně Barboře také teplo nebylo. Vyšplhali jsme se ke srubu, slečna Barbora odběhla do podkroví a já jsem vstoupil do obývacího pokoje. Všichni přítomní zmlkli a dívali se na mne se zmateným údivem. Doktor Vlach řekl: "No poklona!" Nikdo se mne na nic neptal a já jsem tomu byl upřímně rád. Nesnáším dobře lidi, kteří považují za nutno dát muži, upadnuvšímu na náleži, otázku: "Co děláte?"

Ať už vlastnosti Saturnina jakožto sluhy byly jakékoliv, jedno mu nebylo lze upřít. Jakýmsi nevyzpytatelným myšlenkovým pochodem předvídal většinu nehod, které by jeho pána mohly potkat, a byl připraven jim čelit. Dejme tomu, že bych se díval dalekohledem do studny. Vím, že je to pitomost, ale, povídám, dejme tomu. A předpokládejme, že by mi tam ten dalekohled spadl. Saturnin by mi jej podal. Vytáhl by jej z některé kapsy elegantním pohybem salónního kouzelníka. Přirozeně, že bych byl velmi překvapen a snad i trochu poděšen.

Bral bych tu věc do rukou s pocitem, že tvar dalekohledu naprosto nemusí být definitivní, že se najednou může proměnit v králíka nebo květinu, a snad bych se, mumlaje nějaká zaklínadla proti nečistým mocnostem, chystal vrhnout kouzelný triedr znovu do studny. Tu by Saturnin klidně podotkl, že to přirozeně není týž dalekohled, který mi tam před chvílí padl. Z jeho dalších slov by plynulo, že upuštění triedru do studny je nehoda tak častá a obvyklá, že bylo jeho povinností ji předvídat. Své tvrzení by podepřel stručnými statistickými daty, kolik dalekohledů bylo upuštěno do studny od křížáckých válek, a zapletl by do toho počet pravděpodobnosti.

Myslím, že jen této Saturninově vlastnosti mohu děkovat za to, že jsem nedostal zápal plic. To ovšem nesouvisí s tím dalekohledem, nýbrž s mými mokkými šaty. Vyzval mne, abych se ihned převlékl a vytahal ze svého tlumoku takovou spoustu mého suchého prádla a šatstva, že se mi zatajil dech. Jsem přesvědčen, že už včera docela určitě věděl, že někde spadnu do vody. Jediné, co v tom tlumoku neměl, byly rezervní boty, a to mu poskytlo příležitost, aby mi předvedl jiné z svých kouzel. To, co s mými botami provedl, nelze jinak nazvat. Pomocí několika flanelových hadrů a kartáče je vysušil tak, že by nikdo nevěřil, že jsem v nich před několika minutami skočil do tůně.

Velmi užitečný chlapík. Měl v tlumoku také plochou láhev s koňakem a přinutil mne, abych vypil značnou část jejího obsahu. Musím říci, že mi velmi prospěl. Byl jemný, ale přesto plný síly a značně zlepšil mou náladu. Ten koňak samozřejmě, ačkoliv o Saturninovi by se to dalo říci také.

Právě ve chvíli, kdy doktor Vlach skončil přípravu čaje, vyšlo slunce a vešla slečna Barbora. Ukázalo se, že to pokropení nebylo tak zlé, a já jsem si oddechl, neboť to byla poslední věc, která mi bránila, abych se na tu celou příhodu díval s humorem. Dal jsem se do smíchu a to jsem neměl dělat. Dědeček a doktor Vlach se do té doby chovali velmi taktně a nemohu říci, že by byli zneužívali mé situace k tomu, aby si ze mne tropili žerty. Jakmile se však má zachmuřená tvář rozjasnila, přešli k útoku a po celou dobu společné snídaně jsem byl častován jejich poznámkami a ironickými otázkami. Myslím, že jsem se bránil docela dobře, ale když se k nim přidala i slečna Barbora, pochopil jsem, proč si Caesar zahalil tvář tógou a skonal. Já jsem to tak nemohl udělat, protože naše oděvy nejsou k tomu způsobilé. Každý nezaujatý člověk uzná, že si nelze zahalit tvář flanelovou košilí, zvláště ne, jsou-li přítomny dámy. Saturnin se samozřejmě zdržel jakýchkoliv poznámek, ale zato pilně psal a maloval do toho hloupého palubního deníku. Potom tlumeně rozmlouval s doktorem Vlachem. Posbíral všechny příkrývky, které ve srubu byly, pečlivě je složil a nacpal do svého tlumoku. Od té chvíle jsem byl přesvědčen, že se dostaneme do situace, kdy budeme velmi nutně příkrývky potřebovat. Milouš si nervózně sáhl na knírek. Teta Kateřina byla netrpělivá a pravila, že se půjde nalokat čerstvého vzduchu, a dědeček bručel, že se ho, ksakru, naloká ještě dost. Teta pohodila hlavou a šla lokat.

Doktor Vlach nám rozdělil potraviny a pak jsme se vydali na tu památnou cestu. Zamkli jsme okenice i dveře srubu a doktor zastrčil klíče do kapsy. Z toho, že je nepověsil na borovici ani nehodil do tůně, je vidět, že pošetilosti mají své meze. Vyrázili jsme k Bílému sedlu.

Nevím, jestli Saturnin zapisoval průběh cesty do toho tlustého sešitu, ale jestliže to činil, mohl události toho dopoledne vyjádřit stručně větou: "Vše v pořádku." Byli jsme svěží a plni dobré nálady. Bílé pískovcové skály nad pramenem řeky označovaly náš první cíl, a my jsme se jim vůči hledně přibližovali. Na pasekách a průsecích se nám otvíraly nové pohledy, obzor se šířil a kraj se propadal do průzračné hloubky. Slunce zářilo a naše obličeje temněly opálením. Slečna Barbora si nasadila veliké tmavé brýle a vypadala v nich jako ilustrace z Karafiátových "Broučků". Kolem jedné hodiny jsme dorazili nad prameny řeky a deset minut poté mohl Saturnin popsat naši situaci větou: "Vše v pořádku kromě dědečka." Mohlo být v pořádku všechno včetně dědečka, kdyby si starý pán nebyl umínil, že bude řečnit. Nebyl jsem nikdy přítelem takových projevů a často jsem řečníkům přál, aby je potkala podobná nehoda, jaká postihla dědečka na Bílém sedle. Aby se pod nimi zřítíla řečnická tribuna, aby je odvála víchřice, aby je pohltila země.

Tím nechci říci, že se tohle všechno dědečkovi stalo, chci jen vyjádřit svou nechuť k lidem, kteří okolnost, že je něčemu zrovna sto let nebo padesát, považují za pokyn, aby promluvili k lidu a objasnili mu, že most byl vybudován proto, aby se po něm chodilo, a stromy byly zasazeny proto, aby rostly a skýtaly stín, eventuálně přinášely úrodu v případě, že neudeří katastrofální sucho.

Když jsme obešli prameny řeky a dosáhli místa, odkud měl začít sestup, vylezl dědeček na velikou kupu balvanů a pronesl k nám žertovnou řeč plnou překvapujících odhalení, jako že je nás sedm, že jsme byli okolnostmi donuceni podniknout to, co právě činíme, že už jsme nahoře a že teď půjdeme dolů a že v městečku na nás čeká vydatná večeře. V té chvíli Saturnin zařval, jako kdyby se zbláznil, všichni se lekli, a dědeček se zakoktal. Saturnin později tvrdil, že křičel "Sláva!", ale nikdo z nás mu to nevěřil. Pokud vím, volá se sláva docela jinak. V tu chvíli jsme však o tom nepřemýšleli, protože nám k tomu dědeček nedopřál času. Provedl na oblém balvanu několik potrhých pohybů, zamával rukama, jako by chtěl uletět do údolí, a s temným žuchnutím zmizel za balvanem. Zůstali jsme chvíli jako strnulí a teprve dědečkovu sakrování nás vymrštilo na nohy. Oběhli jsme celou tu kupu kamení a našli jsme dědečka vklíněného mezi dva balvany a chrličího ze sebe kletby v nejrůznějších jazycích.

Několik příštích minut bylo naplněno záchrannými pracemi. Namáhali jsme se vyprostit dědečka z té svízelné pozice a každý z nás se o to pokoušel jiným způsobem. Vytahovali jsme ho za ruce i za nohy a byli jsme poplašení jeho neustálým proklínáním. Saturnin volal na Milouše: "Táhněte vzhůru!", doktor Vlach na ně volal: "Táhněte vpravo!" a dědeček řval: "Táhněte k čertu, vždyť mě přetrhnete!"

Když byl konečně dědeček vyproštěn, posadil se na trávu, odpovídal vztekle na naše otázky, co ho bolí, a vůbec nám dával na srozuměnou, že by bylo bývalo všechno dobré, kdybychom se do toho nebyli pletli a nechali ho, aby vstal sám. Pravil, že si propříště zakazuje, aby ho kdokoliv zachraňoval. Pak se ho teta Kateřina neprozřetelně zeptala, proč tam proboha skákal, a dědeček vydal ze sebe podrážděné zavrčení, při kterém jsme si všichni instinktivně odsedli z jeho blízkosti. Ačkoliv nebe zářilo neposkvřnou modří, cítili jsme, že se nad naší výpravou stahují mraky.

XXI

Noc v lese
Mám hlídku do jedenácti hodin
O tom, co se událo
Milouš mě překvapuje
Měl bych se oholit
Prší
Vypadáme jako pobudové
Krátká úvaha o dobrodružství
Konec cesty

Tak se stalo, že na sestup z Bílého sedla nezapomeneme do smrti nejdelší. Dědeček podporován mnou a Saturninem zatínal při každém kroku zuby bolestí a v celé společnosti zavládla nálada velmi chmurná. Sestup byl příkrý, namáhavý i pro zdravého člověka, a už po půl hodině nám bylo jasné, že bude-li někdo toho večera v hotelu "U modré koule", my to rozhodně nebudeme. Oslnění sluncem klopýtali jsme přes kořeny a kamení a já jsem v duchu vzpomínal na dědečkovy tvrdé řeči o tom, že kdo nebude moci jít dále, bude zanechán svému osudu. Byl jsem si vědom toho, že to bylo řečeno žertem, a ani ve snu mi nenapadlo, abych mu to připomenul, ale myslil jsem na to, jak lehké je hlásat takové zásady po dobré večeři v lehátku na terase. Sestupovali jsme krok za krokem a občas musil dědeček odpočívat. Uvažoval jsem, zda by nebylo lepší, kdybychom my dva se Saturninem zůstali s dědečkem a kdyby se ostatní členové společnosti přece jenom pokusili dosáhnout městečka. Nebo aspoň doktor Vlach, teta Kateřina a Milouš, slečna Barbora by mohla zůstat s námi. Myslil jsem, že by to bylo nejlepší řešení, ale neodvážil jsem se to navrhnout.

Byli jsme asi v jedné čtvrtině sestupu, když jsme kolem šesté hodiny dospěli na malou horskou louku a dědeček nesměle podotkl, že bychom zde snad mohli zůstat. Pravil, že by to bylo docela romantické strávit noc v přírodě a že bychom si mohli rozdělat oheň, aby nám nebylo zima. Byl značně vyčerpán a bloudil rozpačitým pohledem po všech členech naší společnosti. Bylo mi ho upřímně líto a myslím, že ostatní sdíleli moje pocity. Doktor Vlach pravil, že je to to nejrozmumnější, co můžeme za těchto okolností udělat. Je úplně jasno, že dnes už do města nedorazíme, a jsme-li nuceni přespat pod širým nebem, musíme se na to připravit. Bude potřebí nasbírat dostatečnou zásobu paliva a měli bychom se pokusit usnout co nejdříve, abychom se trochu prospali už zvečera, protože k ránu bude citelné chladno. Mimoto pochybuje, že bychom na kamenitých svazích, které máme před sebou, našli místo tak příhodné pro přenocování, jako je tento palouk.

Všichni jsme s tím návrhem souhlasili. Byl jsem tomu rád, jednak kvůli dědečkovi a jednak proto, že už jsem sám byl značně unaven. Dědeček je mohutný pán a není maličkost podpírat jej při sestupu z příkrých strání. Celé tělo mne bolelo a měl jsem dojem, že už se nikdy nenarovnám. Za hodinu jsme měli připravenou hromadu kletí a v upraveném ohništi byla narovnána úhledná hranička, tiše čekající na obřad zažehnutí táborového ohně. Byly rozdány potraviny a Saturnin nás podělil příkrývkami.

I přes to, co nás potkalo, musím říci, že to byl příjemný večer. Dědeček se uklidnil a jen občas si stěžoval na bolesti v kříži. Slečna Barbora mu přinesla hrst ostružin, a pak jsme si zapálili cigarety. Když slunce slavnostně zapadlo a Saturnin se chystal zapálit oheň, zeptal se doktor Vlach dědečka, jestli by při té příležitosti nechtěl pronést řeč. Dědeček něco nevrle zabručel, zachumlal se do pokrývky a brzo usnul.

Byl klidný večer, kouř našeho ohně stoupal přímo vzhůru a teprve vysoko nad námi se uhýbal a táhl směrem k Hradové a pozvolna se rozplýval. Odněkud z údolí se ozvalo bekání srnce a pak zase bylo ticho až na tlumené pochrupování, svědčící o tom, že také teta Kateřina usnula. Doktor Vlach tiše přikládal do ohně a zamyšleně se díval do plamenů. Slečna Barbora mi vykládala o spacích pytlech, ve kterých prý lze spát i ve sněhu. Pro svou osobu mohu říci, že bych se o to nikdy nepokoušel. Ta srpnová noc pod Bílým sedlem mi úplně stačila. Doktor Vlach obešel oheň, přisedl k nám a polohlasně mi řekl, že mluvil se Saturninem a Miloušem a že se budeme musit střídat v udržování ohně. Svízel byla v tom, že ten, kdo bude mít hlídku zvečera, se celkem málo vyspí, protože k ránu bude asi tak chladno, že nebude spát nikdo z nás. Saturnin se sice nabízel, že bude bdít celou noc, ale to nemůžeme přijmout. Byl tedy pořad hlídek určen losem a já mám mít službu do jedenácti hodin. V případě, že bych chtěl raději udržovat oheň po půlnoci, Saturnin je ochoten si se mnou hlídku vyměnit, a to od jedné do tří. Od jedenácti do jedné hodiny bude topit Milouš, od tří do pěti doktor Vlach.

Rekl jsem mu, že bych do jedenácti stejně neusnul a že mi služba docela vyhovuje tak, jak byla vylosována. Doktor Vlach pravil, abych tedy v jedenáct hodin vzbudil Milouše, přál nám dobré noci a vrátil se na své místo. Oheň tiše praskal a hory se rýsovaly proti nočnímu nebi, temné a mohutné, jako před tisíci lety. Naše zem spala. Byl jsem unaven, ale přítomnost děvčete, které jsem měl rád, mne příjemně vzrušovala a zaháněla spánek. Ještě dlouho jsme si se slečnou Barborou tlumenými hlasy vyprávěli, zatímco hvězdy na temném nebi se pomalu přemísťovaly. Všechno kolem spalo, jen my dva jsme střežili oheň vysoko v horách a dívali jsme se do nočních stínů. Ačkoliv bych byl rád strávil takto celou noc, řekl jsem slečně Barboře, že by snad bylo dobře, kdyby se pokusila usnout. Poslušně odpověděla "Ano", pak řekla "Dobrou noc" a s nádhernou samozřejmostí mi nastavila své rty.

Bylo to krásnější, než jsem si to kdy představoval. Upravil jsem jí příkrývku, pohladil ji po vlasech a pak jsem bděl sám. Přiložil jsem trochu dříví na žhavý popel a potom jsem vychutnával jeden z těch vzácných okamžiků v lidském životě, kdy je člověk dokonale šťasten. V tu chvíli se mi zdálo, že je všechno na světě v nejlepším pořádku a že je sladko žít. Nevím, jak dlouho jsem tak seděl a díval se do žhavých uhlíků, ale málem by mi byl uhasl oheň. Vstal jsem, abych přiložil, a když jsem se podíval po všech těch spácích zachumlaných do příkrývek, spatřil jsem, že se Milouš chvěje. Myslil jsem, že je mu zima, ale pak jsem pochopil, že pláče. Neměl jsem nejmenšího tušení, co se mu stalo. Položil jsem mu ruku na rameno a on ke mně zvedl usazenou tvář. Na nic jsem se ho neptal, ale on promluvil sám. "Já jsem to viděl," řekl a zase zabořil tvář do trávy. Uvědomil jsem si, že mluví o polibku, který jsem dal slečně Barboře na dobrou noc, a s ohromením jsem si uvědomil, že představa, kterou jsem si o Miloušovi vytvořil, se značně liší od skutečnosti. Tady ležel ten cynický svůdce žen, klacek, který mi nabídl pobuřující sázku, světák ohánějící se vulgárními výrazy, a plakal, protože viděl, že jsem políbil ženu, o níž se vyjadřoval s nenuceností obchodníka bílým masem.

Nevěděl jsem, co bych mu měl říci. Přiložil jsem na oheň, vrátil jsem se na své místo a byl jsem rozmrzen tím, že se mi do vzpomínky na polibek slečny Barbory mísila představa Miloušových slz. Ačkoliv to byla poněkud trapná historie, přece jsem cítil, že tenhle nový Milouš je mi o něco sympatičtější, a přemýšlel jsem, jestli se v těch slzách utopí jeho nepřírozená nabubřelost. Takové lekce dělají někdy lidi lepšími. V jedenáct hodin Milouš spal jako dřevo, unaven cestou a pláčem. Nemohl jsem se odhodlat, abych ho vzbudil. Sedl jsem do trávy k slečně Barboře a díval jsem se, jak

spí. Světlo ohně jí neklidně těkalo po skrání a zaplétalo se do jejích vlasů. Přidal jsem jí svou příkrývku a lehce jsem jí políbil na tvář. Maličko pootevřela oči, usmála se a zašeptala: "Měl byste se oholit." Pak jsem si sedl k ohni, abych držel Miloušovu hlídku.

Před svítáním začalo drobně pršet. Probouzeli jsme se jeden po druhém, unavení, prokřehlí a mrzutí. Příkrývka, kterou mi dal Saturnin při předávání hlídky, byla tak krátká a já jsem v těch chladných hodinách pochopil, že to nemusí být vždycky pokora, která básníkovi vnukne touhu sít se menším, ještě menším, nejmenším ze všech. Chladno a krátká příkrývka dovedou podivuhodným způsobem ovlivnit lidské touhy. Déšť brzo ustal, ale ta dávka, kterou jsme dostali, nám úplně stačila. Oheň syčel a štiplavý kouř nám vhněl slzy do očí. Měli jsme pomačkané šaty a mužům zarůstaly tváře strništěm vousů. Drtili jsme v zubech suchary, kterými nás včera doktor Vlach podělil, a dívali jsme se melancholicky na lesy, zatažené lehkou mlhou. Slečna Barbora si ke mně přisedla a polohlasem se mne ptala, budu-li se dnes zase kopat. Řekl jsem jí, že ne, a holit že se také nebudu. Trochu se začervenala, ale v očích jí to vesele zajiskřilo. Přemýšlel jsem, co by se tomu děvčeti musilo stát, aby ztratilo svou dobrou náladu. Dědeček seděl zabalen v příkrývce a díval se zasmušile před sebe. Když se ho doktor Vlach ptal, jestli se aspoň trochu vyspal, mávl jen rukou. Celý se jaksi scvrkl a vypadal o dvacet let starší než včera. Saturnin odněkud vytáhl láhev koňaku a podal ji dědečkovi. Doktor Vlach se ťukl do čela, že ho to mohlo také napadnout, že má ve srubu láhev koňaku téže značky. Saturnin suše řekl, že to je ona, a jal se skládat příkrývky. Doktor Vlach pravil, že je to tedy v pořádku. Já jsem se domníval, že to není v pořádku, aby Saturnin bral cokoli bez vědomí majitele, a také jsem to mnil říci. Nedostal jsem se k tomu, protože láhev zatím kolovala a zrovna jsem byl na radě, abych si zavdal. Rozhodl jsem se mlčet, protože se nerad hádám a rád piji koňak, zvláště za takových okolností, kdy člověk potřebuje, aby se mu rozproudila krev ve ztuhlých údech. Láhev se dostala zpátky k dědečkovi a všichni jsme cítili, že počasí se znatelně zlepšilo. Dědeček se melancholicky znovu napil a poslal koňak na novou okružní cestu. Zatím se oheň pěkně rozhořel a kouř nás už tolik neobtěžoval. Také suchary doktora Vlacha nebyly tak docela bez chuti, jak se nám zpočátku zdálo, a ta mlha, ležící nad lesy, byla vlastně velmi malebná. Všechno bylo tak svěží a ten ranní deštík jistě lesu velmi prospěl. Nebe na východě se jasnalo každou minutu a cítili jsme, že slunce čeká za kulisami hor připraveno, aby na pokyn nebeského režiséra vystoupilo na scénu v celé své oslňující slávě. Poloprázdná láhev s koňakem byla vzata z oběhu a slečna Barbora velmi vtipně a zručně uhasila oheň. Dědeček namáhavě vstal a rozpačitě se podíval na mne a na Saturnina. Nastoupili jsme na svá místa, abychom ho cestou podpírali, a celá karavana se dala na pochod. Zdálo se, že dědečkovi se jde poněkud lépe než včera, ale to bylo jen zpočátku. Pak se velmi rychle unavil a náš sestup byl snad ještě pomalejší než předešlého dne. Tentokrát nás to ovšem tak neznepokojovalo, protože před námi ležel celý dlouhý den a bylo pravděpodobné, že bude-li dědeček vůbec schopen chůze, dorazíme do městečka i tímto pomalým pochodem. Kolem deváté hodiny si dědeček vynutil odpočinek. Seděli jsme pod skupinou borovic a dívali jsme se do údolí na řeku. Po ranní mlze nebylo ani památky a nebe bylo bez jediného mráčku. Slunce už zase páliło. Probdělá noc, ticho hor, teplo, únava a ranní dávka koňaku nás činily zoufale ospalými. Když jsme později na tu cestu vzpomínali, připadala nám plná dobrodružství, ale upřímně řečeno, nic dobrodružného na ní nebylo. Mnohem více byla plná drobných nepříjemností. Nechci ovšem svůj názor prosazovat, protože pojem dobrodružství je velmi mlhavý. Já, vy a mnoho lidí kolem nás může považovat plavbu na moři za dobrodružství, ale je pravděpodobné, že kapitán transoceánského parníku se na tu věc dívá docela jinak. Je možné, že se při tom nebaví o nic víc než průvodčí vlaku Praha-Brno a že jsou oba stejně šťastni, že jim služba skončila. Blouzní-li šestnáctiletý chlapec o dobrodružstvích, jsou jeho sny plny palem, tropických pralesů a písečných pouští. Pro mne není palma o nic dobrodružnější než řekněme borovice, a neuvěřitelné příhody mohou člověka potkat mnohem spíše na Smíchově nebo v Radlicích než na kaučukových plantážích ostrova Sumatry. Pokud vím potkáva člověka v tropech tolik dobrodružství, že bělošští úředníci se z toho obyčejně nudou zblázní. Odmítám dávat náhodám, útrapám a nepříjemnostem název dobrodružství. Jste-li vyrušováni ze spánku mňoukáním koček, potulujících se celé noci po malostranských střeších, není v tom nic dobrodružného, a nechápu, oč je dobrodružnější být buzen řevem lvů. Mohlo by to tkvět v tom, že lvů se vyskytuje mnohem méně než koček, ale to by vedlo k nesmyslným závěrům, jako že je vrcholem dobrodružství být vyburcován ostravským arcibiskupem, protože ten se nevyskytuje vůbec. Je zřejmo, že takto bychom se nikam nedostali, a vraťme se k popisu naší cesty.

Když jsme odpočívali asi deset minut, přišel ke mně Milouš a zamračeně se mne tázal, proč jsem ho v noci nevzbudil, když měl mít hlídku. Pravil jsem, že se mi nechtělo spát, a on řekl, že nepotřebuje, aby s ním bylo zacházeno jako s malým chlapcem, a neprosí o žádné ohledy. Odpověděl jsem mu, že se tím příště budu řídit a že je zbytečno o tom mluvit, protože to stejně nikdo neví. Podezíravě se na mne podíval a beze slova odešel. Teta Kateřina afektovaně dýchala a desetkrát za minutu říkala "To je vzduch, to je vzduch!" a pak pro změnu zase "Vzduch - boží duch". Dědeček se trochu rozpovídal, ukazoval nám dole v údolí místo, kde řeka tvořila zákrut, a vykládal nám jakousi příhodu. Chtělo se mi strašně spát a tak jenom vím, že v tom povídání byl dědeček, rybářský prut a úplně nesmyslné množství pstruhů. To bylo něco pro doktora Vlacha. Začal vykládat o své horské tůni a říkal, že je tam velmi mnoho pstruhů. Slečna Barbora říkala, že o tom pochybuje, protože já jsem si tuň včera ráno důkladně prohlédl a o žádných pstruzích jsem se nezmiňoval, ačkoliv bych je byl musil vidět. Pak jsem ještě slyšel povídat něco doktora Vlacha, ale tak jako z veliké dálky, a usnul jsem. Nevím, jak dlouho jsem spal, ale myslím, že to bylo jen několik minut. Zdálo se mi, že podepírám dědečka a opatrně ho vedu se Saturninem krok za krokem do tůně. Dědeček měl hrozné vousy a šimral mne jimi při chůzi po tváři. Pak jsem se probudil a zjistil jsem, že slečna Barbora je nade mnou skloněna, drží stéblo metlice a směje se.

Zase jsme klopýtali po kamenité, vodou vymleté cestě a s dědečkem to bylo čím dál horší. Těžce dýchal, naříkal a chvěl se únavou. Nedivili jsme se tomu, měli jsme toho všichni dost. I můj kotník, nedávno uzdravený, se začal ozývat. Pozdě odpoledne jsme spatřili věž kostela v městečku a zdálo se nám příliš daleko, než abychom doufali,

že tam kdy dorazíme. V tu chvíli dědeček prohlásil, že už dál nemůže. Doktor Vlach vytáhl mapu a radili jsme se, co máme dělat. Zjistili jsme, že do městečka máme dál, než by se zdálo, protože polní cesty, po kterých jsme tam měli dojít, nesmyslným způsobem se kroutily, vinuly a zatáčely, a tak jsme se nakonec rozhodli, že půjdeme po břehu řeky tak dlouho, až přijdeme na silnici, na kterou ústí stržený dědečkův můstek. Pak se společnost rozdělí, ti, kdož budou moci, půjdou do městečka a najmou tam drožku a pošlou ji pro dědečka a zbytek naší karavany. Dědeček byl srozuměn, a tak jsme se zase namáhavě zvedli a na bolavých nohou jsme pokračovali v pochodu. Kolem šesté hodiny jsme spatřili na druhé straně řeky dědečkův opuštěný dům a krátce nato doktor Vlach strašlivě zaklel. Sledovali jsme směr jeho vyřeštěného zraku a v tu chvíli se nám naše třídní strastičná cesta jevila jako nejpitomější podnik pod sluncem. Oba břehy byly spojeny novým můstkem, jehož čerstvé dřevo svítilo v záři večerního slunce.

XXII

Užíváme dobrodiní civilizace

Teta ošetřuje dědečka

Dědeček se zbláznil

Teta by ráda viděla toho smělce

Dávejte Eridě koňak

Když jsem se příštího rána probudil v pořádné posteli, protahoval jsem se s rozkoší a připomenul jsem si výrok doktora Vlacha: "Prožíváme-li delší dobu idylu, přestaneme ji vnímat, a osud by nám prokázal neocenitelnou službu, kdyby nás popadl za límec a vyhodil dočasné na mráz." Myslím, že něco podobného nás potkalo, a kdyby nebylo dědečkova poranění, byl bych souhlasil s šalamounským prohlášením tety Kateřiny, že všechno zlé je pro něco dobré. Vzpomínal jsem na zakončení naší třídní cesty a bylo mi to dnes k smíchu. Když jsme přešli můstek a dorazili k dědečkovu domu, našli jsme kuchařku a služebnou Marii sedící na schodech před vchodem. U zdi stála opřena jejich kola, obtížená ručními kabelami s různými nákupy. Ty ženy neměly nejmenšího tušení, kde jsme byli a odkud přicházíme, a jejich tváře byly plny obav a údivu nad našimi zpustlými zevnějšky. Potom s instinktem prostých lidí udělaly to, co bylo nejdůležitější, a rychle nám připravily vydatnou večeři. Dědeček byl uložen do postele a teta Kateřina se ujala ošetřování. Myslím, že mu to nebylo zrovna vhod, ale byl tak skleslý, že se nepokusil o odpor.

Myslí jsem na to, že se naň musím podívat a zeptat se, jak se mu vede, když se ozvalo zaklepání a vstoupil Saturnin. Přál mi dobrého jitra, připravil mi šedé vycházkové šaty a řekl, že slečna Barbora se ptala, pojedou-li s ní po snídani do města na nákupy.

Potom se Saturnin ptal, budu-li se koupat. Nebyl jsem si jist, jak to myslí, ale výraz jeho obličeje nasvědčoval, že to naprosto nebylo myšleno jako narážka na můj skok do tůně, a tak jsem přisvědčil. Ptal jsem se, jak se vede dědečkovi, a Saturnin řekl, že podle tvrzení paní Kateřiny je vážně nemocen. Milostivá paní tvrdila, že nesmí být vyrušován, a dokonce odmítla pustit k němu doktora Vlacha. Doktor Vlach se rozzlobil a tázal se, zda je lékařem on nebo teta Kateřina, a šel k dědečkovi, nedbaje jejich protestů. Starý pán prý má bolesti, je nevrlý a prosil doktora Vlacha, aby k němu nepouštěl tetu Kateřinu. Saturnin pravil, že to vypadá tak, že mezi doktorem Vlachem a milostivou paní dojde k ostřejšímu utkání.

Kdyby se mne byl někdo zeptal, co soudím o výsledku tohoto střetnutí, byl bych tipoval doktora Vlacha jako vítěze a mohu říci, že mne později velmi překvapilo, když můj favorit dokonale kapituloval. V příštích dnech teta Kateřina opanovala pole a doktor Vlach sedával na terase a zamyšleně kouřil své viržinky. Nevím, proč se vzdal, snad to zavinila přirozená nechuť mužů k trapným scénám, nebo snad čekal, až se dědeček vzbouří sám a ukáže tetě Kateřině dveře. Ať tomu bylo jakkoliv, odnesl jsem si z toho poznání, jak malé jsou vyhlídky muže, třeba velmi energického, při střetnutí s hysterickou ženskou. Ačkoliv jsem tím byl zklamán, nemohl jsem doktoru Vlachovi nic zazlívat, a jsem si jist, že kdyby byl tušil, jaké následky bude mít na dědečka tetino ošetřování, byl by bojoval houževnatěji.

Vykoupán, oholen a oblečen v šedé vycházkové šaty šel jsem k snídani. O hodinu později jsem seděl v bílém rapidu po boku slečny Barbory a četl jsem dlouhý seznam věcí, které jsme měli v městečku nakoupit. V krámech říkali slečně Barboře milostivá paní a zřejmě se domnívali, že jsme manželé. Mohu-li soudit podle sebe, byl to omyl docela milý, a slečna Barbora se nezdála být pohoršena. Vrátili jsme se k obědu a odpoledne jsme se šli koupat.

Několik příštích dnů bylo v celém dědečkově domě podivné ticho. Společnost se jaksi rozpadla a každý dělal něco jiného. Dědeček byl upoután na lůžko a teta se z jeho pokoje téměř nevzdalovala. Milouš propadl světobolu a později počal projevoval zájem o služebnou Marii. Doktor Vlach chodil chytat ryby a my se slečnou Barborou jsme se chodili koupat nebo jsme se potulovali lesem. Saturnin trávil všechnen svůj volný čas v dědečkově knihovně. V celém domě vládl ospalý klid, ale přesto jsme všichni cítili, že je něco ve vzduchu. Nikdo z nás však nečekal něco podobného.

Začalo to tím, že jednoho rána nalezla teta Kateřina na dveřích dědečkova pokoje tabulku s textem, který nesmyslným způsobem napodoboval větu, vyskytující se na kovových štítcích u dveří, opatřených automatickým zavíráním značky Samo. Chápu, že se teta divila a nevěděla, co si o tom má myslet. Sama říkala, že byla jako u vidění, když to viděla. Na tabulce bylo napsáno:

NEVSTUPOVAT, VSTUPUJE SAMO!

Nikdy nezapomenu na vyděšenou tvář tety Kateřiny, když přiběhla za námi do obývacího pokoje, a žádala, aby někdo z nás šel k dědečkovi. Byli jsme tím překvapeni, protože až do té doby nechtěla teta k dědečkovi nikoho

pustit. Polekali jsme se, že se snad dědečkovi přitížilo, a doktor Vlach se ptal tety, co se děje. Přitom jí vzal z rukou tabulku, kterou našla na klice dědečkovy ložnice, přečetl ji a šel k dědečkovi. Teta nám pak řekla, že přirozeně té tabulky nedbala a vstoupila do dědečkova pokoje. Starý pán se rozzuřeně vztyčil na lůžku, křičel na tetu, aby mu vysvětlila, proč Šemík uháněl k Radotínu, zatímco Horymír uháněl k Neumětělům, a nakonec po ní mrštil polštářem. Slyšela ho křičet, ještě když utíkala dolů po schodech. Nechápal jsem, proč se dědeček ptal zrovna na Horymíra, a abych se přiznal, také jsem si nebyl jist, kam kdo po tom proslulém skoku uháněl. Saturnin pravil, že je to všechno jen pověst, kterou nelze historicky kontrolovat, a že on se domnívá, že tomu bylo obráceně, že totiž Šemík uháněl k Neumětělům a Horymír k Radotínu, a povídal dokonce něco o tom, kam uháněli zbrojnoši, pověření hlídáním zpupného vладыky, a zamotal to všechno tak, že to vypadalo, jako by jediným, kdo nikam neuháněl, byl starý, slavný Vyšehrad.

Doktor Vlach se vrátil zachmuřen a pravil, že mu dědeček říká "Svatý otče". Ptal jsem se, nemá-li starý pán zvýšenou teplotu, ale doktor Vlach zavrtěl hlavou. Zpočátku jsem měl podezření, že dědeček použil tohoto neobvyklého prostředku, aby se zbavil společnosti tety Kateřiny, ale během několika příštích dnů jsem byl nucen konstatovat, že se starý pán zbláznil. Pronášel různé nesmyslné výroky, dával nám otázky, ze kterých jsme cítili, že jeho duch je zatemněn, a v celé společnosti zavládla skleslá nálada. Bylo to podivné, nečekané a smutné zakončení naší dovolené. Saturnin musil u dědečkova lože vystřídat tetu Kateřinu, protože dědeček, jakmile ji spatřil, propadal záchvatům zuřivosti. Nejzajímavější na tom bylo, že to byla právě teta Kateřina, která jediná z nás všech popírala skutečnost, že dědeček je dočasně zbaven užívání rozumu. Pravila, že má rozumu víc než my všichni dohromady, že prý jeho výroky schválně překrucujeme, že je pochopitelné, je-li podrážděný, vždyť je to starý a nemocný člověk.

Bylo zbytečné hádat se s tetou Kateřinou, ale domnívám se, že pro každého rozumného člověka byla situace úplně jasná. Stalo se například, že se dědeček ptal, kolik je hodin, a když mu to bylo řečeno, pravil, že už brzo budeme v Pardubicích. To se přece nedá vysvětlit podrážděností. Starý pán se zřejmě domníval, že jede vlakem.

Domníval jsem se, že by mělo být neprodleně přikročeno k léčení, a zlobilo mne, že doktor Vlach nepodnikl potřebné kroky. Řekl jsem mu své mínění a on pravil, že nejlepší léčebným je klid. Dědečkova duševní rovnováha byla porušena jednak útrapami naší třídní cesty, jednak ošetřováním tety Kateřiny. Ten sestup z Bílého sedla podlomil tělesnou odolnost starého pána, a zbytek dokázala teta Kateřina v rekordním čase. Nejsem členem rodiny, pravil doktor Vlach, a je mi velmi nepříjemné vystavovat se jedovatým útokům paní Kateřiny. Proto jsem se nepokoušel zabránit jí v přístupu k nemocnému. Její ošetřování bylo nejpodivnější, jaké jsem kdy viděl. Nevím, činila-li to z důvodů náboženských či jiných, ale je jisto, že několikrát denně připomínala pacientovi možnost brzké smrti, a jednou jsem ji přistihl, jak pláče, vzpíná k nemocnému ruce a leze k jeho lůžku po kolenou. Nevím, proč to dělala, a říkám to jen proto, abyste pochopil, že to nemohlo jinak dopadnout. Takové scény mohou otřást zdravým člověkem, natož nemocným starcem. Protože nyní má pacient klid a je ošetřován panem Saturninem, doufám, že se brzo projeví podstatné zlepšení jeho stavu. Nakonec řekl doktor Vlach, že tuší, proč teta Kateřina tvrdí, že dědeček je zcela pánem svých smyslů. Nechce se o tom šířit, ale potvrdil-li se jeho podezření, zakročí proti paní Kateřině bezohledně.

Nevím, co tím doktor Vlach míní, a nic bližšího jsem se nedověděl, protože náš rozhovor byl nenadále přerušen příchodem dědečkovým. Byli jsme překvapeni tím, že vstal. Zdálo se, že při chůzi nepociťuje bolesti, a chvíli jsem radostně doufal, že pronese některý ze svých oblíbených žertů, v němž nebude ani stopy po zmatených představách, které naplňovaly od nějaké doby jeho mysl. Byl oblečen v županu z velbloudí srsti a na tvářích měl několikadenní strništno vousů. Tvářil se zarmouceně a již jeho první věta pohřbila mé naděje, protože řekl:

"Je mi velmi líto, pánové, ale všechny jednolůžkové pokoje jsou zadány." Potom se v jeho očích objevil výraz soustředěné pozornosti a díval se někam mezi nás. Sledovali jsme jeho pohled a spatřili jsme přicházet tetu Kateřinu. Zmínil jsem se už, že teta má neobvyčejný způsob chůze a pohybuje se takovým způsobem, jako by poskakovala. Snad na to dědeček narážel, když vztyčil svůj ukazovák, bodl jím ve směru k tetě a zvolal:

"Skokana, když ještě žije, ujímá se policie!"

Teta se zarazila a pak se zeptala: "Přál jsi si něco?"

Dědeček sevřel pěsti, položil si je na prsa a tázal se: "Jste připraveni?"

Na tváři tety se objevil nechápavý výraz a pak se zeptala: "Proč?"

"Pozor!" vykřikl dědeček a teta se polekaně rozhlížela.

"Ted!" zahulákal starý pán a s rukama pokrčenými na prsou odběhl poklusem do svého pokoje.

Když jsem se později zmínil slečně Barboře o této události, přimhouřila oči a zeptala se mne: "Kdy byl váš dědeček naposled v Praze?" Řekl jsem, že před dvěma lety, a ptal jsem se proč. "Myslila jsem, že jezdí jen autem," řekla slečna Barbora a už o tom nemluvila. Chvíli jsem přemýšlel o tom, jestli dědečkovy pronášení nesmyslných vět a záhadných otázek není nakažlivé, a při té příležitosti jsem si vzpomněl, že doktor Vlach řekl po dědečkově odchodu tetě Kateřině: "Quo usque tandem, Catilina?" Myslím, že je to latinsky, ale nemám tušení, co to mělo být. Teta Kateřina vztekem zezelenala, ale přemohla se a pravila sladkým hlasem, že si nevzpomíná, kdy dovolila doktoru Vlachovi, aby ji nazýval křestním jménem. Doktor Vlach se zachechtal a odešel za dědečkem.

Příštího dne zůstal dědeček zase na lůžku. Když jsme se my ostatní sešli u oběda, pravil doktor Vlach, že dědeček prohlásil, že miní napsat svou poslední vůli. Tetě Kateřině zazářily oči a pravila, že je docela správné, když starý a nemocný člověk hodlá včas uspořádat své věci. Tím nechce říci, že dědeček brzy zemře, a samozřejmě, pokud se jí týká, přeje starému pánovi, aby ve zdraví ještě dlouhá léta zůstal mezi námi. Ovšem, všichni víme, že mladý může, starý musí, a co můžeš učinit dnes, neodkládej na zítra. Dědeček měl vždycky správné názory, a ona si ho proto velmi váží.

Doktor chvíli mlčel a pak prohlásil, že podle jeho názoru je to všechno nesmysl. Po tom, co jsme všichni v minulých dnech viděli, je bohužel nutno konstatovat, že dědečkův duševní stav není takový, aby bylo lze předpokládat, že se svým majetkem rozumně naloží. Je to bolestné, ale musíme se s tím smířit. Ostatně dědečkova

poslední vůle, napsaná před třemi lety, je uložena u notáře Vrby, a ať už tehdy starý pán rozhodl o svém jmění jakkoli, je jasné, že se tak stalo při úplné duševní svěžesti.

"Ale, ale, podívejme se!" divila se jedovatě teta Kateřina. Potom pravila, že nyní je jí jasno, proč v poslední době všichni předstíráme, že se dědeček pomátl na rozum. Stále přemýšlela, jaký cíl tím sledujeme, a nyní to tedy ví. Ona za svou osobu prohlašuje, že starý pán je úplně normální, a na to by se podívala, aby nějakým komplotem mu bylo zabráněno ve svobodném rozhodování. Hrozila svým právním zástupcem a doktor Vlach kapituloval. Právil, že pouze projevil svůj osobní názor a že jeho svědectví o podivném dědečkově duševním stavu v nynější době je kdykoliv k dispozici těm členům rodiny, kteří by měli jakékoliv námitky proti poslední vůli, jež bude dnes sepsána. Teta se tvářila, jako když přemáhá úsměv, a pravila, že by ráda viděla toho smělce, který by se odvážil porušit povinnou úctu k nejstaršímu členu rodiny námitkami, podepřenými domněnkou o duševní chorobě. Potom doktor Vlach požádal slečnu Barboru a mne, abychom byli přítomni sepsání závěti jako svědci, a všichni tři jsme se odebrali do dědečkova pokoje.

Starý pán seděl v posteli obklopen polštáři a zdálo se, že tělesně se mu vede docela dobře. Saturnin právě odklízěl podnos, na němž nemocný obědval. Když jsme přistoupili k jeho lůžku, ptal se nás, kolikátého je. Doktor Vlach mu řekl: "Třetího," a dědeček vztyčil ukazovák a prohlásil:

"U třetího řidičova povinnost je stavět znova."

Podíval jsem se v rozpacích na doktora Vlacha a nechápal jsem, jak bude za těchto okolností možno přistoupit k řízení tak závažnému, jako je psaní závěti. Doktor se vyhnul mému pohledu, a když jsem se podíval na slečnu Barboru, zjistil jsem, že se s úsměvem dívá dědečkovi do očí. Dědeček si třel rukou neholenou bradu a usmíval se také. Pak vzal z nočního stolku zlaté pouzdro a nabídl slečně Barboře cigaretu. Ten záblesk galantnosti u člověka, jehož obzory se zatemnily, mne dojal tak, že jsem stěží potlačil slzy. Zatím doktor Vlach něco povídal a já jsem si jen pomalu uvědomoval smysl jeho řeči. Vyburcovalo mne teprve, když řekl, že žádnou závěť psát nebudem a že nám později všechno vysvětlí. K dovršení mého zmatku prohlásila slečna Barbora, že si to myslila. Tedy já nevím jak kdo, ale já mám hrozně rád, když všichni mluví jako předměstská většiny v samých narážkách, náznacích a pak někdo dodá, že je to jasné a že si to myslil. Pro svou osobu mohu říci, že já jsem si to nemyslel a že jsem neměl nejmenšího ponětí, proč to doktor Vlach všechno spískal. Pokud jsem informován o dalších událostech, stalo se toto:

Asi za hodinu odešel doktor do obývacího pokoje, kde čekala teta Kateřina, vrhl se do křesla a prohlásil, že je to tedy odbyto. Právil, že všechno šlo hladce a že dědečkově rozhodnutí, třeba je poněkud překvapující, je jistě moudré. Domnívá se, že ze strany příbuzných nebude námitek vzhledem k tomu, že jsou již všichni hmotně zabezpečeni. Teta Kateřina se zarazila a pravila, že všichni zabezpečeni nejsou a ona doufá, že dědeček na to pamatoval. Byl vždycky šlechetný a jistě v poslední vůli tuto vlastnost nezapřel. Konečně není ani nutno dovolávat se šlechetnosti, protože jsou určité morální povinnosti, kterým se člověk dědečkova formátu nikdy nevyhýbá. Není-li dědečkovou povinností postarat se hmotně o ni a o Milouše, pak už teta Kateřina opravdu neví, co vlastně povinností je.

Doktor Vlach pravil, že starý pán byl zřejmě jiného názoru. To ovšem není nic divného, protože názory jsou k tomu, aby se různily. Pokud se týče šlechetnosti, prokázal starý pán svou poslední vůlí, že se mu této vlastnosti dostalo v míře až překvapující. Potom dodal, že dědeček odkázal celé své jmění dobročinným spolkům. Později doktor Vlach vykládal, že v celé své lékařské praxi neviděl, aby někdo zbledl tak jako teta Kateřina po této větě. Potom celá její tvář ztvrdla, rty se semkly a oči se jaksi zúžily. Když promluvila, chvěl se její hlas záštim. Právila, že v tom případě musí uznat, že se mylila, když tvrdila, že dědeček je normální. Něco tak rafinovaně surového může udělat jen člověk postižený měknutím mozku.

Doktor Vlach řekl, že podle jeho názoru nelze spatřovat nic surového ve skutečnosti, že někdo odkázal své jmění dobročinným spolkům.

Teta ledově prohlásila, že s ním se o to přit nemíní a že ihned odcestuje, aby se poradila se svým právním zástupcem. Je rozhodnuta povolát psychiatra, aby dědečka prohlédl, a nasadí nemilosrdně všechny páky, aby ta slabomyslná poslední vůle byla prohlášena za neplatnou. Doktor Vlach povstal a s neskrývanou ironií opakoval prohlášení, které teta učinila teprve před hodinou, totiž, že by rád viděl toho smělce, který by se odvážil porušit povinnou úctu k nejstaršímu členu rodiny námitkami, podepřenými domněnkou o duševní chorobě. Dodal, že tak bezcharakterního tvora, jako je milostivá paní, ještě neviděl, a opustil místnost.

Na chodbě potkal služebnou Marii a rozmarně jí řekl:

"Hebé, Eridé je špatně. Dávejte jí dvě polévkové lžice koňaku za minutu a připravte ostatní šetrně na to, že asi tak za hodinu bude opilý."

"Jak prosím?" ptalo se udivené děvče.

"Strašně," řekl doktor Vlach a se spokojeným úšklebkem si zapaloval viržinku.

XXIII

Konec dovolené

Slečna Barbora myslí samostatně

Vzpomínka na muže, který nedovedl vyprávět

Zítřka u Národního divadla

Vesničky s červenými taškovými střechami vypadaly jako korály navlečené na bělošedé stužce silnice, po níž slečna Barbora řídila svůj rapid jistě a bezpečně jako šofér z povolání. Veliká reklamní tabule s obrazem pneumatiky vrhla nám do očí svůj nápis a zmizela za námi. Mohutné lípy kolem silnice míjely nás v pravidelných intervalech. Ššš(

ššš(ššš(Zkreslené obrazy stromů a oblaků letěly v křivém zrcadle pochromovaných paraboloidů, kryjících reflektory auta. Zvukový zlomek psiho štěkotu vytryskl a zmizel za námi zároveň s několika opuštěnými domky.

Konec dovolené. Je na tom vždycky něco teskného, ale musím říci, že právě ten konec byl nejhezčí. Po kvapném odjezdu tety Kateřiny se v horách mnohem lehčeji dýchalo a slečna Barbora byla tak milá, že kurtoví elegáni s dělovými servisy byli stále řidšími hosty v mých snech. Postupně jsem si uvědomoval, že mám několik vlastností, které dokonale vyváží mé nedostatky, a říkal jsem si, že není důvodu, proč bychom se nemohli se slečnou Barborou v Praze občas vídat. A nakonec to ani nemusí být na hřišti. Řekla mi, že chodí velmi ráda do divadla, a doufal jsem, že neodmítné mé korektní pozvání, aby tam šla se mnou.

Opřel jsem se pohodlně v sedadle a oddal jsem se vzpomínkám, zatímco kulisa krajiny ubíhala stejnoměrně vzad. Cítil jsem, že budu dlouho vzpomínat na uplynulé tři týdny, na obědy připravované na ohni, na dvě zápalky s ulomenými hlavičkami, na ranní koupel v horské tůni, na noc strávenou na úbočí hor pod Bílým sedlem a s jistou zlomyslností na morální výprask, kterého se dostalo tetě Kateřině. Jediné, co kalilo mou duševní pohodu, bylo pomýšlení na to, co potkalo dědečka.

"Chudák dědeček!" řekl jsem nahlas.

"Proč?" ptala se slečna Barbora. "Mohlo se mu stát, že by měl daleko horšího vnuka, než jste vy."

"Nemíním podrobovat kritice dědečkovy vnuky. Mám na mysli duševní poruchu, která dědečka stihla."

"To přece nemyslíte vážně!" pravila slečna Barbora. "Nesdílím sice názory vaší paní tety, ale mluvila mi z duše, když prohlásila, že váš dědeček má víc rozumu než my všichni dohromady. Připouštím, že se v poslední době poněkud neobvyklým způsobem bavil na náš účet, ale to je všechno. Ostatně je možné, že k tomu měl nějaký důvod."

"Chcete tím snad říci, že dědeček svou pomatenost pouze předstíral?" ptal jsem se udiven.

"Zajisté," řekla slečna Barbora. "Kdybyste o tom byl chvíli přemýšlel, byl byste došel k stejnému závěru. Pamatujete si, jak jsem se vás ptala, kdy byl váš dědeček naposledy v Praze? Řekl jste mi, že před dvěma lety. Jak si tedy vysvětlujete, že nás ten milý starý pán omračoval několik dnů veršovanými průpovídkami, které byly umístěny na oknech pražských tramvají teprve před několika týdny? Kdo ho jim naučil? Pokud se pamatuji, prohlížel jste si zároveň se mnou tu tabulku s nápisem: Nevstupovat, vstupuje samo! jistě vás hned napadlo, že ji nemohl psát váš dědeček. Psaní redisovým perem není práce pro člověka, kterému se třese ruka. Když jsme dnes ráno balili, pohřešil jste víko od krabice na boty. Řekla jsem vám, že vím, kde je, a vy jste si myslil, že žertuji. Nežertovala jsem. Váš Saturnin z ní udělal tu tabulku a napsal na ni text redisovým perem půldruhého milimetru silným, týmž perem, kterým nadepsal deník naší cesty na Bílé sedlo. Humor vašeho sluhy má svůj osobitý ráz, a jestliže starý pán nazval vaši příslovími hýřící tetu poskakujícím mudroslovím národa slovanského, dovoluji si při vši účtě k vašemu dědečkovi tvrdit, že je to nápad Saturninův. Ostatně starý pán ví, že nevěřím v jeho pomatenost. Poznala jsem mu to na očích, když říkal, že u třetího řidičova povinnosti je stavět znova, a já jsem se neubránila úsměvu. Ta cigareta, kterou mi nabídl, byla úplatkem za to, že mu nekazím zábavu."

"Bože," řekl jsem, "tohle mne vůbec nenapadlo a je to docela jednoduché! Totiž vypadá to jednoduše, když to říkáte, a to je největší poklona vašemu důmyslu. Myslím, že byste se měla dát do služeb policie. A jeďte pomaleji, cyklista, když jede do kopce, dělá často neočekávané vlnovky a vjede vám přímo pod chladič. Ani nevíte, jak jste mne potěšila. Je-li dědeček zdrav, je všechno v nejlepším pořádku a je to úplná krása."

"Je," řekla slečna Barbora, "a váš dědeček je skvělý. Mám ho ráda."

"Chvilí jsem mlčel a pak jsem řekl: "Ale on velmi špatně servíruje."

Slečna Barbora se usmála a klidně řekla: "Mám ho přesto ráda."

Lípy kolem silnice byly vystřídány topoly a po levé straně se leskla rozlehlá zrcadla rybníků. Krátký podjezd železničním náspem nám zašuměl v uších a vypustil nás na dlouhý, přímý úsek silnice rovné jako stůl. Žena pracující v poli nám zamávala opálenou rukou a malé dítě to udělalo po ní, trochu pozdě. Velký nábytkový automobil nás minul s namáhavým supěním. Benzinová pumpa zasvítla na pozadí zelených luk a zřízenec zvedl ruku ke štítku čepice. Praha 75 km. Jiná tabule s výstražným znamením zatáčky. Pneumatiky zakňučely, a zase byla před námi rovná silnice.

Myslil jsem na to, že i ten, kdo není do slečny Barbory zamilován, musí uznat, že to děvče má vtip, a litoval jsem, že jsme ji nepřinutili, aby i ona něco vyprávěla za těch večerů, kdy jsme sedávali potmě. Vymlouvala se, že neumí vyprávět, ale to jistě nebyla pravda. Je velmi málo lidí, kteří opravdu vyprávět nedovedou. Sám jsem se s takovým člověkem setkal jen jednou. Bylo to v zimě a spal jsem ve společné noclehárně lyžařské chaty. V rohu seděl na kavalci muž s tváří ošlehanou větrem a kouřil lukku. Nevím, kdo to byl, ale vypadal jako hrdina z lyžařského filmu. Jeho vzhled byl tak sugestivní, že někdo z nás ho požádal, aby nám něco vyprávěl. Čekali jsme něco o lavinách a alpských záchranných expedicích, ale čekalo na nás něco docela jiného. Právě, že vypravuje velmi rád, ale že nesnese, aby byl vyrušován. Jestliže mu slíbíme, že mu nebudeme skákat do řeči, bude nám vyprávět historku o zajímavém nedorozumění, ke kterému došlo mezi ním, jedním jeho kamarádem a slečnou Věrou, tou, která se později pro to nedorozumění provdala za nějakého komisionáře místo za jeho kamaráda, který ji miloval už od dětství a o kterém se ona domnívala, že miluje její mladší sestru. Později říkala, že to aspoň tak vypadalo a že často pro to plakala a vzala si toho komisionáře jenom proto, aby ustoupila své šťastnější sestře, když uznala, že je marné bojovat proti sestřinu mládí. Její sestře bylo sedmnáct let a jí bylo osmnáct pryč. Přitom se domnívala, že provdání za komisionáře je něco tak romantického jako odchod do kláštera, protože byla přesvědčena, že komisionáři a komisionářky se zabývají tím, že hlásají náboženství kanibalům a nakonec hynou mučednickou smrtí. Osmahlý muž s lukou pravil, že jeho kamarád říkal, že něco tak beznadějně zamotaného ještě neviděl a že je to horší než ta hádanka s červenými a černými klobouky v zatemněném pokoji a že Věra byla odjakživa potrhlá, to on, její bratr, ví nejlépe.

Byli jsme tím překvapeni a ptali jsme se osmahlého muže, jestli on je bratrem slečny Věry. Divil se, jak nás něco takového mohlo napadnout, a pravil, že jeho kamarád je bratrem slečny Věry. Otázali jsme se tedy, jestli má dva

kamarády. Odpověděl, že má tři, a zeptal se nás, proč se ptáme. Řekli jsme mu, že je dobře, že jsme si hned myslili, že se ve svém vypravování zmiňoval o dvou z nich. Řekl, že neví, proč by se měl zmiňovat o třetím, protože ten bydlí v Plzni a nemá s jeho vypravováním nic společného. My jsme ovšem netrvali na tom, aby se o něm zmiňoval, ale bylo nám zřejmo, že jeho kamarád, který byl bratrem slečny Věry, nemohl být totožný s jeho kamarádem, který se ucházel o slečnu Věru, a chtěli jsme mu to naznačit. Toužili jsme ty kamarády nějak rozlišit. Říkali jsme, dejme tomu, že ten jeden přítel je přítelem X. Ptal se nás, jestli myslíme Karla, a my jsme mu řekli, že myslíme Karla, a ptali jsme se, byl-li zamilován do slečny Věry. Řekl nám, že neví, ale že myslí, že ne, protože oni se se slečnou Věrou ani neznají. Ptali jsme se pro jistotu, jestli se slečna Věra zná se svým bratrem, a to ho rozzlobilo. Přisahali jsme, že ho nemíníme dráždit, ale že to tedy vypadá tak, jako že ten Karel není bratrem slečny Věry, ani tím jejím nešťastným nápadníkem, a že to tedy asi bude ten, co bydlí v Plzni. Právil, že Karel nebydlí v Plzni, nýbrž ve Vysočanech, a řekl, že nám nebude nic vykládat.

Chtěl jsem tím jenom říci, že mám ustálené mínění o lidech, kteří nedovedou vyprávět, a že při nejlepší vůli nemohu mezi ně zařadit slečnu Barboru. Díval jsem se na ni, jak řídí vůz bez nejmenší známky únavy, a myslil jsem na to, co mi řekla o dědečkovi a Saturninovi. Uvědomoval jsem si, že se v poslední době událo jen velmi málo věcí, za kterými nevězel můj potřebštěný sluha, a pociťoval jsem skoro s ulehčením, že se vracím do Prahy bez něho. Doktor Vlach totiž pravil, že si dědeček velmi zvykl na Saturninovu obsluhu, a žádal mne, abych Saturnina ponechal u dědečka aspoň tak dlouho, dokud se jeho stav podstatně nezlepší.

Na rtech slečny Barbory se objevil slabý úsměv a já jsem se jí ptal, proč se směje. Pravila, že si představuje, jak budu sám hospodařit na tom svém škuneru, a že bych si tam měl pozvat tetu Kateřinu. Abych se přiznal, myslil jsem už na to také. Ne ovšem na to pozvání tety Kateřiny, to bych se musel zbláznit, ale na to, že to nebude zrovna příjemné bydlet na lodi sám jako trosečník. Napadlo mne, že bych se měl pozeptat, je-li můj starý byt u paní Suchánkové volný.

Na obzoru se objevily pražské věže a naše cesta pomalu končila. Zmocnila se mne lehká stísněnost. Ještě před hodinou bylo všechno samozřejmé a říkal jsem si, ano, poděkuji slečně Barboře za to, že mne svezla, a požádám ji o schůzku. Klidně a nenuceně, přece nejsem malý chlapec. Některé věci se zdají lehčími, než opravdu jsou. Je to asi takový pocit, jako když se díváte na borce cvičícího na náradí. Bože, říkáte si, tohle přece není nic těžkého, ale zkuste to udělat. Představoval jsem si v duchu situaci při loučení se slečnou Barborou. Tušil jsem, že všechna připravená a pečlivě uvážena slova se mi zašmodrchají a popletou a že bude na mne trapná podívaná. Vystoupím z auta, poděkuji za příjemnou jízdu, pronesu nějakou nejasnou frázi, slečna Barbora mávne s úsměvem rukou, jako že to nestojí mezi přáteli za řeč, podá mi ruku, řekne na shledanou, sešlápne spojku a moje koktavé pozvání na dostaveníčko zanikne v hluku odjíždějícího rapidu.

Viděl jsem to tak živě, že už jsem si představoval, co budu dělat, když nenaleznu při loučení dostatek odvahy k tomu, abych požádal o schůzku. Říkal jsem si, že bych se s ní mohl setkat jako náhodou v tenisovém klubu, nebo bych jí mohl nechat dopis u sběrače Pepíka a všichni členové klubu by se měli týden o čem bavit.

Červená, stát! Slečna Barbora šlápla na brzdu a já jsem si uvědomil, že jsme ve vnitřní Praze. Motor rapidu tiše vrčel, proud vozidel, tramvají a chodců křižoval naši cestu, žlutá, zelená a zase jsme jeli. Na nábreží slečna Barbora zastavila a s úsměvem si prohlížela obývací loď. Vystoupil jsem a při tom jsem si s ulehčením uvědomil, že mi to děvče nemůže předčasně odjet, protože má ve voze několik mých kufrů. Když jsem s námahou vyndal první z nich, objevil se po mém boku jakýsi chlapík a pravil: "Potřebujete něco vodnýt, pane šéf?"

Zatímco ten dobrý muž odnášel mé kufry, zapaloval jsem si nervózně cigaretu a slečna Barbora mne se zkoumavým úsměvem pozorovala. Myslím, že jsem trochu zrudl a rychle jsem jí nabídl své cigaretové pozdrdo. Zapálila si, ale dívala se na mne pořád tak. Nevím, kolika uhlazenými způsoby lze požádat dívku o dostaveníčko, ale ten, kterým já jsem to udělal, asi mezi ně nepatří.

"Nechtěla byste se se mnou sejít?" ptal jsem se a myslím, že můj hlas nebylo možno nazvat pevným a klidným.

"Chtěla," řekla slečna Barbora a pořád se usmívala.

"Kdy?" ptal jsem se a spotřeboval jsem na to zbytek svého dechu.

"Kdykoliv," odpověděla slečna Barbora a ani trochu se nenamáhala, aby mi usnadnila situaci.

Podíval jsem se na hodinky a řekl jsem: "Zítřka v tuto dobu budu u Národního divadla."

Nakřčila obočí a ptala se: "Angažován?"

"Ale ne angažován," řekl jsem, "budu tam na vás čekat."

"Ujednáno," řekla vesele slečna Barbora, "a myslím, že bychom si mohli tykat. Chceš?"

Tak se stalo, že chvíli poté pochyboval nosič kufrů o mém zdravém rozumu. Zaplatil jsem mu tak, jako bych se byl právě dověděl, že jsem vyhrál milión.

XXIV

Dědečkův dopis

Jak teta Kateřina dědečka ošetřovala

Vyhlášení svaté války romanopiscům

Dědečkova prosba, první po 28 letech

Kavárna šuměla tlumeným hovorem a venku vytrvale přšelo. Chvátající deštníky se zrcadlily v mokřém asfaltu, kola aut rozstříkovala celé vějíře dešťové vody a černý voskovaný plášť strážníka se leskl jako nalakovaný. Dívky, starostlivy o své punčochy, obíhaly kaluže a schovávaly se do průjezdů před blížícími se auty.

Kavárna byla plná vůně kávy a cigaret. Předě mnou na mramorovém stolku ležely dva došlé dopisy, a já jsem

odkládal jejich otevření. Ne že bych se obával nepříjemných zpráv, ale mám rád tu chvilku zamyšlení nad neotevřenými dopisy. Obě obálky byly stejného formátu a obě měly stejné poštovní razítko. Adresa jedné byla psána nepevným, ale stále ještě úhledným písmem dědečkovým, a druhá byla psána Saturninem. Přemýšlel jsem, co mi asi píší, a usoudil jsem, že dědeček už nepotřebuje Saturninových služeb, a Saturnin mi asi oznamuje, že se vrací.

Objednal jsem si kávu a pak jsem dopisy otevřel. Dědečkův začínal oslovením, které zde nemíním uvádět. Ne že by na něm bylo něco špatného, ale je to má přezdívka z dob útlého mládí a domnívám se, že není vhodná k označení dospělého a seriózního muže, za kterého se považuji. Kdykoliv ji dědeček použije, mám při tom asi takové pocity jako pěkná osmnáctiletá žába, když jsou mužskému návštěvníku ukazovány její fotografie z doby, kdy nemohla protestovat proti tomu, aby byla zvěčněna, jak se povaluje nahatá na kožešině.

Předpokládáme tedy, že ten dopis byl nadepsán: "Milý vnuku!" Ostatní text ponechávám beze změny.

Milý vnuku!

Až budeš jednou tak stár jako já, poznáš, že Ti celkem málo záleží na tom, co si o Tobě myslí lidé, příbuzné nevylámajíc. A přece jaksi těžko snáším pomyslení, že se patrně domníváš, že jsem se opravdu zbláznil. Cítím, že Ti musím vysvětlit, proč jsem se v posledních dnech, které jsi zde trávil, choval tak, že v Tobě ta domněnka mohla vzniknout. Vyrožím Ti to a pokus se mi naslouchat tak pozorně jako kdysi, když jsem Ti vykládal pohádky. Mimochodem řečeno, dělával jsem to tak špatně, že jsi se nakonec domníval, že Červená karkulka byla princezna zakletá do vlka v perníkové chaloupce. Ale to už si Ty asi nepamatuješ, a přikročme k věci.

Je mi líto, že nemohu začít jinak než tím, že se rozhovořím o Tvé tetě a mé snaše Kateřině. Nevím, jestli jsi si někdy uvědomil, co pro tu naši příbuznou znamenají peníze, a kdyby to nebylo tak příkré, řekl bych, že je pro ně schopna všeho. Rozhodně jí však neublížím, když řeknu, že je pro ně schopna většiny skutků, jež by slušný člověk odmítl vykonat.

Dny, ve kterých mne ošetřovala po našem návratu z Bílého sedla, patří k nejhorším, které jsem prožil. Měl jsem opravdu od toho pohmoždění prudké bolesti v zádech, a milá Kateřina usoudila, že mé dny jsou sečteny. Způsobem, o kterém se domnívala, že je šetrný, mi dávala najevo, že bych měl uspořádat své soukromé záležitosti. Tato skutečnost sama by se mne nebyla nijak zvlášť nepříjemně dotkla. Jsem starý člověk a vím, že nebudu věčně zdobit povrch naší planety. Ačkoliv jsem na světě docela rád a míním se zde ještě nějaký čas zdržet, přece myšlenka na smrt mne nenaplnuje hrůzou a jsem odhodlán klidně a s příslušnou dávkou důstojnosti projít oponou stínů do onoho, prý lepšího světa, až mne zavolají drahé hlasy těch, kdož mne tam předešli.

Bohužel, protivný hlas, který mne tam posílal, patřil Tvé tetě Kateřině. Jak jsem již řekl, nebylo by mne příliš sužovalo to, že považovala za svou povinnost mi připomenout, abych včas rozhodl o svém majetku. Daleko horší bylo to, že mi také říkala, jak o něm mám rozhodnout, a snažila se mne ovlivnit způsobem, o kterém se nechci vyjadřovat. Za celý svůj život jsem neviděl takovou spoustu trapných scén, hysterických výbuchů, protivné podlizavosti a předstírané uraženosti, dramatických výstupů, hraničících s nějakými ponurými obřady a hypnotismem, jako za dnů, kdy mne ošetřovala. Kolikrát stála nade mnou jako tragická postava z řeckého dramatu a střídavě plakala a pronášela plamenné řeči, kolikrát klečela přede mnou na kolenou a spínala ruce.

Jednou k tomu dokonce přinutila i Milouše, a pohled na zřejmou neochotu, s kterou ten chlapec klekal na podlahu postřekován ze zadu Kateřinou, byl jediným osvícením v tom moři nechutností. Byl jsem v té době docela bezbranný. Kateřina mne izolovala od vás všech a ani doktoru Vlachovi se nepodařilo splnit naději, které jsem v něj kladl. Jednou, když to všechno překročilo mez, kterou jsem byl schopen snést, řekl jsem Kateřině, že jí odkážu všechno, co mám, jen ať už mi dá, proboha, pokoj. Řekla mi na to, že sliby jsou chyby, a žádala, abych ihned zavolal notáře.

To se rozumí, že jsem to neudělal, ale ta chvíle, kdy jsem v touze po klidu zvolal, že jsem ochoten jí dát všechno, co chce, stala se pro mne tím, co nazýváme psychologickým okamžikem. Od té chvíle jsem si nevěřil, že dovedu vzdorovat neustálému tlaku její vůle, a mimochodem řečeno, nebyl jsem si jist ani tím, že opravdu brzo nezemřu. Snad se Ti bude můj tehdejší duševní stav zdát nepochopitelný. Zdá se nyní, zaplaťpánbůh, skoro nepochopitelný mně samotnému, ale ujišťuji Tě, že jsem byl téměř zoufalý. Myslel jsem, že budu musit Kateřinu zabít nebo se z toho zbláznit a zabít ji dodatečně.

Nakonec jsem to rozřešil tak, že jsem se zbláznil. Nechci tvrdit, že to byl můj nápad, a jsem z hloubi duše povděčen tomu, že Tvůj Saturnin trávil své volné chvíle v knihovně a slyšel tolik z činnosti, které Kateřina říkala ošetřování, že se rozhodl jednat. Myslím, že to byl také on, kdo později vnukl doktoru Vlachovi úmysl předstírat, že jsem napsal novou závěť, a zbavil mne tak Kateřiny nadobro.

V té době bych byl mohl zanechat té hry na schovávanou a mohl jsem si tím ušetřit tento dopis. (Víš, jak nerad píšu.) Ale pokračoval jsem ve hře, protože mne to bavilo, ačkoliv jsi vlastně byl jediný, koho jsem tím mohl ještě oklamat. Jak doktor Vlach, tak slečna Barbora prohlédli mne hned ze začátku a Tobě v tom zabránila skutečnost, že jsi v té době neměl oči pro nic na světě, vyjímajíc krásnou Barboru. Nedivím se Ti a s jistým zadostiučiněním vzpomínám na to, jak jsem už před lety tvrdil, že máš dokonalý vkus.

A nakonec mám k Tobě prosbu. Chtěl bych, abys mi postoupil svého sluhu Saturnina.

Snad si pomyslíš, že ho nepotřebuji, když mám kuchařku a služebnou Marii a když jsem se tak dlouho bez něho obešel. Nuže, potřebuji jej. Má duše a můj odbornictvím unavený mozek jej potřebují. V bláznivých nápadech toho chlapíka je kus poezie a jeho humor je blízký mému srdci. Jeho fantazie a podivuhodné myšlenkové přemety dovedou udělat detektivku z jízdního řádu a člověk cítí, že nemusí tak zestárnout, kdyby si byl nezapomněl hrát. Bavím se jako nikdy v životě. Před několika dny jsme vyhlásili svatou válku spisovatelům, vtrhli jsme do knihovny a překládáme romány do střízlivé skutečnosti.

Až s tím budeme hotovi, napíšeme knihu o tom, jak romantická je skutečnost. Ostatně přečti si Saturninův dopis.

Tvůj podivuhodný sluha je ochoten zůstat v mém domě, nebudeš-li mít námitek, a já doufám, že nebudeš.

Prosím Tě o to, a je to, za třicet let Tvého života, má první prosba, nepočítám-li onu před 28 lety, když jsem Tě žádal, abys tím dřevěným koněm nemlátil do krabice na klobouky, protože bych si chtěl po obědě zdřímnout.

Tvůj starý dědek

Odložil jsem dědečkův dopis a vypil jsem kávu, která mi zatím vystydla. Kavárna šuměla tlumeným hovorem a venku vytrvale přšelo. To si ostatně můžete přečíst na začátku této kapitoly.

Dešťová voda stékala po velkých kavárenských oknech a já jsem sáhl po dopisu od Saturnina.

XXV

Saturninův dopis

"Bohdá, že žizní nezahyneme!"

Úryvek ze společenského románu

Jak to bylo doopravdy

Pan Dale, poker a co z toho vzešlo

Běda spisovatelům

Vážený pane!

Váš pan dědeček mne žádal, abych Vám napsal něco bližšího o práci, do které jsme se nyní společně pustili, a dovolte tedy, abych Vám úvodem řekl několik slov.

Snad se Vám bude náš záměr zdáti pošetilý a budete se tázati, proč to vlastně děláme. Mohl bych Vám odpovědět, že tak činíme v zájmu lidstva a kultury, ale to je nabubřelá fráze, v jejímž jménu bylo už napácháno mnoho zla. Vysvětlím Vám to tedy jinak.

Jistě znáte onen pobuřující pocit, který ve Vás vznikne, vykládá-li Vám někdo události ne tak, jak se opravdu zběhly, nýbrž tak, jak se mu to hodí do krámu, a předpokládá s urážlivou jistotou, že mu uvěříte. Byl to právě tento pocit, který naplnil pohár naší trpělivosti a který nás, Vašeho dědečka a mne, přinutil, že jsme vytáhli do boje proti spisovatelům.

Kdysi jako chlapec četl jsem dobrodružnou knížku pro mládež, a moje dětská důvěřivost a víra ve skutečnost autorova příběhu byly podrobeny tuhé zkoušce. Četl jsem o ztroskotání lodi, při kterém se několik lidí zachránilo na malém ostrově. Měli s sebou také malé dítě, asi šestileté. Hned ze začátku pojali podezření, že ostrov nebude oplývat pitnou vodou, klesali na mysli, a tu to dítě proneslo větu, po jejímž přečtení jsem měl dojem, že je to nejužasnější věc v celé knize. To pachole totiž pravilo:

"Bohdá, že žizní nezahyneme!"

Jsou dvě možnosti: buďto si to ten pan spisovatel takhle vymyslí, což je neuvěřitelné, nebo to dítě to opravdu řeklo, a to je ještě neuvěřitelnější.

Šestileté dítě, které říká "Bohdá, že(atd.", je totiž zjev z říše strašidel, hroznější nežli bezhlavý hrabě, bílá paní nebo baskervillský pes, a jsem přesvědčen, že jenom ta okolnost, že se to všechno odehrávalo na malém ostrově, zabránila ostatním trosečníkům, aby se od toho dítěte nerozprchlí na všechny strany, křičíce hrůzou.

Tenkrát jsem poprvé pojál nedůvěru k pravdivosti autora příběhu a během dalších let jsem dospěl k názoru, že tvrzení, obsažená v románech, novelách a povídkách, je nutno přijímat velmi skepticky. Od celých velkých koncepcí až do nejmenších detailů.

Jistě jste si již všiml, jak často v románech mladí muži a někdy i energické dívky vysunují výbojně bradu kupředu. Vyzývám kohokoliv z tisíců čtenářů, aby přistoupil k zrcadlu a vysunul bradu kupředu. To, co tam uvidí, nebude mladý muž s výbojným výrazem ve tváři, nýbrž jakási přiblblá opice. Z toho plyne, že výbojně vysunování brady kupředu je vyložená pitomost, a je dobře, že ve skutečnosti to nikdo nedělá.

Autoři často tvrdí věci, které člověk se zdravým rozumem nemůže považovat za pravděpodobné, ale v knize je to, jak se říká, černé na bílém a konec. Považovali jsme s Vaším panem dědečkem tento stav za nesnesitelný, a abychom zabránili nezodpovědnému překrucování fakt, na které si páni romanopisci zvykli, zařídili jsme si "Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru". Tato instituce pracuje takto: čtenář, který nedůvěřuje, obyčejně právem, některému autorovu tvrzení, pošle naší kanceláři příslušný text a obdrží naprosto přesné a pravdivé informace, jak se příběh udál ve skutečnosti. Dovolte, abychom Vám posloužili ukázkou. Podrobili jsme šetření tuto část známého společenského románu:

Továrník Dubský seděl ve své přepychové pracovně a přivítal účetního Slámu chladně. Jeho kulaté oči se dívaly na úředníka bez vzrušení a občas se obrátily na ciferník onyxových hodin na psacím stole.

Na popelníku ležel zapálený doutník a namodralá pentlička kouře klidně stoupala ve vyhřátém vzduchu. Celá osobnost továrníka Dubského byla v tu chvíli zosobněním klidu.

Zato účetní Sláma byl rozčilen k zalknutí. Krev mu bušila ve spáncích a chvěl se na celém těle. Právě se dověděl, že továrník chce provdati svou dceru za bankéře Wilda, a byl tím tak rozrušen, že se obával začít mluvit. Měl

pocit, že nedokáže vyslovit souvislou větu. Toužil udeřit do té klidné tváře za stuhou doutníkového kouře, toužil křičet, mlátit pěstí do stolu a říci konečně všechno, co si o tom všem myslí.

Dubský seděl a vypadal, jako by neměl tušení o bouři, která Ivanem Slámou zmítala. Ještě chvíli bylo dusné ticho a pak účetní vykřikl:

"Jste padouch!"

Továrník pomalu povstal a ledovým tónem se ptal: "Co jste to řekl?"

"Jste padouch!" vykřikl Ivan znovu, a jako by tím výkřikem uvolnil stavidla všeho, co se mu v duši nahromadilo, vrhal Dubskému do tváře celé chomáče prudkých vět, rychle a vášnivě, jako by se bál, že bude umlčen dříve, než bude moci vykřičet všechno, co chce říci. Přival slov udeřil na pentličku doutníkového kouře tak, že poplašeně zavlála, ztratila souvislost a trhala se v malinké šedavé obláčky.

"Jste hnusný sobec! Vaše dcera miluje mne a vy ji ženete do nešťastného manželství jenom proto, abyste peníze bankéře Wilda zachránil továrnu, kterou jste svým rozmařilým životem přivedl na pokraj katastrofy. Chcete obětovat své dítě, ale já to nedovolím! Slyšíte, já to nedovolím!" křičel Ivan a udeřil pěstí do továrníkovy psacího stolu, až onyxové hodiny poskočily. Továrník Dubský zbledl. Tohle mu ještě nikdo neřekl.

Měli jsme jakési pochybnosti o tom, že se výstup mezi továrníkem Dubským a účetním Slámou odehrál tak, jak to bylo popsáno v románu, a naše "Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru" k tomu zjistila toto:

Továrník se nejmenoval Dubský, nýbrž Mikulka. Bůhví proč někteří autoři musí mít samé Dubské, Jánské, Skalské a Lipské, a zbláznili by se, kdyby se hrdina jejich knihy jmenoval, řekněme, Slepíčka. Je pravda, že továrník přijal účetního chladně, a není na tom nic divného. Není zvykem, aby zaměstnavatel, který vidí svého účetního mnohokrát za den, vypukl při jeho příchodu v halasení, jako "Ale jejejeje, kam to zapsat, to jsou k nám hosti! Příteli! Buďte vítáni! Čemu mám děkovat za potěšení vaší návštěvy?" a podobně.

Také je pravda, že účetní Sláma byl velmi rozčilen, ale tím pravdivé údaje končí a všechno ostatní se ve skutečnosti odehrálo docela jinak.

Obavy Ivana Slámy z toho, že nedokáže ze sebe vypravit souvislou větu, byly oprávněné. Již od mládí trpěl tím, že v rozčilení komolil slova a věty a měl velmi nepříjemné vzpomínky na školní léta, kdy jsa rozrušen, pletl jména panovníků, překusoval letopočty a vyrážel ze sebe neuvěřitelné názvy chemických sloučenin, při čemž se celá třída i s panem učitelem srdečně zasmála.

Také tentokrát ochromilo rozčilení jeho vyjadřovací schopnosti, a on k opravdovému zděšení továrníka Mikulky zařval: "Stapouch!"

Po tomto slově se šéf zvedl z křesla a udiveně se ptal: "Co jste to řekl?"

Účetní, rudý rozčilením i lítostivým vztekem nad svým dřevěným jazykem, volal "Setapouch! Sobý hnusec!"

Továrník opravdu zbledl. Tohle mu ještě nikdo neřekl. Věděl sice, že účetní je člověk potrhlý, ale netušil, že by se mohly dostavit záchvaty takového druhu. V duchu přemítal, nemá-li zavolat záchrannou stanici. Potom se pokusil Ivana Slámu uklidnit sám a podařilo se mu to natolik, že rozčilený účetní přestal zuřit a dal se do nervózního pláče.

Nakonec to skončilo delším proslovem pana Mikulky, ve kterém Ivanovi vysvětlil, že má dcery dvě. Starší Olga se provdá za bankéře Wilda, a to nikoliv z vůle otcovy, nýbrž podle svého vlastního rozhodnutí, které je celkem pochopitelné, uvážíme-li, že pan Ladislav Wild je mladý a krásný muž.

Mladší dcera Libuše se vdávat nebude, a továrník Mikulka ani neví, že by měla nějakou známost. Tvzení pana účetního o tom, že ho Libuše miluje, považuje za trochu domýšlivé. Nemíní se plést svým dcerám do volby životního druhu, ale měl by určité výhrady proti tomu, aby měl zetě, který podléhá takovým teatrálním záchvatům a prokazuje takový nedostatek sebeovládání jako pan Sláma.

"Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru" dodává, že se jí nepodařilo zjistit, zda při hádce mezi oběma muži přival prudkých slov opravdu udeřil na pentličku doutníkového kouře tak, že poplašeně zavlála, ztratila souvislost a trhala se v malinké, šedavé obláčky. Možné to je.

Jmenovaná kancelář ještě upozorňuje, že toto je jen jeden z nespočetných případů, kdy skutečnost je autorem postavena na hlavu. Všimněte si laskavě, že v románu je výstup mezi továrníkem a účetním popsán tak, jako by byl Ivan Sláma svého šéfa morálně zdeptal, zatímco skutečnost nám představuje pana účetního jako hrdinu velmi pochybného, člověka potrhlého, ba možno říci, mírně praštěného.

Ukázkou neserióznosti snad ještě nápadnější je tento úryvek z románu z Divokého západu:

Když Dale kopnutím převrhl hrací stůl, vykřikl svým spoluhráčům do tváře obvinění z falešné hry a vytáhl své kolty, uvědomil si s pocitem chladné hrůzy, že po přestřelce v kaňonu zapomněl zbraně znovu nabít.

Ted' držel pět nebezpečných mužů včetně střelce Stonea v šachu prázdnými revolvéry a odhadoval vzdálenost k otevřeným dveřím, kterými bylo vidět jeho koně, uvázaného u zábradlí verandy. Koutkem oka viděl, že jediný jeho člověk, starý Jesse, je připraven chránit jeho ústup.

Zatím se Jim Stone pomalu blížil k Dalemu a v jeho očích byla vražda. Silné prsty jeho chlupatých prack se otvíraly a zavíraly a přivřené oči se dívaly upřeně na Daleovo hrdlo.

"Dejte ty ruce nahoru," řekl ledově Dale.

Na Stoneových rtech se objevil posměšný úšklebek a Dale pochopil, že jeho nepřítel ví, že revolvéry, do jejichž ústí hleděl, jsou prázdné. V tom okamžiku se nahnul starý Jesse poněkud zpátky a vzápětí strašlivou ranou srazil Stonea k zemi.

"Jedte pryč!" vykřikl na Dalea a sám vyskočil otevřeným oknem na opačné straně salónu. Dale byl rychlý jako blesk. Prolétl dveřmi s oběma kolty v rukou, vyšvihl se svému koni do sedla a zmizel v oblaku prachu dříve, nežli

mu v tom mohl někdo zabránit. Muži v salónu zklamaně zařvali.

"Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru" k tomu podotýká, že podle podniknutého šetření, výpovědi očitých svědků a jiných údajů vypadalo to poněkud jinak.

Pan Dale prohrál značnou částku, ale ne proto, že by byli jeho spoluhráči hráli falešně, nýbrž proto, že hrál poker velmi špatně. Věděl sám, že nemá pravdu, když uráží své spoluhráče tvrzením, že hráli falešně, a nebyl by ušel citelnému potrestání, kdyby se nebyly okolnosti zběhly tak, jak se to stalo.

Pan Jim Stone opravdu věděl, že revolvery pana Dalea jsou prázdné. Věděli to ostatně všichni přítomní. Tenkrát již velmi málo mužů nosilo stříelnou zbraň, a pro ty platil nekompromisní zákon Peerova salónu: vyprázdnit bubínky, odevzdat náboje barmanovi a prázdnými revolvery si může třeba roztloukat ořechy. Majitel salónu byl k tomuto opatření donucen tím, že mu jednou rozstřelili láhev griotky, stojící v regálu.

Situace byla tedy dána dvěma závažnými okolnostmi: pan Dale urazil čestné muže a pak je chtěl držet v šachu prázdnými revolvery. Staříček předák pan Jesse věděl, že pan Dale není v právu, ale dělal tomu chlapci odmalička chůvu a jeho náklonnost k němu byla tak silná, že se rozhodl zabránit tomu, aby pan Dale dostal výprask.

Jenže pan Jim Stone byl zkušený rváč, a když viděl, jak se starý pan Jesse nenápadně zaklonil, věděl, že se chystá k ráně. Tak se stalo, že ve zlomku vteřiny, kdy Jessova pěst měla dopadnout na jeho čelist, trhl hlavou zpátky a chudák starý Jesse praštil sevřenou pěstí do sloupu, který podpíral strop salónu, s takovou prudkostí, že se mu zatmělo v očích.

V té chvíli vyrazil pan Dale ze dveří, a jestliže mu v tom nemohl nikdo zabránit, bylo to proto, že všichni muži v baru, vyjímaje pana Jesse, klesali do židlí, podpírali se jeden o druhého nebo se chytali hrany stolu a řvali smíchem.

Tak se stalo, že senzační odjezd páně Daleův viděli jen dva lidé: pan Jim Stone, který v té chvíli stál již mezi dveřmi baru, a malý pihovatý chlapec, který se pokoušel kovovým knoflíkem ošidit automat na čokoládu, stojící před Peerovým salónem.

Oba shodně vypověděli, že něco takového jakživi neviděli. Dale s oběma revolvery v rukou se jakýmsi divokým, z filmů odkoukaným skokem octl v sedle a zaryl koni ostruhy do slabin. Další výpovědi obou svědků byly poněkud zmatené.

Chlapec tvrdil, že se kůň s Dalem pokusil odjet na střechu hostince a strašně při tom řičel. Že Dale při tom vylétl ze sedla, urazil hlavou zábradlí verandy, prohnul plechovou reklamu na Singrovy šicí stroje a zůstal ležet jako "dočista zabitej".

Hoch prohlásil, že zdivočelý kůň potom utekl směrem k železniční stanici, a podotkl, že to byl velmi zlý kůň a že by takovou potvoru jakživ nechtěl, na mou duši, ani za nic.

Jim Stone tvrdil, že je to docela dobrý kůň, mnohem lepší, než jakého si Dale zaslouží, a že utekl k železniční stanici patrně proto, aby odjel pokud možno nejdále od svého majitele. Dodal ještě, že chlap, který má plné ruce revolverů, skočí na koně a vrazí mu ostruhy, aniž ho byl předtím od té verandy odvázal, je pitomec a zaslouží, aby si tu svoji zatracenou hlavu urazil.

"Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru" se nemůže ztotožňovat s obhroublými výrazy pana Jima Stonea, nicméně však připouští, že pan Dale Dorson si počínal poněkud neobvykle a podstatně jinak, než bylo uvedeno v textu dotyčného románu.

Vážený pane! Váš dědeček a já doufáme, že uvedené ukázky Vás přesvědčily, že už byl nejvyšší čas, aby "Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru" vznikla. Práce, která nás čeká, je gigantická, ale my k ní přistupujeme s nadšením. Nic neujde našim bdělým zrakům, a všechny hříchy budou potrestány.

Budeme Vás pravidelně informovat o výsledcích své práce a ujistíme Vás, že budete překvapen. Dovíte se, že tři mušketýři nebyli čtyři, nýbrž dva. Podáme Vám přesné informace, jak to bylo, když nastaly deště (zatím se zdá, že celá ta senzace spočívá v tom, že pršelo). Budete nucen konstatovat, že ostrov nebyl tajuplný, a když, tedy jen pět neděl, a to ještě ne v balóně. Odhalíme, proč se ve třech mužích ve člunu o psu nemluvalo, a dokážeme, že na žádné dlani nemůže být městečko, ani když to maminka řekla.

Než skončím tento dopis, rád bych Vám, vážený pane, ještě něco řekl. Jediná výtka, kterou jste mi za celou dobu mé služby u Vás učinil, týkala se toho, že si na obývací lodi počínám tak, jako by nám patřila, a projevil jste obavu, bude-li se změnami, které jsem tam provedl, souhlasit majitel. Prosím, abyste si nepřipouštěl podobných starostí a prominul mi, že jsem Vás určitým způsobem klamal. Ta loď patří mně.

Byl bych nevděčný k příjemným dnům, stráveným ve Vašich službách, kdybych řekl, že je to vzpomínka na mé lepší časy, a prosím tedy, abyste se spokojil ujištěním, že jsem tu loď koupil asi před šesti lety. Budu velmi rád, rozhodnete-li se bydlet tam i nadále. Prosím, abych se mohl vrátit do Vašich služeb, až mne Váš pan dědeček nebude potřebovat.

S uctivým pozdravem Váš sluha Saturnin

XXVI

Jsem si vědom toho, že každé pořádné vypravování má končit svatbou, a jsem rád, že nemusím své čtenáře v tomto důležitém bodu zklamat.

Za krátký čas poté se v kostele svatě Ludmily na Vinohradech teta Kateřina znovu bohatě provdala.

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ [4]

Teorie doktora Vlacha
Přijal jsem sluhu
Příhoda s lupičem
Doktor Vlach mluví o zdravém rozumu, výstražných tabulkách a Pythagorovi

KAPITOLA DRUHÁ [7]

Klidný starý dům
Zásadně neužívám přísloví
Saturninovy výstřednosti
Bydlíme na lodi
Uvoluji se chytit Marka Aurelia
Žádný muž nesnese, aby bylo pochybováno o jeho statečnosti

KAPITOLA TŘETÍ [12]

Slečna Barbora
Prohrávám tři sety tenisu
Saturnin staví tréninkovou stěnu
Neobvyklá úmluva s majitelem lodi
Doktor Vlach pronáší řeč o úpadku řemesel

KAPITOLA ČTVRTÁ [17]

Teta Kateřina a Milouš
Starosti o Miloušovu budoucnost
Vzpomínky na strýce Františka
Chemické objevy v rozsahu učebné látky pro nižší třídy škol středních
Rodinná válka kvůli dědečkovi
Nečekaná návštěva, zákaz kouření a další události

KAPITOLA PÁTÁ [23]

Jsem bez přístřeší
Další vzpomínky na strýce Františka
Saturninův bitevní plán
Mikuláš a čert
Teta odchází a Saturnin vaří černou kávu
Kouření dovoleno

KAPITOLA ŠESTÁ [28]

Jedeme na dovolenou
Dědeček pozval slečnu Barboru
Týden života
Saturnin nepozdravil tetu Kateřinu
Tajný výlet automobilem
Saturnin učí dědečka džiu-džitsu

KAPITOLA SEDMÁ [33]

Vezou mne do nemocnice
Děšť, liják, průtrž mračen, povodeň
Pan doktor Zajíček
Nemocnice funguje jako past
Pan správce má své předpisy
Slečna Barbora řeší situaci
Náhodou jsme se neutopili
Doktor Vlach

KAPITOLA OSMÁ [39]

Venku se žení čerti
Úvaha o dnešních dívkách
Milouš v úloze svůdce žen
Pobuřující sázka
Saturnin vykopává válečnou sekeru proti Miloušovi
Kuchařka a služebná Marie zmizely
Teta balí dědečka do přikrývky
Povodeň strhla most

KAPITOLA DEVÁTÁ [46]

Súra krávy
Milouš je poslán sbírat červy
Slečna Barbora vaří první oběd
Povinnost večerního vyprávění
Teta nabízí dědečkovi různé pochoutky
Milouš se vrací

KAPITOLA DESÁTÁ [51]

Vypravuji příběh
Romantický nocleh
Noční návštěva
Stopy ve sněhu
V každém domku bydlí někdo jiný
Pan Brudík odešel a zase se vrátil
Pan Brudík odešel definitivně
Nepříjemný sen
Zítra bude vyprávět dědeček

KAPITOLA JEDENÁCTÁ [55]

Venku je krásně a kotník mne nebolí
Slečna Barbora nemůže najít srnu
Teta Kateřina tvrdí, že provádím klukoviny
Slečna Barbora láme za mne kopí
Tentokrát zmizel Saturnin
Milouš je uvězněn
Šťastné losování
Hledáme hříby
Bylo to moc hezké

KAPITOLA DVANÁCTÁ [61]

Teta Kateřina urazila dědečka
Doktor Vlach pronáší posměšnou řeč o příslovích
Jak se chovati o pohřbu
Přísloví nedoceněná
Díváme se se slečnou Barborou na hvězdy
Prosím, nemluvte
Zase Saturnin
Jak to tenkrát bylo

KAPITOLA TŘINÁCTÁ [67]

Někdo zvoní
Poplach v prvním patře
Nemám s sebou deštník
Střelení jako o Božím těle
Jsem napaden
Saturnin lže

Kdo to mluví španělsky

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ [72]

Milé probuzení
Čekáme na nový most
Teta se snaží usmířit dědečka
O starých zlatých časech
Vzpomínky starého vojáka
Dědeček a šlechtic v historickém kroji
Šedý generál
Dědeček zapomněl vykládat o hraběnce

KAPITOLA PATNÁCTÁ [77]

Sbližování se slečnou Barborou
Začarované lehátko
Miloušovy nehody
Teta touží po dráze spisovatelské
Vypráví námět románu o "Květině Martě"
I Milouš by se uplatnil v literatuře
Jde jenom o jedno

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ [84]

Všetečná otázka doktora Vlacha
O románech pro ženy
Historie s číslovanými nápadníky
Nežeňte se s osobami pomatenými
Doktor Vlach si vyleze na křeslo a přísahá
Docházejí nám potraviny
Plán na záchranu
Dědeček drakonický

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ [89]

Milión lidí v řadě
Milouš nechce vypravovat
Saturninova bláznivá historie
Strašidlo pije koňak
Nepřístojné chování dubové skříně
Velitel hasičů a brnění ze 14. století
Baltazar Krys touží po klidu
Saturnin ve službách soukromého detektiva
Hodláme zemřít důstojně

KAPITOLA OSMNÁCTÁ [95]

Část posledních zásob zmizela
Teta Kateřina je jemnocitná
Saturnin neodpovídá
Nechovali jsme se tak, jak bylo naší povinností
Milouš nás překvapuje
Doktor Vlach pronáší zmatené výklady o duševním zdraví

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ [99]

Výprava startuje
Saturnin jako kronikář
Srub doktora Vlacha
Slečna Barbora čte dopis
Člověk prehistorický lezl na stromy
Neobvyklý úkryt klíče
Koupání v horské tůni je zdravé

Dělejte to také tak

KAPITOLA DVACÁTÁ [104]

Večer na horách
Je chladno a voda je studená
Co by se stalo, kdybych se díval dalekohledem do studny
Caesar nenosil flanelovou košili
Dědeček řeční s katastrofálními následky

KAPITOLA DVACÁTÁ PRVNÍ [109]

Noc v lese
Mám hlídku do jedenácti hodin
O tom, co se událo
Milouš mě překvapuje
Měl bych se oholit
Prší
Vypadáme jako pobudové
Krátká úvaha o dobrodružství
Konec cesty

KAPITOLA DVACÁTÁ DRUHÁ [115]

Užíváme dobrodiní civilizace
Teta ošetřuje dědečka
Dědeček se zbláznil
Teta by ráda viděla toho smělce
Dávejte Eridě koňak

KAPITOLA DVACÁTÁ TŘETÍ [121]

Konec dovolené
Slečna Barbora myslí samostatně
Vzpomínka na muže, který nedovedl vyprávět
Zítra u Národního divadla

KAPITOLA DVACÁTÁ ČTVRTÁ [126]

Dědečkův dopis
Jak teta Kateřina dědečka ošetřovala
Vyhlášení svaté války romanopiscům
Dědečkova prosba, první po 28 letech

KAPITOLA DVACÁTÁ PÁTÁ [129]

Saturninův dopis
"Bohdá, že žizní nezahyneme!"
Úryvek ze společenského románu
Jak to bylo doopravdy
Pan Dale, poker a co z toho vzešlo
Běda spisovatelům

KAPITOLA DVACÁTÁ ŠESTÁ [135]

139